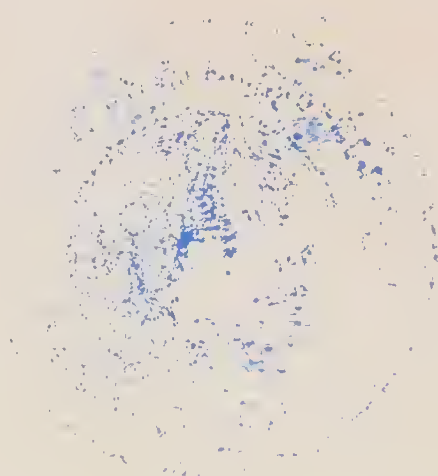

คุณแม่ชี บุญชัย

อนุสรณ์

อนุสรณ์การฌาปนกิจศพ

คุณแม่ซี้ บุญชั้ย

ณ สุสานหลวงวัดเทพศิรินทราวาส

๑๐ เมษายน ๒๕๒๓

คำนำ

ในงานฌาปนกิจศพนางซี บุญชัย ณ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๒๓ นายกวี บุญชัย ผู้บุตร ได้มาขอพิมพ์หนังสือธรรมที่จะเป็นประโยชน์ในทางแนะนำข้อจะพึงปฏิบัติของบุคคลธรรมดาทั่วไป จึงได้เลือกเรื่อง "ธรรมประดับใจ" ให้พิมพ์แจกตามความประสงค์

เรื่อง "ธรรมประดับใจ" นี้ เป็นเรื่องที่เรียบเรียงขึ้นสำหรับอ่านที่วิทยุศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีความยาวขนาด ๕ นาที อาจเรียกว่าธรรม ๕ นาทีก็ได้ ต้องการให้เป็นเรื่องธรรมที่สั้นและฟังง่าย อันบุคคลทุกอาชีพการงานพึงปฏิบัติให้เป็นหลักแห่งความประพฤติส่งเสริมให้เกิดความสุขความเจริญได้ตามควรแก่การปฏิบัติ

ข้อสำคัญที่น่าจะกล่าวสำหรับผู้ที่ได้รับหนังสือนี้ไปก็คือ ขอให้ตั้งใจอ่านสัก ๕ นาทีก่อนก็จะอ่านธรรมประดับใจนี้ได้จบบทหนึ่ง หรืออาจถึง ๒ บท ถ้าอ่านเร็ว ๆ ถ้าสามารถอ่านได้เร็วจบบทหรือตอนหนึ่งเพียง ๒—๓ นาทีได้ก็ยิ่งดี อาจจะให้รางวัลแก่ตนเองโดยที่อนุญาตให้หยุดอ่านเพียงเท่านั้น ไม่ต้องถึงให้ครบ ๕ นาที เป็นอันว่าได้อ่านธรรมประดับใจได้จบบทหนึ่ง ก็จะได้รางวัลขึ้นต่อไป คือ ได้ความรู้สึกน้อยหรือมากกว่า ได้มีธรรมที่อ่านนั้นเข้ามาประดับใจจริง ๆ เพียงไร จากปัญญา คือ ความรู้ที่เกิดจากการอ่านนั้น จากนี้ก็จะได้กำไรข้อต่อไป เมื่อได้ธรรมที่อ่านมาปฏิบัติ ทางกาย ทางวาจา ซึ่งก็จะได้ธรรมประดับกายประดับวาจาเพิ่มขึ้นอีก จากนี้ก็จะได้กำไรข้อต่อไป

คือ ผลของการปฏิบัติธรรม ซึ่งจะปรากฏขึ้น อันจะพึงประจักษ์ได้ด้วยตนเอง เป็นต้นว่า ความสุขความเจริญได้อย่างแท้จริง

ขออำนาจกุศลที่คณะเจ้าภาพมีคุณกวี บุญชัย ได้บำเพ็ญตลอดจนถึงพิมพ์หนังสือนี้แจกอุทิศให้สนองคุณท่านผู้เป็นมารดา จงเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่นางชี บุญชัย ผู้เป็นมารดาโดยฐานนิยม

สจ. พระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

วัดบวรนิเวศวิหาร
กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓

คำนำ

คุณกวี บุญชัย ภ.บ. ผู้จัดการ และกรรมการ บริษัท ฟาปาร์ จำกัด และบริษัท อาคารที่ดินบุญชัย จำกัด มาแจ้งว่าจะทำการฌาปนกิจศพ**คุณแม่ชี บุญชัย** มารดา ขอเรื่องเกี่ยวการบันทึกเสียงไว้ ซึ่งเป็นสำนวนแสดงพระธรรมเทศนาในการทำบุญอุทิศในสัปดาห์แรก โดยต้องคัดลอกออกจากเทป

ในพระธรรมเทศนานั้น ได้แสดงโดยย่อให้พอเหมาะแก่เวลา แต่ก็ได้พยายามให้ได้หลักการต่าง ๆ พอเป็นความรู้ความเข้าใจในการทำบุญเช่นนี้ มีการทำกันมาอย่างไร ? เพื่ออะไร ? เมื่อท่านผู้อ่านได้ความรู้เกี่ยวเรื่องนี้ ก็จะได้ทำตามความรู้ ไม่ใช่ทำตามความเห็น สมกับที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความรู้ ไม่ใช่เพียงความเห็น....

อีก ๓ เรื่องเกี่ยวกับแม่ที่รวมในเล่มนี้นั้น เป็นนิทานพื้นบ้าน มีเรื่องราวแตกต่างกันออกไป แต่รวมเป็นทัศนคติของลูก ๆ ที่เกี่ยวกับแม่ ดังต่อไปนี้ :—

เรื่องที่ ๑ ชื่อว่า ถุงทราย ๑ กิโลกรัม.

เรื่องที่ ๒ ชื่อว่า ผู้กอง ก้องโวหาร.

เรื่องที่ ๓ ชื่อว่า นิสิตนักศึกษาที่น่ารัก.

ทั้ง ๓ เรื่องเป็นเมตตาธรรมของฝ่ายแม่มาแล้ว และแม่ก็มีมนุษยธรรมมาแล้วยังแต่ฝ่ายลูก ๆ ซึ่งสมควรจะได้มีมนุษยสัมพันธ์อันดีสืบไป นำมาลงเป็นการปรับปรุงทัศนคติ เพื่อมิให้บรรดาลูก ๆ พลัดตกออกไปสู่ความอกตัญญู ซึ่งแก้ได้ยากแสนยากหรือแก้ไม่ได้ ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า

สพฺพญฺเจ ปฐวึ ทชฺชา นากตญฺญุมภิราธเย
ถึงให้แผ่นดินทั้งหมด ก็ยังคนอกตัญญูให้จงรักไม่ได้.

คนที่พลัดตกลงไปในห้วงเหวแห่งความอกตัญญู ย่อมเป็นการบ่อนทำลายน้ำใจแห่งความจงรักภักดีให้สลายไปสิ้น ในหมู่คนซึ่งมีแม่เป็นคนจึงสมควรอย่างยิ่ง ในการที่จะต้องปรับปรุงทัศนคติในความกตัญญูต่อแม่ให้ดำรงไว้ แม่เป็นผู้บังเกิดเกล้า (หัว)

อุ้มท้องและคลอดลูกออกมามีหัวเป็นหัวคน หัวเช่นนี้เป็นจุดยืนเด่นที่สำคัญเรียกว่า "หัวคน" หรือ "หัวมนุษย์" เราทุกคนได้มาจากพ่อและแม่ ท่านจึงเรียกท่านทั้ง ๒ นี้ว่า "ผู้บังเกิดเกล้า" เมื่อสำนึกอย่างนี้แล้ว วันหนึ่ง ๆ ไม่ควรนึกแต่เรื่องการเมือง นึกแต่เรื่องเงินทอง นึกแต่เรื่องของแพง ต้องนึกถึงเรื่อง **กตัญญู รู้พระคุณ กตเวที สนองพระคุณ** เวลาของคนถ้าจะทุ่มเทเฉพาะทางโลก โลกเอียงวุ่นวายอยู่ทุกวันนี้ เพราะขาดดุลในทางธรรมไปมาก...

คุณแม่ชี บุญชัย ลูกหลานจะกตัญญูกตเวที ย่อมทำได้ไม่ยาก เพราะท่านเป็นคนใจดี และเป็นคนใจบุญอยู่แล้ว ผู้เขียนรู้จักพอสมควร ครั้งหนึ่งท่านบอกจะร่วมการกุศลด้วยปวารณา ๕๐๐ บาท บอกว่ายังไม่รับ (เพราะยังไม่ถึงฤดูกาล) เมื่อถูกถามจึงบอกไปว่า "เงินอยู่กับชาวบ้านโตได้ วันหลัง **คุณแม่ชี บุญชัย** นำปวารณามามอบไว้กับไวยาวัจกร ๑,๐๐๐ บาท (โตเท่าตัว)...

ด้วยกุศลผลบุญต่าง ๆ ที่ **คุณแม่ชี บุญชัย** ทำไว้ตลอดชีวิตอันยาวนาน คงจะส่งผลให้ผาสุกตลอดกาลนานเป็นทวีตรีคูณ.

(ธมฺมสาโร ภิกฺขุ)
วัดบวรนิเวศวิหาร

คุณแม่ชี บุญชัย

ชาตะ ๒๘ ธันวาคม ๒๔๔๐

มรณะ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒

ประวัติคุณแม่ชี บุญชัย

คุณแม่ชี บุญชัย เกิดวันอังคาร ที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ (ขึ้น ๖ ค่ำ เดือนยี่ ปีระกา) ที่ตลาดกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นบุตรีคนที่สาม ของนายเอี่ยว นางวรรณ เอกศิลป์ มีพี่น้อง ๕ คน ถึงแก่กรรมเมื่อเยาว์วัยหนึ่งคน

นายสะอาด เอกศิลป์ (ถึงแก่กรรม)
คุณนายเมี้ยน บูรณะสัมฤทธิ์
คุณแม่ชี บุญชัย
นางกิมไล้ เอกศิลป์
นายพิศิษฐ์ เอกศิลป์ (ถึงแก่กรรม)

คุณแม่สมรสกับคุณพ่อไจ๊ บุญชัย เป็นชาวกระทุ่มแบน สมุทรสาครด้วยกัน ภายหลังสมรสได้ย้ายมาประกอบอาชีพตั้งร้านค้าขายและค้าข้าวเปลือกที่ตลาดบางไทร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีบุตรธิดา ๕ คน คนโตเป็นหญิงได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ๒ คน ที่ยังมีชีวิตอยู่ ๓ คน

น.ส. พรรณี บุญชัย
นายกวี บุญชัย
น.ส. ศรีจันทร์ บุญชัย

คุณพ่อได้ถึงแก่กรรม ขณะที่ลูกสาวคนโตอายุ ๗ ขวบ คนเล็กอายุ ๕ เดือน คุณแม่ชีได้ประกอบอาชีพค้าขายสืบต่อมา มีจุดมุ่งหมายให้บุตรธิดาได้ศึกษาและเล่าเรียนต่อจนจบปริญญาจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และปริญญาโทจากสหรัฐอเมริกา สร้างหลักฐานโดยประกอบสัมมาอาชีวะ เป็นที่เคารพนับถือของเพื่อนบ้านเรือนเคียง และผู้ที่รู้จักทั่วไป

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง คุณแม่ได้ย้ายครอบครัวกลับมาที่กระทุ่มแบนอีก โดยประกอบอาชีพค้าขาย สาเหตุเพราะมีโจรผู้ร้ายชุกชุมทำการปล้นสดมภ์ระหว่างเขตนครปฐมและสุพรรณบุรี อยู่ที่กระทุ่มแบนจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๔ จึงได้ย้ายมาอยู่ที่กรุงเทพฯ จนวาระสุดท้ายเมื่ออายุได้ ๘๓ ปี

อาการป่วยของคุณแม่

ปกติคุณแม่เป็นคนแข็งแรงไม่มีโรคประจำตัว ไม่เคยรับประทานยาแก้ปวดหัว ปวดท้อง และยาอื่นใดเป็นประจำ นอกจากจะมีไข้จึงจะไปหาแพทย์ได้รับประทานยาเท่านั้น จนกระทั่งอายุคุณแม่ได้ประมาณ ๗๘ ปี คุณแม่เริ่มมีอาการลืมง่ายและพูดจาน้อยลง ได้ปรึกษากับแพทย์ทางระบบประสาทสมองรักษาอยู่ อาการทางระบบสมองค่อย ๆ ปรากฏชัด และเพิ่มขึ้นทีละน้อยเนื่องจากเลือดไปเลี้ยงสมองน้อยลง เนื้อสมองค่อย ๆ เหี่ยว แต่อาการโรคอื่นไม่มีปรากฏ

วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๑๘ ป่วยท้องเดินรักษาที่โรงพยาบาลมิชชั่น ๖—๗ วัน เนื่องจากอาหารเป็นพิษ แต่มีอาการเลอะเลือน สาเหตุทางประสาทสมองปรากฏเล็กน้อย

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๙ เป็นไข้และอ่อนเพลีย เข้าพักรักษาอยู่โรงพยาบาลพญาไท ๕ วันหายเป็นปกติจึงกลับบ้าน

วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๙ มีอาการท้องเดินและมีไข้สูง เข้าพักรักษาที่โรงพยาบาลกรุงเทพฯ คริสเตียน อยู่ประมาณ ๑๘ วัน อาการไข้ก็ยังมีเป็นเวลาเกือบทุกวัน จึงย้ายมาพักรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ภายใต้การดูแลของแพทย์หญิงศศิประภา และนายแพทย์วีรวิทย์ บุญญพิสิฏฐ์ ซึ่งเป็นหลาน เมื่อหายเป็นปกติจึงกลับบ้าน ขณะที่อยู่ศิริราชก็ได้เชิญ น.พ. ปัญญ์ มาดูอาการและสั่งยาทางระบบประสาทสมอง ความจำเริ่มเสื่อมลง จำอะไรได้เป็นพัก ๆ ชั่วครั้งชั่วคราว

ในระหว่างนี้ก็รับประทานยาทางขยายเส้นเลือดให้มีโลหิตไปเลี้ยงสมองเป็นประจำอยู่เสมอ

วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๑ คุณแม่มีอาการท้องเดินเชิญแพทย์มาตรวจรักษาที่บ้าน โดยมีไข่มุกข์ หลานสาวพยาบาลและให้น้ำเกลือคุณแม่ คุณแม่มีอาการหลงลืมมากขึ้น การกลืนอาหารก็ไม่ดี จึงเชิญ น.พ. อนันต์ ประสานสุข มาตรวจดูอาการที่บ้าน คุณหมอแนะนำให้เข้ารักษาที่โรงพยาบาลประสาท พญาไท พักรักษาอยู่ ๕๐ กว่าวัน จึงย้ายกลับบ้านพักรักษาต่อ

ในระยะหลังคุณแม่เริ่มมีอาการแทรกซ้อนทางหัวใจ ได้รับการรักษาโดยแพทย์ผู้ชำนาญทางนี้โดยเฉพาะจากโรงพยาบาลเปาโล อาการโรคก็ทรงอยู่จนกระทั่งหมดลมหายใจ ด้วยโรคชรา

ณ ที่นี้ลูกหลานขอขอบคุณ

รองศาสตราจารย์ พ.ญ. ศศิประภา บุญญพิสิฏฐ์

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วีรวิทย์ บุญญพิสิฏฐ์

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์อนันต์ ประสานสุข

นายแพทย์ท่านอื่น ๆ และพยาบาลทุกท่านที่ได้ร่วมช่วยรักษาคุณแม่มาโดยตลอด

"พระคุณแม่"

แม่จ๋าแม่ แลลับดับดวงจิต ลูกครุ่นคิดจิตเศร้าเฝ้าขื่นขม
แม่สิ้นใจไปจากพรากเพราะลม ทุกข์ระทมถมทรวงหนักหน่วงใจ
แม่อึดอัดขัดอกสะทกจิต เพราะลมพิษจรมาคร่าตักษัย
สุดจะคิดสุดจะแก้แม่สิ้นใจ แม่จากไปสู่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์
กุศลแท้แม่ทำลูกจำได้ ลูกฝันใฝ่ใส่จิตเฝ้าคิดถึง
เมื่อลูกเยาว์เฝ้ากล่อมเห่เปลแม่ดึง แม่คำนึงห่วงใยในลูกยา
ลูกเจ็บไข้ได้ป่วยแม่ช่วยแก้ เฝ้าดูแลแม้ดึกโขโอ้แม่จ๋า
ไม่ยอมหลับยอมนอนผ่อนกายา เฝ้ารักษาลูกตลอดให้ปลอดภัย
พอลูกโตเติบใหญ่ใจเป็นสุข แต่ต้องทุกข์การศึกษาข้างหน้าใหม่
ต้องส่งลูกเข้าเรียนเพียรกันไป แม่ก็ได้เสียสละไม่ละเลย
เสร็จศึกษาหาทางให้สร้างหลัก ดำรงรักษ์หลักชีวิตสถิตเสถียร
ให้ประหยัดหัดขยันให้หมั่นเพียร แนะให้เรียนเพิ่มเติมเสริมวิชา
สอนให้รักศักดิ์ศรีวิถีเลิศ สอนให้เชิดชูวงศ์เผ่าพงศา
สอนให้มีศีลธรรมนำชีวา สอนให้มีเมตตาเกื้อการุณย์
ลูกทุกคนพ้นอกแม่ปกเกล้า แม่ยังเฝ้าลูกน้อยคอยอุดหนุน
เห็นลูกแย่แม่ระห้อยคอยค้ำจุน มีพระคุณต่อบุตรสุดชีวัน
พื้นโลกาหนาหนักรู้จักหมุน แต่พระคุณของแม่ไม่แปรผัน
ย่อมเยือกเย็นเห็นแจ้งดั่งแสงจันทร์ น้ำใจนั้นหวานซึ้งเหมือนผึ้งรวง
ลูกทั้งสามตามแต่แผ่กุศล บันดาลดลดวงจิตสถิตสรวง
ลูกอยู่หลังตั้งจิตฝังติดทรวง มองเห็นดวงหน้าเด่นมิเว้นวาย
สี่กุมภาแม่จ๋าแม่มาจาก แม่จำพรากจากไปลูกใจหาย
จะจำไว้ให้มั่นจนวันตาย แม่วางวายวันนี้มิลืมเอย ฯ

"ลูกรำลึก"

ทำบุญเลี้ยงพระประจำปี

ทำบุญฉลองพระโมคคัลลา พระสารีบุตร
เมื่อ ๖ พฤษภาคม ๒๕๑๖

ทำบุญวันเกิดครบ ๘๑ ปี

มีพระเทศนาเมื่อวันทำบุญ ๗ วัน

คิดถึงคุณพี่

พลัดพรากจากคุณพี่ครั้งนี้มีความโศกความทุกข์โดยแท้เราเคยอยู่ร่วมกันมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ตลอด ๗๙ ปี น้องทำหน้าที่เหมือนแม่ของหลานเมื่อพ่อของหลานเขาเสียชีวิตตั้งแต่ยังเล็ก ๆ เราไปทำบุญ ฟังเทศน์ รับอุโบสถศีลด้วยกันเป็นประจำ คุณพี่ฝึกสมถะ กัมมัฏฐาน ด้วยความมุ่งมั่นที่แรงกล้า แม้แต่นั่งฟังพระเทศน์ในโบสถ์จะนั่งฟังด้วยความตั้งใจอันเป็นที่รู้กันในหมู่ที่รับอุโบสถศีลด้วยกัน

ตลอดที่อยู่ด้วยกันมาพี่เป็นผู้ที่สละความสุขส่วนตัว เพื่อเป็นที่พึ่งของน้องลูกหลานทุกคน ขาดคุณพี่ น้อง จึงมีความรู้สึกว้าเหว่ ขาดที่พึ่งที่ปรึกษา แต่น้องก็เชื่อมั่นในหลักพุทธศาสนาว่าคุณพี่ในขณะนี้คงได้รับกรรมดีมีสุคติสุข ได้ปฏิบัติธรรมใกล้ชิดกับสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแน่

กิมไล้ เอกศิลป์

ระลึกถึงคุณแม่

วันนั้นเป็นวันอาทิตย์ ที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ เวลาเที่ยงเศษเป็นวันที่ลูกได้กอดซบคุณแม่เป็นครั้งสุดท้ายในชีวิต ด้วยความอาลัยอาวรณ์ที่ลูกได้อยู่กับคุณแม่มาตลอดเวลา ๕๐ กว่าปี ไม่เคยห่างจากคุณแม่เลย ลูกเป็นลูกที่ได้อยู่ใกล้ชิดกับคุณแม่มากที่สุด ความผูกพันที่ลูกมีต่อคุณแม่ตลอดจนนิสัยใจคอของคุณแม่ ลูกก็ได้เรียนรู้อบรมจากคุณแม่ สิ่งหนึ่งที่สังเกตเห็นคุณแม่ก็คือท่านมีชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท กลัวความจน มีความมัธยัสถ์สะสมทรัพย์สมบัติไว้ให้ลูกเพื่อให้มีความสุขสบายในภายหน้า แม่จะคอยตักเตือนในเรื่องการกินอยู่ให้รู้จักประมาณตน ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเหลือเฟือ รู้จักประกอบอาหารการกินด้วยตนเอง คุณแม่เคยสอนลูกว่า ทำขนมกินเองในบ้านอร่อยกว่า สะอาดกว่าซื้อเขากิน และเป็นการอบรมสอนให้ลูกได้ทำอาหารขนมนมเนยได้ดีด้วยตนเองจนทุกวันนี้ แม้แต่เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ถ้าขาดก็ต้องเย็บปะชุน ซ่อมแซมของเก่า แต่ให้สะอาดเป็นใช้ได้ ตามหลักการครองเรือนในโบราณประเพณี ในเวลาว่างคุณแม่จะพูดสอนด้วยความภูมิใจในตัวคุณแม่ที่เลี้ยงลูกมาได้โต โดยไม่ต้องขายทรัพย์สมบัติเก่าสมัยคุณพ่อทำไว้ ใช้แต่ผลประโยชน์และหามาเพิ่มพูนตามความสามารถของท่านเอง

คุณแม่เป็นร่มโพธิร่มไทรของลูกที่ให้พักพิงร่มเย็นเป็นสุข และให้ธรรมประจำใจ อบรมสั่งสอนด้วยความเมตตาปรานี สอนให้ลูกโอบอ้อมอารีแก่น้อง ๆ ถึงแม้ขณะที่ป่วยอยู่โรงพยาบาลคุณแม่ก็พูดหลักธรรมให้ผู้ที่อยู่พยาบาลฟังด้วยความฉงน คือ คุณพยาบาลหวีผมแต่งตัวให้คุณแม่แล้วก็ถามว่าคุณยายนี้เมื่อสาว ๆ คงจะสวย คุณแม่ก็พูดตอบว่าจะอย่างไรก็ตามอีกหน่อยก็คงหนีไม่พ้น สี่คนหาม สามคนแห่ คนหนึ่งนั่งแคร่ สองคนตามมา ผู้ใกล้ชิดสงสัยประโยคสุดท้ายว่าสองคนตามมาคืออะไร คุณแม่ก็ตอบว่าตัวบาปกับบุญที่เราสร้างไว้ซีจะตามติดตัวมาตอนตาย เท่าที่สังเกตพยาบาลหลาย ๆ แห่งจะชอบอัธยาศัยคุณแม่ ถ้าว่าง ๆ จะเข้ามาชวนพูดให้สนุกสนานอยู่เสมอ ๆ เพราะคุณแม่อดทนไม่จู้จี้ที่สังเกตเห็นตั้งแต่ลูกจำความได้คุณแม่เป็นผู้ที่อดทนไม่เคยบ่น เจ็บปวด เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ไม่เคยได้ยินเลย

คุณแม่สุดที่รักและเคารพของลูก ได้จากลูกไปอย่างสงบ ด้วยอานิสงส์และคุณความดีที่คุณแม่ได้ตั้งใจบำเพ็ญกุศลไว้ตลอดจนลูก ๆ ได้ตั้งใจบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ดวงวิญญาณของคุณแม่ไปสู่สุคติในสัมปรายภพโน้นเทอญ ฯ ถ้าลูกมีบุญกรรมถึงท่านขออธิษฐานให้ได้เกิดเป็นลูกคุณแม่อีกในภพหน้า

โอ้ว่าร่มโพธิทองของลูกแก้ว ท่านไปแล้วไปลับมิกลับหลัง
เหลือความดีความรักไว้ให้พวัง ลูกอยู่หลังร่ำโศกาใจอาดูร
สี่กุมภาพันธ์ท่านลาลับ สิ้นลมพับชีพดับสูญ
ทิ้งรอยรักรอยอาลัยให้เพิ่มพูน โศกาดูรโศกสลดรันทดใจ
ด้วยกุศลผลบุญของคุณแม่ จงพบแต่ความสุขทุกสมัย
ผลกรรมดีที่คุณแม่ได้สร้างไว้ จงดลให้ดวงวิญญาณสราญเทอญ

ลูก พรรณี บุญชัย

รำลึกพระคุณแม่

วันที่คุณแม่จากไป โดยอาการสงบเป็นวันพระขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๓ ปีมะแม ตรงกับวันอาทิตย์ ซึ่งตามโบราณกาลเราเชื่อกันว่าคุณแม่ถึงแก่ความตายในวันธรรมสวนะ จะประสบสุคติในสัมปรายภพ เป็นการดับขันธ์อันถึงกาลเวลาสิ้นอายุขัยของท่าน สมตามความปรารถนาในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ที่ได้ปฏิบัติธรรมเจริญ สมถะ กัมมัฏฐาน เพื่อให้มีสติขณะอยู่และใกล้จะหมดลมหายใจเป็นกรรมดีในชาตินี้ เพื่อเริ่มต้นดีในภพหน้า

ถึงแม้ว่าอาการเจ็บป่วยของคุณแม่ด้วยโรคชราจะค่อยเป็นค่อยไปให้ลูกหลานได้เตรียมตัวเตรียมใจที่จะรับความรู้สึกเศร้าโศกเสียใจเมื่อถึงวันเวลาที่ท่านจากไป แต่เมื่อถึงวันนั้น เวลานั้นจริง ๆ ข้าพเจ้าก็ไม่สามารถที่จะคุมสติไว้ได้ ถึงแม้จะใช้หลักธรรมะของพุทธศาสนาหลาย ๆ ข้อนำมาปลงมาพิจารณา ข่มสติ ก็ไม่สามารถที่จะระงับความเศร้าโศกเสียใจไว้ได้ เพราะเป็นการสูญเสียของรักที่สุดในโลกครั้งแรกในชีวิตของข้าพเจ้า ส่วนความรู้สึกเสียใจในขณะที่คุณพ่อล่วงลับไปนั้นยังเล็กอยู่จำเหตุการณ์ไม่ได้

วันที่คุณแม่รอคอยวันนั้นเป็นวันอาทิตย์ใกล้เที่ยง ข้าพเจ้าแวะเยี่ยมดูอาการของคุณแม่ตามปกติ ไม่คาดคิดว่าคุณแม่จะจากไปในวันนี้ เพราะเมื่อวานนี้แพทย์บอกว่าอาการดีขึ้นหน่อย เมื่อเข้าไปจับตัวคุณแม่มีเหงื่อออกมากรู้สึกชื้น ๆ มือ เข้าใจว่าร้อนอากาศหรือมีไข้เล็กน้อย จึงขยับกระพือผ้าห่มให้มีลมจะได้ระบายความร้อนตามตัวคุณแม่ คลำที่แขนและหน้าอก ถามคุณแม่ร้อนหรือครับ (ทั้งที่ทราบว่าคุณแม่ตอบเป็นคำพูดไม่ได้) มองดูสังเกตว่าดวงตาของคุณแม่จ้องมองข้าพเจ้าคล้ายกับจะสั่งเตือนเป็นคำพูด ข้าพเจ้าจำดวงตานี้ได้ดี และคงจะจำได้ตลอดชีวิตข้าพเจ้า ก่อนที่ท่านจะหลับตาจากไปชั่วกาลปาวสาน คุณแม่คงตั้งใจรอคอยที่จะพบเห็นหน้าลูก เพื่อเตือนสติให้ลูกประกอบกรรมดีละเว้นกรรมชั่ว ด้วยความเป็นห่วงใยและรักใคร่ดังที่เคยปฏิบัติเสมอมา คุณแม่เป็นผู้ยึดมั่นในพุทธศาสนาและจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอ กล่าวคือจะใส่บาตรพระตอนเช้าทุกวัน เห็นปฏิบัติตลอดมาตั้งแต่สมัยคุณยาย ตลอดอายุของของข้าพเจ้าเป็นเวลา ๔๐–๕๐ ปี มิได้ว่างเว้น ถ้าลูกหลานมีของรับประทานไปฝากท่าน

ส่วนมากคุณแม่จะแบ่งไว้ใส่บาตรพระเสียส่วนหนึ่ง ระยะหลังเมื่อลูก ๆ โต หลานเรียนจบแล้วท่านหมดห่วงได้พยายามเร่งเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน เคยไปอยู่ประจำที่วัดปรินายก โดยมีอาจารย์ผู้แนะนำ คือ ท่านเจ้าคุณราชสิทธิมุณี เพื่อเป็นพื้นฐานนำมาปฏิบัติเมื่อกลับมาอยู่บ้านในวันธรรมสวนะ วันอาทิตย์และวันสำคัญทางพุทธศาสนา ท่านจะรับอุโบสถศีลเป็นกิจวัตร และฝึกสมถะกัมมัฏฐาน ที่วัดมหาธาตุและที่บ้าน

ในประเพณีปฏิบัติ คุณแม่จะไปทำบุญประจำเช่นวันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา วันสงกรานต์ อยู่ต่างจังหวัดท่านจะไปวัดโดยพายเรือหรือแจวเรือเอง ด้วยน้ำพักน้ำแรง ท่านสอนพวกลูก ๆ ว่าจะได้บุญมากกว่าไปวัดทำบุญโดยจ้างพาหนะอื่น ถ้าพายเรือครั้งหนึ่งหรือเดินก้าวหนึ่งจะได้ผลานิสงส์กัณฑ์หนึ่งเข้าตัวผู้ปฏิบัติ ในวันสงกรานต์คุณแม่จะปรุงน้ำอบไทยขาย ผู้มาทำบุญสรงน้ำพระพุทธและพระสงฆ์ โดยเอาเงินรายได้ทั้งหมดเข้าวัดทำติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ในทางประเพณีอื่น คุณแม่ก็ได้กระทำติดต่อกันเสมอมามิได้เว้น เช่น ปีหนึ่งทุกคนในบ้านจะกินเจ ๑๐ วัน

ในวันคล้ายวันตายของคุณพ่อจะทำพิธีเซ่นไหว้ทุกปีตลอด ๔๕ ปีมิได้ขาด ตรุษจีน สารทจีนก็เซ่นไหว้โดยสม่ำเสมอ เคยได้ยินเพื่อนบ้านเรือนเคียงกันถามกันว่าที่บ้านเรานับถือศาสนาอะไรกันแน่เห็นคุณแม่ทำบุญด้วยไหว้เจ้าด้วย ท่านเป็นผู้ปฏิบัติถือศีลกินเจโดยแท้ ทั้งนี้ถ้าพิจารณาดูแล้วจะพบว่าคุณแม่ปฏิบัติเช่นนี้ท่านจะได้ข้อหลักธรรมปฏิบัติและความกตัญญู ซึ่งเป็นคุณธรรมติดตัวและนิสัย เป็นกรรมดีให้คุณแม่ต้องประสบสุคติในภพหน้า

คุณธรรมของคุณแม่เสมือนเป็นพระพรหมของลูก ท่านเลี้ยงลูกด้วยความรับผิดชอบสูง เสียสละความสุขส่วนตัววางแนวทางเพื่อความเจริญในอนาคตของลูก ๆ โดยเลี้ยงลูกด้วยน้ำพักน้ำแรง มิได้เห็นแก่เหน็ดแก่เหนื่อยให้สมบูรณ์ด้วยวัตถุและจิตใจ คุณแม่มีความตั้งใจที่จะให้ลูกเล่าเรียนอย่างแน่วแน่ ถึงแม้จะมีอุปสรรคต่าง ๆ นานาในขณะนั้นก็ตาม สมัยเมื่อข้าพเจ้าเรียนจบชั้นประถมปีที่สี่แล้ว โรงเรียนเดิมไม่มีชั้นมัธยมที่จะเรียนต่อ และอยู่ในสงครามโลกคุณแม่มีความปรารถนาที่จะให้เรียนต่อจึงส่งมาให้อาศัยอยู่กับคุณย่า ต้องเดินทางด้วยความยากลำบาก โดยคุณแม่และคุณน้าได้แจวเรือล่องมาตามแม่น้ำนครไชยศรี เป็นเวลาเกือบสองวันมีความเหน็ดเหนื่อยตรากตรำ

ในบางครั้งมืดค่ำลง ในระหว่างทางต้องหวาดระแวงต่อโจรผู้ร้าย ข้าพเจ้ายังจำได้ถึงสีหน้าความกลัวและความวิตกกังวลในขณะเดินทางพาข้าพเจ้ามาเรียน เมื่อโรงเรียนปิดเทอมก็มารับข้าพเจ้า เวลาเปิดเทอมก็มาส่ง และเมื่อกลับมาอยู่บ้านคุณแม่ก็ทำขนมและของกินอร่อย ๆ ให้ลูกกิน จัดเป็นบุพการีที่มีจิตใจรักลูกอย่างมากที่จะหาสิ่งใดเสมอเหมือน

สิ่งใดที่เราเชื่อว่าจะทำให้ดวงวิญญาณของคุณแม่ประสบความสุขความสงบ ลูกจะกระทำและแผ่กุศลจิต ให้คุณแม่ได้อยู่ในสวรรค์ ไม่ต้องลำบากเหมือนเมื่อมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ลูกหลานทำบุญ ทำกุศลใด ๆ ก็จะตั้งสัตย์อธิษฐานให้คุณแม่ประสบสุคติสุข ได้ปฏิบัติธรรมะ กับสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในแดนสวรรค์ ชั้นพรหม และชั้นเทวดา ถ้าท่านยังคงอยู่ในวัฏสงสารแล้วลูกก็ขอตั้งจิตอธิษฐาน ให้ได้เกิดเป็นลูกหลานของคุณแม่อีก

ลูก กวี บุญชัย

อาลัยคุณยาย

ยังจำได้ว่าเมื่อครั้งที่หลานยังเป็นเด็ก หลังจากที่คุณพ่อ คุณแม่ได้เสียชีวิตไปแล้ว คุณยายใหญ่ได้รับหลานมาอุปการะเลี้ยงดู ให้ความรักและความเอาใจใส่ให้การศึกษาจนจบปริญญาจากศิริราชพยาบาล คุณยายจึงเปรียบได้เสมือนคุณพ่อคุณแม่ของหลาน ตั้งแต่หลานจำความได้ ถึงสิ่งที่ดีและไม่ดี งานใดที่หลานอยากช่วยทำ คุณยายจะห้ามเพราะกลัวข้อนิ้วจะแตกมือจะด้านไม่สวย จนคุณน้าต้องบอกว่าให้ทำบ้างเดี๋ยวโตขึ้นจะทำอะไรไม่เป็น คุณยายจึงยอมให้ทำ เมื่อหลานโตขึ้นถึงวัยจะเข้าโรงเรียน คุณยายก็ได้เป็นธุระส่งหลานมาเรียนที่กรุงเทพ ฯ โดยให้อยู่ในความปกครองของคุณน้า พอโรงเรียนปิดเทอม ก็จะรับกลับไปอยู่บ้านกระทุ่มแบนซึ่งหลานรักเป็นชีวิตจิตใจ คุณยายจะสอนหลานอยู่เสมอไม่ให้ทำบาป ปกติแล้วบ้านเราตั้งอยู่ริมคลอง การช้อนกุ้งตกปลาทุกบ้านทำกันเป็นของธรรมดา แต่พอหลานทำบ้าง คุณยายจะเรียกมาสอนถึงเรื่องบาปไม่ให้เบียดเบียนสัตว์ ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต แล้วให้เอาปลาที่ตกได้ปล่อยลงน้ำให้หมด จะกินกุ้งปลาต้องกินปลาชา หมดความรู้สึกจะตายอยู่แล้วถึงจะนำมาเป็นอาหารได้ คุณยายไม่เคยลงโทษเฆี่ยนตีหลานเลยแม้แต่ครั้งเดียว ทั้งที่หลานแสนจะดื้อและซน คุณยายได้แต่สอนถึงสิ่งดี ให้หลานเห็นด้วยตนเอง ไม่ได้ใช้การเฆี่ยนตี หรือใช้อำนาจมาบังคับให้เห็นตาม พอถึงวันพระคุณยายจะต้องพาหลานและคุณเทวดพายเรือไปวัดเพื่อทำบุญในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดขึ้น คุณยายจะไปร่วมทำบุญด้วยทุกครั้งมิได้ขาดในวันธรรมดา คุณยายจะใส่บาตรที่หน้าบ้านเป็นประจำทุกวัน เมื่อคุณยายย้ายมาอยู่กรุงเทพ ฯ แล้ว พอถึงเทศกาลงานบุญ คุณยายก็จะต้องพาหลานกลับไปค้างคืนที่บ้านกระทุ่มแบนเพื่อไปทำบุญที่วัดที่เคยทำบุญเป็นประจำอยู่เสมอ มาระยะหลังที่คุณยายเข้าสู่วัยชรามากแล้ว ไม่สะดวกในการเดินทางไกล คุณยายก็มาทำบุญที่วัดมหาธาตุ บางทีก็ค้างคืนนั่งวิปัสสนาอยู่ที่วัดกับคุณยายเล็ก

คุณยายเป็นบุคคลที่มีเมตตากรุณาต่อผู้ใกล้ชิด ถึงแม้จะย้ายมาอยู่กรุงเทพ ฯ แล้ว แต่ถ้าญาติผู้เคารพนับถือใครจัดงานอะไรที่กระทุ่มแบน คุณยายก็ต้องไปช่วยงานอยู่เสมอ บางโอกาสก็ได้ไปกับท่าน คุณยายเป็นลูกที่มีความกตัญญูเป็นเยี่ยม ตั้งแต่

หลานจำความได้ คุณยายได้ชื่อว่าเป็นผู้ถึงด้วยทิศหกที่บุตรพึงกระทำต่อบิดามารดา โดยจัดอาหารและเสื้อผ้าให้คุณทวด คุณยายจะเคารพในความคิดเห็นของคุณทวดอยู่เสมอ พอถึงวันเกิดคุณทวด คุณยายก็จะจัดงานวันเกิดให้คุณทวด ทำบุญเลี้ยงพระ ลูกหลานรดน้ำอวยพรท่านเสมอมิได้เว้น เมื่อคุณทวดย่างเข้าสู่วัยชรามากและเจ็บไข้ลง คุณยายก็เฝ้าปรนนิบัติคุณทวดอยู่จนกระทั่งหมดลมหายใจในอ้อมแขนคุณยาย

จำได้ว่าเมื่อยังเป็นเด็กเวลาไปกับคุณยายช่างมีความสุขยิ่งนัก คุณยายจะเป็นห่วงหลานอยู่เสมอกลัวหลานจะพลัดตกเรือ ตกรถ ถ้าไปค้างคืนต่างจังหวัดด้วยกัน คุณยายจะเป็นห่วงเรื่องที่นอนของหลานเกรงจะไม่ได้รับความสะดวกสบาย

ครั้นเมื่อหลานโตขึ้น คุณยายย่างเข้าสู่วัยชรามากแล้ว คุณยายก็หลงลืมและมีการเจ็บป่วยต้องเข้าโรงพยาบาลหลายครั้ง แต่ถึงคุณยายจะเป็นอย่างไรคุณยายก็ยังจำหลานได้อยู่เสมอ เวลาหลานปรนนิบัติคุณยายหรือใครเช็ดตัว ป้อนอาหารให้คุณยาย คุณยายจะยิ้มอยู่เสมอ คุณยายป่วยอยู่โรงพยาบาลหลานจะเฝ้าพยาบาลทุกครั้งจนวาระสุดท้ายคุณยายได้จากหลานไปด้วยอาการสงบเหมือนกับคนนอนหลับสนิท ภาพของคุณยายยังติดตาหลานอยู่เสมอ คุณงามความดีของท่านยังฝังใจอยู่มิรู้ลืม

ด้วยคุณธรรมเต็มไปด้วยความเมตตากรุณาต่อลูกหลานและผู้ใกล้ชิด ซึ่งคุณยายได้ทำบุญบำเพ็ญกุศลไว้ และอำนาจแห่งกุศลราศีทักษิณานุปทานซึ่งลูกหลานกับทั้งญาติมิตรตลอดจนผู้ที่เคารพนับถือได้ทำบุญบำเพ็ญกุศลอุทิศให้จงเป็นปัจจัย ส่งให้ดวงวิญญาณของคุณยายใหญ่จงไปสู่สุคติสัมปรายภพด้วยเทอญ

หลานคุณยาย

ไข่มุกข์ มลิทอง

อาลัยจากหลาน

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ เป็นวันที่หลาน ๆ ทุกคนจะต้องบันทึกไว้ในความทรงจำ และระลึกถึงวันนี้ไปอีกนานเท่านาน โดยไม่มีวันลืมได้เลย เพราะเป็นวันที่สูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่ อากิ๋มซี ได้มาล่วงลับจากพวกเราไปโดยไม่มีวันกลับคืนมา ย่อมนำความเศร้าโศกอย่างใหญ่หลวงมาสู่หลาน ๆ บรรดาหลาน ๆ ทุกคนมีความอาลัยอย่างสุดซึ้ง ถึงแม้ทุกคนทราบดีอยู่แล้วว่าทุกรูปทุกนามที่เกิดมาในโลกนี้ย่อมหนีกฎแห่งความเป็นจริงไปไม่พ้น เป็นหลักธรรมดา ที่เกิดมาแล้วต้องตายด้วยกันทุกคนจะหลีกเลี่ยงเสียมิได้ แต่บรรดาหลาน ๆ ก็ยังมิวายที่จะวิปโยคโศกเศร้าคิดถึง และอาลัยในการจากไปของอากิ๋ม โดยไม่มีวันกลับคืนมาอีกแล้ว

เมื่อครั้งที่ อากิ๋ม ยังมีชีวิตอยู่ ท่านเป็นผู้ที่บรรดาหลาน ๆ มีความภูมิใจเป็นที่สุด เพราะท่านเป็นผู้ที่มีความเมตตาอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ พยายามให้ความช่วยเหลือแนะนำ ตักเตือน ให้เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรต่อการศึกษาและการงาน ด้วยความรักเสมอมา

ขออำนาจแห่งกุศลผลบุญที่ อากิ๋ม ได้ทำไว้ ประกอบกับอำนาจแห่งแรงอธิษฐานของหลาน ๆ จงเป็นวิถีทางนำดวงวิญญาณของอากิ๋ม ไปสู่สุคติในสัมปรายภพทุกประการ เทอญ

สุชาติ โชติสวัสดิ์

พระคุณอากิ๋มซี

พระคุณอากิ๋มมากพ้น รำพัน
รักหลานสุดชีวัน แน่แท้
บริสุทธิ์ดุจดวงตะวัน ส่องโลก
ความเกรียดเกลียดหลานแม้ หนึ่งน้อยฤๅมี

ภูผามหาสมุทรทั้ง ปฐพี
หนักเท่าพระคุณอากิ๋มซี ไป่ได้
เย็นฉ่ำดุจนที ไหลหลั่ง มานา
หลานปองสิ่งใดไว้ อากิ๋มให้สมประสงค์

จาก สุชาติ โชติสวัสดิ์

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๒

สิ่งที่ทุกคนมี ไม่มีผู้ใดไม่มี คือ ความคิด ทุกคนคิด จะไม่คิดก็เมื่อหลับ และความคิดนี้แหละเป็นความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกคน เพราะจะเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ก็อยู่ที่ความคิด คิดให้เป็นสุขก็เป็นสุขได้ คิดให้เป็นทุกข์ก็เป็นทุกข์ได้ คิดให้เป็นคนฉลาดก็เป็นคนฉลาดได้ คิดให้เป็นคนโง่ก็เป็นคนโง่ได้ พระพุทธเจ้าทรงคิดให้เป็นผู้ฉลาด ทรงคิดให้เป็นผู้พ้นทุกข์ จึงทรงเป็นผู้ฉลาดยอดเยี่ยม และทรงเป็นผู้พ้นทุกข์สิ้นเชิง

เมื่อความคิดของทุกคนมีความสำคัญแก่ตนเองถึงเพียงนี้ ทำให้คนเป็นสุขเป็นทุกข์ต่าง ๆ กันอยู่ในทุกวันนี้ จึงน่าจะให้ความสำคัญและน่าจะให้ความสนใจกับความคิดของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อย่าไม่แยแสกับความคิดของตนเอง อย่าปล่อยความคิดไปตามเรื่องตามราว จะอยากคิดอย่างไรอย่าปล่อยไปเสียทั้งนั้น เพราะไม่สมควร ไม่เป็นการเห็นความสำคัญของความคิด ทั้ง ๆ ที่ความคิดมีความสำคัญที่สุดดังกล่าวแล้ว

การไม่เห็นความสำคัญของอะไรอื่น แม้จะเป็นอะไรที่สำคัญ อาจจะไม่เป็นโทษแก่ตนเอง แต่การไม่เห็นความสำคัญของความคิดของตนเองจักเป็นโทษแก่ตนเองอย่างแน่นอน

ผู้ไม่เข้าใจความจริงให้ถ่องแท้จะคิดว่าความทุกข์ทั้งหลายที่ได้รับอยู่ ไม่ว่ามากว่าน้อย เกิดจากการเบียดเบียนของผู้อื่น ซึ่งแม้พิจารณาให้ตรงตามความจริงแล้วจะเห็นว่าความทุกข์ทั้งหลายที่ได้รับอยู่เกิดจากคิดหรือความปรุงของตนเองแท้ ๆ มิได้เกิดจากผู้อื่น มิได้เกิดจากเหตุอื่น ดังที่ปรกติคิดกันเช่นนี้ด้วยความหลงผิด

ความคิดอย่างผู้หลง เห็นไปว่าทุกข์ของตนเกิดจากผู้อื่น เป็นการไม่รู้เหตุที่แท้จริงของความทุกข์ที่ได้รับอยู่ เมื่อไม่รู้เหตุให้ถูกต้องแท้จริงก็แก้ไม่ได้ ทุกข์ก็ไม่หมดไป เมื่อเห็นว่าทุกข์เกิดจากผู้อื่น ก็ย่อมไปมุ่งแก้ผู้อื่น ซึ่งต้องแก้ไม่ได้ ทุกข์จึงหมดไป

ไม่ได้ เปรียบเหมือนเป็นโรคปวดท้อง แต่ไปใช้ยาแก้โรคปวดหัว โรคปวดท้องก็ย่อมไม่หาย ต่อเมื่อพิจารณาให้รู้ถูกต้องว่าเป็นโรคปวดท้อง ใช้ยาแก้ปวดท้อง นั่นแหละท้องจึงจะหายปวดได้

อย่างไรก็ตาม แม้การพิจารณาให้รู้ถูกว่าเป็นโรคปวดหัวหรือปวดท้องนั้นเป็นการทำได้ง่ายกว่าการจะพิจารณาให้รู้ว่าความทุกข์ทั้งหลายที่ได้รับอยู่นั้นเกิดจากความคิดของตนเองเท่านั้น แต่ก็ไม่เป็นการสุดวิสัยที่จะพิจารณาให้ความรู้ถูกเช่นนั้นเกิดขึ้นได้ เราสามารถจะทำความรู้ถูกให้เกิดได้ว่าความทุกข์ทั้งหลายของเราเกิดจากความคิดของเราเอง

และควรทำความรู้ถูกเช่นนั้นให้เกิดขึ้น เพราะว่าจะทำให้สามารถทำความทุกข์ให้บรรเทาเบาบางจนถึงหมดสิ้นไปได้

วิธีที่จะให้ความรู้ถูกเช่นนั้นเกิดขึ้นโดยไม่ยาก ก็คือให้เชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ทรงสอนให้แก้ทุกข์ที่เหตุ และเหตุแห่งทุกข์ทั้งหลายอยู่ที่ใจตนเองของทุกคน พูดอีกอย่างก็คือทุกข์ทั้งหลายอยู่ที่ความคิดของตนเอง เมื่อยังไม่รู้ถูกด้วยปัญญาของตนเองก็ให้เชื่อเสียก่อน

เชื่อเสียก่อน จะได้แก้ทุกข์ได้ถูกที่ คือ แก้ถูกที่เหตุแห่งความทุกข์ ผลสำเร็จคือความสิ้นทุกข์จะได้เกิดขึ้น แม้จะเป็นเพียงครั้งคราว เป็นเพียงบางเรื่อง ก็จะดีกว่าไม่มีเวลาแก้ทุกข์ได้เลย

อตฺตนาว กตํ ปาปํ อตฺตนา สงฺกิลิสฺสติ
ตนทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๒๒

ทุกคนมีความทุกข์ ทุกคนพยายามแก้ไขเพื่อจะให้พ้นจากความทุกข์ แต่น้อยคนที่จะเริ่มการแก้ไขให้ถูกวิธี คือเริ่มด้วยการทำตนให้เชื่อเสียก่อนว่าความทุกข์นั้นเกิดจากความคิดของตนเอง ไม่ได้เกิดจากอะไรอื่นภายนอก ขอให้เริ่มเชื่อเสียก่อน ยอมรับเสียก่อนว่าความทุกข์ของตนเกิดจากความคิดของตนเอง พยายามเตือนตนเองให้เชื่อเช่นนี้ไว้ให้เสมอ พยายามอย่าลืม พยายามอย่าปล่อยใจให้คิดโทษนั่นโทษนี่ว่าเป็นเหตุแห่งความทุกข์ของตน

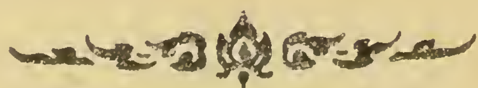
ทุกครั้งที่ความทุกข์เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทุกข์มากหรือทุกข์น้อย เมื่อรู้สึกว่าเป็นทุกข์ให้เตือนตัวเองให้ยอมรับความจริงทันทีว่าความทุกข์นั้นไม่ได้เกิดจากเหตุอื่นแต่เกิดจากความคิดของตนเองจริง ๆ พยายามอย่าแย้ง ไม่ว่าตนจะมีเหตุผลที่ดูเหมือนเข้าที หรือดูเหมือนจะถูกต้องก็ตาม ก็อย่าแย้ง เมื่อต้องการจะช่วยใจตนให้พ้นทุกข์ที่กำลังได้รับอยู่ก็ต้องพยายามฝืนใจเชื่อว่าความคิดของตนเองเป็นเหตุแห่งความทุกข์นั้น

เรากำลังหาวิธีช่วยตนเองให้พ้นทุกข์ ฉะนั้นก็ต้องยอมรับวิธีที่ถูกต้อง ที่พระพุทธองค์ทรงรับรองแล้ว นั่นก็คือต้องยอมรับว่าวิธีแก้ทุกข์ที่จะได้ผลจริงนั้นต้องแก้ที่ใจตนเองเท่านั้น ถ้าแก้ทุกข์ที่ใจตนเองสำเร็จแล้วจะไม่มีทุกข์อื่นเกิดแก่ตนได้เลย ความจริงเป็นเช่นนี้แน่นอน เมื่อต้องการไม่มีทุกข์ก็ต้องพยายามข่มใจ ข่มความคิดที่ต้องการจะแย้งความจริงนี้เสียให้สำเร็จ ต้องพยายามยอมรับว่าเหตุผลของตนเองที่คิดว่าความทุกข์เกิดจากการพูดการกระทำของคนอื่นนั้น ไม่ถูกต้อง ทั้งยังเป็นเหตุผลที่จะเพิ่มทุกข์ให้แก่ตนเองยิ่งขึ้น

จับพิจารณาที่พอจะเห็นจริงได้ง่ายเสียก่อน คือพิจารณาที่ว่าการคิดว่าผู้อื่นเป็นเหตุแห่งความทุกข์ของตนนั้นเป็นโทษจริงหรือไม่ เพิ่มทุกข์ให้ยิ่งขึ้นจริงหรือไม่

ตัวอย่างเช่น เมื่อมีผู้เจรจาด้วยอย่างไม่ถูกหู เกิดความไม่ชอบใจเป็นอย่างน้อย เกิดความโกรธเป็นอย่างมาก ความไม่ชอบใจหรือความโกรธเรียกได้ว่าเป็นความทุกข์ เพราะเป็นความไม่สบายใจ เมื่อเกิดความทุกข์นั้นแทนที่จะคิดว่าความทุกข์นั้นเกิด เพราะตนเองกลับไปคิดปรุงว่าเขาว่า เขาก้าวร้าว เขาดูถูก อะไรทำนองนี้ แทนที่จะทำให้ความไม่สบายใจหรือความทุกข์ลดน้อยลงจนถึงหมดสิ้นไป ก็กลับจะยิ่งทำให้ใจร้อน ใจโกรธ ใจเป็นทุกข์ยิ่งขึ้น รุนแรงขึ้น ยิ่งคิดปรุงไปมากเท่าไร นานเท่าไร ความร้อนหรือความทุกข์ก็จะมากขึ้นเท่านั้น นานอยู่เพียงนั้น ขอให้พิจารณาให้ดี ทุกคนย่อมจะยอมรับว่าเป็นความจริงเช่นนี้

แต่ถ้าไม่คิดปรุงออกไปโทษผู้อื่น แต่ยอมรับเสียโดยดีว่าความทุกข์เกิดแต่ความคิดของตนเอง การยอมรับนั้นก็จะนำให้ยอมแก้ไขความคิดของตนเอง และทันทีที่ยอมแก้ความคิดของตนเอง ความทุกข์จะหยุด เช่น ถ้าคิดว่าเขากำลังก้าวร้าวอยู่ด้วยวาจาที่รุนแรง ก็ให้หยุดความคิดนั้นเสีย ไม่คิดต่อไป วิธีหยุดความคิดเช่นนั้นที่จะทำได้ในทันที เกิดผลทันที ก็ด้วยการเปลี่ยนไปคิดจดจ่อในเรื่องอื่นสิ่งอื่น วิธีที่พุทธศาสนิกชนทำกันได้ผลเป็นอย่างยิ่งก็คือ เมื่อความร้อนเกิดขึ้นเพราะความปรุงคิด ก็ท่องพุทโธ พุทโธ แทนเสียทันที ท่องให้ติดต่อกัน จนความคิดที่เป็นความร้อนเป็นความทุกข์สงบ สงบขนาดที่จะไม่กลับเกิดอีกในระยะนั้น ใจมีความสงบเย็นได้ในระยะนั้น ก็เป็นอันใช้ได้ เป็นวิธีแก้ทุกข์ที่ถูกต้องวิธีหนึ่ง ซึ่งไม่ยาก ซึ่งควรทำเป็นอย่างยิ่ง.

อตฺตานญฺเจ ปิยํ ชญฺญา รกฺเขยฺย นํ สุรกฺขิตํ
ถ้ารู้ว่าตนเป็นที่รัก ก็ควรรักษาตนให้ดี

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๒

วันนี้เป็นวันมหามงคล เป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ความคิดในวันนี้จึงเป็นความคิดที่เป็นศิริมงคล เป็นความคิดที่นำให้ปราศจากความทุกข์ แม้เพียงชั่วระยะ แต่ความคิดที่ถูกต้องในวันนี้ก็จักเป็นคุณอย่างยิ่งแก่จิตใจ

การสำนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่เป็นจริง พร้อมกับการตั้งใจตอบสนองพระมหากรุณาธิคุณด้วยการน้อมใจถวายพระพรชัยมงคล เป็นความคิดที่ดี ที่เป็นมงคลแก่ตนเอง ไม่ใช่เป็นมงคลแก่ผู้ใดอื่น ก็ดังกล่าวมาแล้วแต่วันก่อนว่าความคิดของทุกคนมีความสำคัญอย่างยิ่งแก่ตนเอง

การคิดด้วยความกตัญญูกตเวที โดยเฉพาะกตัญญูกตเวทีในพระมหากรุณาธิคุณ เป็นคุณอนันต์ ตรงกันข้ามกับความคิดอกตัญญู ที่เป็นโทษมหันต์ เจ้าของความคิดทุกคนจะรู้สึกถึงคุณและโทษได้ด้วยตนเองในทันทีที่ความคิดเกิดขึ้น ผู้ที่คิดด้วยความกตัญญูกตเวที จะสามารถรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณที่ท่านผู้มีพระคุณมีต่อตน จะรู้สึกอบอุ่นเป็นสุขได้ด้วยความรู้สึกนั้น แต่ผู้คิดด้วยความอกตัญญูจะรู้สึกตรงกันข้าม จะร้อน จะไม่เป็นสุข เพราะผู้คิดด้วยความกตัญญูกตเวทีจะคิดถึงแต่ส่วนที่ดีงาม แม้จะเป็นของผู้อื่นที่ไม่ใช่ของตนเอง ความคิดถึงส่วนที่ดีงามนั้นแหละเป็นเหตุแห่งความสวยงามของจิตใจ เป็นเหตุแห่งความแช่มชื่น เบิกบาน เป็นสุข ส่วนผู้คิดด้วยความอกตัญญูจะต้องคิดถึงแต่สิ่งที่ไม่ดีไม่งามที่ชั่วร้าย แม้จะเป็นของผู้อื่นที่ไม่ใช่ของตนเอง ความคิดถึงส่วนที่ชั่วร้ายนั้นแหละเป็นเหตุแห่งความสกปรกชั่วร้ายของจิตใจ เป็นเหตุแห่งความร้อนเร่าเศร้าหมอง เป็นทุกข์

ทุกคนพิจารณาจิตใจตนเองจะเห็นได้ ว่าเป็นจริงดังกล่าว และทุกคนที่ปรารถนาจะมีความสุข ไม่มีความทุกข์ ควรจะมีปัญญา ใช้ปัญญาช่วยตนเองให้บรรลุถึงจุดปรารถนา นั่นก็คือใช้ปัญญาหยุดความคิดที่จะเป็นเหตุแห่งความทุกข์เสีย เท่านั้นเอง ไม่มีอะไรลำบากยากเย็นเกินไปกว่านั้น เปรียบเหมือนเมื่อเห็นบ่อน้ำโสโครกอยู่ตรงหน้า ไม่ต้องการจะให้น้ำโสโครกนั้นเปียกเปื้อน ก็ไม่เดินจนตกลงไปในบ่อน้ำนั้น ผู้ที่เห็นบ่อน้ำโสโครกแล้วยังเดินไปจนตกบ่อนั้นก็เหมือนผู้ที่ใช้ความคิดไปในเรื่องในสิ่งที่เป็นเหตุแห่งความทุกข์นั่นเอง

การภาวนาพุทโธ คือนึกถึงพุทโธ พุทโธ ไว้ในใจ เป็นการห้ามความคิดอันเป็นเหตุแห่งความทุกข์ได้ แม้จะเป็นการห้ามไว้ชั่วครั้งคราว ชั่วขณะ แต่ก็ยังดีกว่าจะปล่อยความคิดอันเป็นเหตุแห่งความทุกข์ให้ดำเนินไปโดยไม่ถูกยับยั้ง เมื่อพึ่งพุทโธยับยั้งความคิดเช่นนั้นไว้ได้แล้ว เมื่อใจมีความสงบพอสมควร ความคิดอันเป็นเหตุแห่งความทุกข์หยุดยั้งไม่แทรกแซงแล้ว ควรใช้ปัญญาในการคิด เพื่อทำความทุกข์ให้ดับสนิทให้จงได้ แม้จะเพียงในบางเรื่อง

พระพุทธองค์ทรงสอนมิให้ความคิดผูกพันอยู่กับอดีต และมิให้ใช้ความคิดใฝ่ฝันไปถึงอนาคต แต่ทรงสอนให้อยู่กับปัจจุบัน ฉะนั้นก็พึงปฏิบัติตาม อย่าคิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว อย่าคิดถึงสิ่งที่ยังไม่มาถึง คิดถึงแต่ปัจจุบัน เมื่อจะคิดถึงอดีตให้หยุดความคิดนั้นเสีย เพราะไม่มีประโยชน์ และเป็นโทษ สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วผ่านพ้นไปแล้ว ไม่อาจแก้ไขได้ ไม่อาจเรียกคืนได้ หยุดความคิดถึงอดีตเสียได้จะเป็นสุขได้

อตฺตานญฺเจ ตถา กยิรา ยถญฺญมนุสาสติ
ถ้าพร่ำสอนผู้อื่นฉันใด ก็ควรทำตนฉันนั้น

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๒๒

เมื่อพูดถึงอดีต อนาคต และปัจจุบัน มักจะเข้าใจกันว่าอดีตคือเวลาที่ล่วงแล้วนาน อย่างน้อยก็เป็นวัน และโดยมากมักจะคิดว่าอดีตหมายถึงที่ล่วงแล้วเป็นปีเป็นชาติทีเดียว ส่วนอนาคตก็มักจะเข้าใจกันว่าคือเวลาที่อีกนานกว่าจะมาถึง เป็นเดือนเป็นปีเป็นชาติกันทีเดียว และปัจจุบันก็เข้าใจกันว่ามีช่วงระยะยาวเป็นเดือนเป็นปีเป็นชาติเหมือนกัน

แต่ความจริงไม่ใช่เช่นนั้น อดีต ปัจจุบัน อนาคต อยู่ชิดกัน กลมกลืนกัน ไม่ได้แยกห่างกันเหมือนที่เข้าใจกันดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่นเมื่อหายใจเข้าและกำลังหายใจออก หายใจเข้าคืออดีต ที่กำลังหายใจออกคือปัจจุบัน อนาคตก็ต่อติดกันมาไม่ว่างเว้น ตัวอย่างลมหายใจเข้าออกที่นำมายกนี้ความจริงก็ยังทำให้อดีตปัจจุบันและอนาคตห่างจากกันอยู่ ที่จริงแล้วแม้ช่วงหายใจเข้าหรือออกช่วงเดียวก็มีอดีตปัจจุบันและอนาคตอยู่ในตัวเองพร้อมบริบูรณ์ทั้งสามกาล กล่าวได้ว่าระยะเวลาที่สั้นเพียงไรก็ตามมีอดีตปัจจุบันและอนาคตอยู่พร้อมบริบูรณ์เสมอ ถ้าจะไม่ยึดมั่นในอดีต ไม่ใฝ่ใจไปถึงอนาคตอยู่แต่กับปัจจุบันจริง ๆ แล้ว อย่างถูกต้องจริง ๆ แล้ว ต้องถือดังกล่าว คือทุกระยะมีอดีต ปัจจุบัน และอนาคตอยู่ในตัว

พูดอีกอย่างก็คือ สิ่งที่เกิดแล้ว เช่นพูดออกจากปากแล้ว เป็นอดีตแล้วในทันทีที่กำลังพูดอยู่หรือกำลังเงียบอยู่นั้นเป็นปัจจุบัน และอนาคตก็ติดต่อกับปัจจุบันนั่นเองนั่นก็หมายความว่าสิ่งที่เกิดแล้วดับแล้วเป็นอดีตทั้งหมด ไม่ว่าจะดับไปนานหรือในระยะที่ติดต่ออยู่นั้นก็ตาม เป็นอดีตทั้งหมด อนาคตก็หมายความถึงสิ่งที่ยังไม่เกิดทั้งหมดเวลาที่ยังมาไม่ถึงทั้งหมด ส่วนปัจจุบันนั้นเหมือนระยะเวลาสั้นนิดเดียว แต่ความจริงแล้วปัจจุบันนั้นยาวอย่างยิ่ง มีปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา

คนเรามีปัจจุบันอยู่ยาวแสนยาว แต่ก็ยังหลงผูกพันอยู่กับอดีต ไปใฝ่ถึงอนาคต นี่ก็เป็นเพราะความหลง มีความหลงจัดเพียงไหนก็จะพาให้พ้นไปจากปัจจุบันได้มากเพียงนั้น ไปผูกพันยึดมั่นกับอดีต ไปใฝ่ถึงอนาคต รุนแรงเพียงนั้น ความจริงก็มิได้ไปผูกพันยึดมั่นในอดีตหรือไปใฝ่ถึงอนาคตด้วยเนื้อตัวของตนอย่างไร ไปด้วยความคิดเท่านั้น ความคิดนี้แหละเป็นสื่อ หรือเป็นทาสที่สำคัญของความหลง

จัดการกับความคิดของเราเสียให้ดี บังคับไว้ให้ได้ ให้เป็นทาสของเรา อย่าให้เป็นทาสของความหลง เราไม่ต้องการเป็นทุกข์ เราก็ต้องบังคับความคิดให้ได้ ถ้าไม่บังคับความคิดของเราเองให้ได้ เราก็จะต้องเป็นทุกข์เพราะความคิดของเราเอง จะไปโทษว่าผู้อื่นทำให้เราเป็นทุกข์ไม่ได้ ขืนโทษเช่นนั้นอยู่ตราบใด เราก็จะไม่มีวิธีแก้ทุกข์ตราบนั้น จะต้องเป็นทุกข์อยู่ตราบนั้น

ควบคุมความคิดให้ดี ความคิดใดทำให้ไม่สบายใจ ให้ยอมรับทันทีว่าความคิดนั้นต้องยุติ ต้องไม่ปล่อยไว้ให้มีอยู่ต่อไป เปลี่ยนไปคิดถึงเรื่องอะไรอื่นที่ให้ความสบายใจก็ได้ หรือให้ดียิ่งขึ้นก็ท่องพุทโธ พุทโธ เสียเถิด จะได้เป็นสุขแน่นอน

อันผู้ใดทรงธรรมเที่ยงสถิต
ชนย่อมอยากเป็นมิตรเป็นหนักหนา
ความใจดีมีจิตมากเมตตา
ย่อมแนะนำสัตว์นานาไว้วางใจ

สาวิตรี
— ร.ร. ๖ —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๒๒

ความคิดผูกพันกับอดีตเป็นทุกข์ได้อย่างยิ่ง เป็นทุกข์ได้ยืดเยื้อ ตัวอย่างง่าย ๆ ก็เช่นเมื่อได้รับฟังเสียงหรือได้เห็นภาพที่ไม่ถูกหูถูกตา เสียงนั้นภาพนั้นจะผ่านหูผ่านตาไปในทันที เป็นอดีตไปในทันที แต่ความไม่พอใจหรือความโกรธจะไม่ผ่านไปในทันทีด้วย เสียงขาดหายไปแล้วแต่ใจก็ยังปรุงคิดถึงเสียงนั้นอยู่ ภาพลับตาไปแล้วแต่ใจก็ยังปรุงคิดถึงภาพนั้นอยู่ ความไม่ชอบใจหรือความโกรธที่เกิดพร้อมกับเสียงกับภาพจึงไม่ดับไปพร้อมกับเสียงกับภาพ แต่จะยืดยื้ออยู่พร้อมกับความคิดยึดมั่นในอดีต

พิจารณาเหตุผลตามความถูกต้องเป็นจริง ก็ย่อมจะประจักษ์ ว่าความไม่ชอบใจหรือความโกรธที่มีอยู่นั้นไม่ใช่เพราะเสียงของใครภาพอะไร แต่เป็นเสียงที่ตนเองคิดผูกพันไว้ และเป็นภาพที่ตนเองคิดผูกพันไว้ ความคิดของตนเองจึงเป็นผู้นำทุกข์มาใส่ตนเอง ไม่ใช่ทุกข์เกิดจากอะไรอื่น อย่างน้อยที่สุดควรจะให้ความทุกข์เกิดดับไปพร้อมกับรูปเสียง จึงจะถูก ได้ยินเสียงไม่ชอบใจถ้าจะเกิดความไม่ชอบใจในขณะได้ยินเสียงนั้น ห้ามไม่ได้จริง ๆ ก็ช่างเถิด แต่เมื่อเสียงนั้นดับแล้ว ผ่านพ้นไปแล้ว ต้องให้ความไม่ชอบใจดับไปด้วย ผ่านพ้นไปด้วย จึงจะถูก จึงสามารถช่วยตนเองให้มีความสบายใจได้

ถ้าไม่ชอบใจอยู่นาน ๆ โกรธอยู่นาน ๆ แล้วก็โทษคนนั้นคนนี้ โทษสิ่งนั้นสิ่งนี้ว่าเป็นต้นเหตุให้ต้องโกรธ เช่นนี้ผิด ต้องโทษตัวเอง โทษความคิดของตัวเอง และต้องพยายามคิดให้เห็นว่านั่นเป็นโทษของการยึดมั่นผูกพันกับอดีต ยึดมั่นอยู่นานเพียงไรก็จะได้รับทุกข์อยู่นานเพียงนั้น ปล่อยความยึดมั่นได้เร็วเพียงไรก็จะพ้นจากความทุกข์เร็วเพียงนั้น

อย่าโทษผู้อื่นสิ่งอื่นไม่ว่าจะเกี่ยวกับความทุกข์ใดทั้งสิ้น ให้พยายามโทษตนเองและแก้ไขที่ตนเอง ไม่เช่นนั้นแล้วความทุกข์จะไม่สิ้นสุดหยุดลงได้เลย มีแต่จะเพิ่มขึ้น ลองคิดง่าย ๆ เมื่อโทษว่าคนนั้นคนนี้เป็นเหตุให้เราเป็นทุกข์ ความโกรธก็จะเพิ่มขึ้นจะคุกรุ่นอยู่ นั่นคือความทุกข์ เพราะจะทำให้ไม่สบายใจ ก็เมื่อมีความร้อนด้วยความโกรธจะสบายได้อย่างไร

ที่จริงใคร ๆ ไม่อยากจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ผิด จึงไม่มีใครที่จะยอมง่าย ๆ ว่าตนเป็นผู้ผิด มักจะโทษผู้อื่นเสียทั้งนั้น นี้แหละเป็นการให้โทษแก่ตนเองอย่างยิ่ง เป็นการให้โทษแก่ตนเองโดยตรง เรียกว่าเป็นศัตรูของตนเอง ทั้งยังเป็นศัตรูที่ร้ายที่สุด ที่มีโอกาสจะดำรงความเป็นศัตรูอยู่ได้อย่างไม่ได้รับการปราบปรามหรือต่อต้าน เชื่อพระพุทธเจ้า และโทษตนเอง แก้ที่ตนเอง อย่าโทษผู้อื่น อย่าแก้ผู้อื่น และการแก้ที่ตนเองก็คือการแก้ที่ใจ แก้ที่ความคิดในใจนี้แหละ ไม่ต้องไปแก้ที่ไหนให้มากที่มากแห่งไป ที่ซึ่งจะต้องแก้มีอยู่แห่งเดียว หาพบได้ง่าย ไม่ต้องเที่ยวค้นหาไปที่ไหน ๆ ให้ยุ่งยาก ดูใจตนเองนี้แหละ ดูความคิดของตนเองนี้แหละ จะเห็นผิดเห็นถูกที่ใจตนเองหรือที่ความคิดของตนเองนี้อย่างแน่นอน และถ้าต้องการความสุขจริง ๆ แล้ว ก็พยายามแก้ไขขัดเกลาใจตนเองที่ความคิดของตนเองนี้แหละอย่าได้ว่างเว้น จะนั่งนอนยืนเดินก็ทำได้แก้ได้ ไม่ใช่ว่าจะต้องหาเวลาหาโอกาสหาสถานที่ ว่าเมื่อนั้นเมื่อนี้ที่นั่นที่นี่จึงจะทำได้ ทุกโอกาสทุกสถานที่เหมาะสมกับการแก้ทุกข์ด้วยการแก้ใจแก้ความคิดของตนเองทั้งสิ้น.

เสือพึ่งเพราะป่าปก　　　และป่ารกเพราะเสือยัง
ดินเย็นเพราะหญ้าบัง　　　และหญ้ายังเพราะดินดี

— หนามยอกเอาหนามบ่ง —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๒๒

ใจของบุถุชนคือผู้ยังไม่บรรลุมรรคผลนิพพานทุกคนย่อมมีกิเลสความเศร้าหมอง มากบ้างน้อยบ้าง กิเลสคือความโลภ โกรธ หลง เครื่องทำความเศร้าหมองนี้แหละเป็นเหตุทำความเศร้าหมองให้เกิดแก่ใจ ที่ว่าให้ดูที่ใจตนเองและแก้ความทุกข์ที่ใจตนเอง ก็คือให้แก้กิเลสที่ใจตนเองนั้นแหละ ถ้ากิเลสคือโลภโกรธหลงมีมากความคิดในใจตนก็จะเป็นเหตุให้เป็นทุกข์มาก ถ้ากิเลสคือโลภโกรธหลงมีน้อยความคิดในใจตนก็จะเป็นเหตุให้เป็นทุกข์น้อย ท่านผู้ปราศจากกิเลสแล้วท่านจึงมีความคิดที่ไม่เป็นทุกข์เลย

นี่แสดงให้เห็นว่า ไม่ใช่ไม่ให้คิด พระพุทธองค์ก็ยังทรงคิด ทุกคนยังต้องคิด พระอรหันต์สาวกทั้งหลายก็ยังคิด แต่ความคิดของท่านมิได้เป็นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งนี้ก็เพราะความคิดของท่านปราศจากกิเลสเจือปน

ขออย่าได้ลืมว่า ก่อนแต่จะได้ทรงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า หรือเป็นพระอรหันตเจ้า กิเลสก็มีอยู่ในพระหฤทัยและในใจของทุกพระองค์ทุกท่าน เช่นเดียวกับบุถุชนทั้งหลายนั่นเอง แต่เพราะพระพุทธองค์ทรงใช้พระปัญญาอุตสาหะพากเพียรขัดเกลากิเลสในพระหฤทัย และพระอรหันต์สาวกท่านก็ใช้ปัญญาอุตสาหะพากเพียรขัดเกลากิเลสในใจ ให้ค่อยลดน้อยลง จนกระทั่งถึงหมดสิ้นไปอย่างสิ้นเชิง จึงทรงเป็นและเป็นผู้พ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง ไม่มีประเดี๋ยวสุขประเดี๋ยวทุกข์เช่นพวกเราซึ่งยังเป็นบุถุชนทั้งหลาย

ตัวอย่างของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์สาวกเป็นเครื่องชี้ชัดว่าบุถุชนเป็นพระอรหันต์ได้ เพราะพระอรหันต์ก็เกิดจากบุถุชนนั่นเอง นี่มิได้หมายความว่าให้มุ่งมั่นจะเป็นพระอรหันต์กัน แต่หมายความว่าผู้มีความทุกข์ทั้งหลายทุกคน สามารถจะทำ

ความทุกข์ของตนให้ลดน้อยจนถึงหมดสิ้นไปได้ ไม่ใช่ไม่ได้ ขอเพียงแต่ให้พยายามใช้ปัญญาใช้เหตุผลที่ถูกที่ควร มีมานะพากเพียรขัดเกลาจิตใจของตนให้ความคิดที่ไม่ชอบที่เป็นเหตุแห่งความทุกข์หมดสิ้นไป

เมื่อใดความคิดไม่ชอบหมดสิ้นไปจากใจ ความทุกข์ความเศร้าหมองหมดสิ้นไปมากน้อยเพียงใด ความคิดชอบก็จะเกิดขึ้นแทนที่ ความสุขความผ่องใสก็จะเกิดขึ้น เป็นใจที่มีความสุขความแจ่มใส มากน้อยเพียงนั้น ถ้ายังทำความคิดผิดความคิดที่ไม่ชอบให้ลดน้อยถึงหมดสิ้นไปไม่ได้ ความคิดถูกความคิดชอบก็จะมีไม่ได้ ต้องไล่ความคิดไม่ชอบออกจากใจเสียก่อน เพื่อทำความคิดชอบให้เกิดขึ้นได้ เหมือนต้องการจะต้มน้ำให้เดือด ก็จำเป็นจะต้องใช้ความร้อนขับไล่ความเย็นไปให้หมดจากน้ำก่อน ต่อจากนั้นจึงจะสามารถทำความร้อนให้เกิดขึ้นในน้ำนั้นได้ น้ำจึงจะเดือดได้

ฉะนั้นจึงควรระวังความคิดของตนเองให้ดีที่สุด อย่าได้ว่างเว้น จะนั่งนอนยืนเดินระวังไว้ ร้อนมากร้อนน้อยเพราะความคิดให้รู้ ให้ระงับยับยั้งในทันที อย่าได้ลังเลสงสัยว่าความทุกข์ความร้อนที่เกิดขึ้นในใจตนนั้นมีทางจะเกิดเพราะผู้อื่นเพราะเหตุอื่น ทางเช่นนั้นไม่มีเลย ไม่มีอย่างเด็ดขาด จะมีก็เพราะหลงคิดกันไปเองอย่างไม่ใช้ปัญญาเท่านั้น

มีวิธีง่าย ๆ อยู่อีกวิธีหนึ่งที่จะพิสูจน์ยืนยันว่า เราเป็นทุกข์เพราะความคิดจริงหรือไม่ ก็คือให้นึกดูว่าเมื่อนอนหลับ แม้จะหลับไปหลังจากได้รับฟังเสียงที่ไม่ถูกหูไม่ถูกใจมาแล้วอย่างมากก็ตาม ความทุกข์คือความโกรธความไม่ชอบใจมีอยู่หรือไม่ ก็จะต้องยอมรับว่าไม่มี ที่ไม่มีก็เพราะขณะหลับเราไม่ได้คิด เมื่อไม่คิดด้วยกิเลสก็ไม่ทุกข์ ความจริงเป็นเช่นนี้.

อยู่ในบ้านว่างเปล่า ดีกว่าบ้านที่เจ้าของบ้านใจร้าย, ได้หญิงแพศยาเป็นภรรยา ดีกว่าหญิงที่ไม่มีใครเขาสมาคมอีกแล้ว, อยู่ในป่าดีกว่าอยู่ในประเทศที่ผู้ปกครองไม่ตั้งในยุติธรรม

— หิโตปเทศ —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๒

ใจของผู้ที่กำลังหลับไม่มีความรู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์ก็เพราะเหตุผลดังกล่าวแล้ว คือผู้กำลังหลับไม่ได้คิด โดยเฉพาะไม่ได้คิดอย่างมีกิเลส คืออย่ามีโลภมีโกรธมีหล ดังนั้นเมื่อพิจารณาคำนึงถึงความจริงนี้แล้วทุกคน จึงน่าจะยอมรับว่าความคิดเป็นเหตุแห่งความสุขและความทุกข์จริง และความคิดของทุกคนอยู่ใต้อำนาจของเจ้าตัวเอง ไม่ได้อยู่ใต้อำนาจของผู้ใดอื่นที่ไหน ใครจะมาบังคับให้ใครคิดอย่างนั้นอย่างนี้หาได้ไม่ เจ้าตัวต้องคิดของตัวเองจึงจะได้ แต่ผู้อื่นอาจหว่านล้อมชักจูงให้คิดอย่างนั้นอย่างนี้ได้ ผู้เชื่อคิดตามได้ ถ้าไม่เชื่อไม่คิดตามก็บังคับกันไม่ได้ ความคิดจึงเป็นสิทธิของเจ้าของอย่างเด็ดขาดแท้จริง เจ้าของผู้เดียวมีอำนาจใช้ความคิดของตนได้เต็มที่ จะใช้ไปในทางดีทางชั่วอย่างไรได้ทั้งนั้น ให้คุณให้โทษแก่ตัวเองได้ทั้งนั้น ถ้าเชื่อเช่นนี้แล้วก็คงจะสามารถใช้ปัญญาระวังรักษาความคิดของตนอย่างมีสติรอบคอบ ไม่ให้ความคิดของตนเป็นโทษเป็นทุกข์แก่ตน

อย่างไรก็ตาม มักไม่เห็นความสำคัญอย่างจริงจังของความคิด ถ้าพยายามใช้สติใช้ปัญญาเห็นความสำคัญของความคิดอย่างจริงจังเมื่อไร เมื่อนั้นจะไม่ต้องเป็นทุกข์อย่างที่พากันเป็นอยู่มากมายในทุกวันนี้เลย การอบรมใจให้ไม่คิดในทางเป็นทุกข์เป็นโทษนั้นแม้จะต้องอาศัยความพยายามมากอยู่ แต่ก็ไม่สุดวิสัยที่จะได้รับผลสำเร็จ ตั้งใจทำให้จริง ทำให้สม่ำเสมอ แล้ววันหนึ่งจะได้เสวยผลของความคิดที่ชอบ ที่เป็นความสงบเย็นเป็นสุข .

อย่าไปเสียเวลาดูความผิดของผู้อื่น ใครจะผิดก็ให้เป็นเรื่องเฉพาะตัวเขา ดูใจเราให้ละเอียดรอบคอบ ให้ทุกเวลา ถ้าทำตลอดเวลาที่ยังตื่นอยู่ไม่ได้ ทำในเวลาว่างจากหน้าที่การงานแล้วก็ยังดี แทนที่จะอยู่เฉย หรือแทนที่จะปล่อยความคิดให้วุ่นวายเป็นการสะสมกิเลส ก็ให้สะสางกิเลส และก็ต้องไม่ลืมว่าต้องสะสางกิเลสตน ไม่ใช่ไป

มุ่งสะสางกิเลสผู้อื่นจนลืมไปว่าตนกำลังใช้กิเลสของตนเข้าไปสะสารกิเลสของผู้อื่น ผลดีจะเกิดไม่ได้อย่างแน่นอนมิหนำซ้ำจะเกิดผลร้าย เป็นความเพิ่มกิเลสตนให้ยิ่งขึ้น เพิ่มทุกข์ตนให้ยิ่งขึ้น

ผู้ที่ได้เห็นอะไรได้ยินอะไรขัดตาขัดหูไม่ถูกใจมากเพียงไร แสดงว่าความคิดของผู้นั้นต้องการความเอาใจใส่ดูแลให้เป็นความคิดที่ถูกที่ชอบเพียงนั้น คนมักโกรธหรือที่เรียกกันว่าโทโสร้าย เจ้าโทโส ก็เป็นเพราะมีความคิดไม่ชอบ ประกอบไปด้วยโทสะอย่างรุนแรง เจ้าตัวต้องพยายามใช้สติใช้ปัญญาควบคุมแก้ไขขัดเกลาให้มาก

วิธีควบคุมก็ดังเช่นกล่าวแล้วคือท่องพุทโธ พุทโธ ก็ได้ ท่องให้นานพอจนรู้ว่าโทสะสงบแน่แล้ว ต่อจากนั้นจึงตำหนิโทษตนเอง แก้ไขขัดเกลาให้โทษนั้นบรรเทาเบาบางจนถึงหมดสิ้นไป อย่าโทษผู้อื่นสิ่งอื่นเป็นอันขาด โทษแต่ตัวเองเท่านั้น แก้ที่ตัวเองเท่านั้น ที่ใจตัวเอง ที่ความคิดตัวเองเท่านั้น ผลจะเกิดตามมาแน่นอน

วิธีแก้ไขขัดเกลาก็คือ ให้พิจารณาดูว่าเพราะใจเราไปคิดปรุงบุคคลหรือวัตถุหรือเรื่องราวที่ถูกโกรธว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ล้วนแต่ที่ไม่ดีไม่งามไม่ถูกใจ จึงเป็นเหตุให้ความโกรธเกิดขึ้น ถ้าคิดเสียให้ตรงกันข้าม ให้ล้วนแต่เป็นความดีความงามความถูกใจ ความโกรธจะเกิดหรือ แน่นอนจะได้คำยืนยันตนเองได้ว่าความโกรธจะไม่เกิดจากการคิดเห็นเป็นความดีความงามความถูกใจอย่างแน่นอน เห็นเช่นนี้แล้วก็ต้องเห็นวิธีแก้ชัด ๆ คืออย่าคิดในด้านร้ายเมื่อได้เห็นหรือได้ยินอะไรทั้งสิ้น มีสติให้ดีควบคุมความคิดให้ดี จะสำเร็จผลที่ดีแน่นอน.

จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเจ สุคติ ปาฏิกงฺขา
เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุคติเป็นอันหวังได้

— พุทธภาษิต —

ธรรมะประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๒

ทุกคนต้องควบคุมความคิด ต้องไม่ปล่อยความคิดให้เป็นไปอย่างขาดความควบคุมให้อยู่ในขอบเขตที่ดีงามนับตั้งแต่รู้สึกตัวตื่นนอน ไม่ว่าจะในเวลาดึกดื่นหรือรุ่งเช้าแล้วก็ตาม หรือจะเป็นการรู้ตัวตื่นหลังจากการพักผ่อนเวลาใดก็ตาม ความคิดจะตื่นขึ้นพร้อมกันทีเดียว เหมือนกับความคิดหลับไปพร้อมกับการนอนหลับของเรานั่นเอง และตื่นขึ้นพร้อมกับการรู้ตัวตื่นของเรานั่นเอง คนเราเมื่อหลับก็ไม่เคลื่อนไหวไปไหน ต่อเมื่อตื่นแล้วจึงจะไปไหน ๆ ได้ความคิดก็เช่นเดียวกันมีหลับมีตื่นพร้อมกับร่างกาย คือเมื่อหลับก็ไม่คิดวุ่นวายไปไหน ๆ เมื่อตื่นก็คิดวุ่นวายไปได้ตลอดเวลา

ร่างกายของเรานั้นถ้ามีสติบังคับไว้ให้ไปในที่สมควรก็จะไปแต่ในที่สมควร ถ้าไม่บังคับไว้อยากไปที่ไหนก็ไปตามชอบใจก็จะไปได้แม้ในที่ไม่สมควร อันความอยากเที่ยวไปของคนเรานั้นย่อมมีทั้งที่อยากไปในที่สมควรและไม่สมควร สติและปัญญารู้ผิดชอบชั่วดีเท่านั้นที่จะบังคับยับยั้งให้ไปในที่ใดไม่ให้ไปในที่ใด

ความคิดของเราก็เช่นเดียวกันกับร่างกาย ถ้ามีสติบังคับไว้ก็จะคิดไปแต่ในเรื่องที่สมควร ถ้าไม่บังคับไว้อยากคิดอะไรก็จะคิดไปตามชอบใจ จะคิดไปได้แม้ในเรื่องที่ไม่สมควร อันความคิดของเรานั้นธรรมดาย่อมมีคิดไปทั้งที่ไม่สมควรที่ผิดและที่สมควรที่ชอบ สติและปัญญารู้ผิดชอบชั่วดีเท่านั้นที่จะบังคับยับยั้งให้คิดไปในเรื่องใดไม่ให้คิดไปในเรื่องใด

อย่างไรก็ตาม การใช้สติและปัญญาก็ต้องให้เป็นสติและปัญญาจริง ๆ คือต้องให้เป็นความถูกต้องจริง ๆ ไม่ใช่เป็นการอ้างเอาตามความพอใจของตนเอง วิธีตรวจสอบว่าเป็นสติและเป็นปัญญาที่ถูกต้องจริงหรือไม่ก็คือให้ดูใจตนเองหลังจากใช้สติและปัญญาแล้ว ถ้าเป็นใจที่สงบสุขก็เป็นอันตกลงได้ว่าได้ใช้สติและปัญญาที่ถูกต้องจริง

แล้ว แต่ถ้าหลังจากที่ตนคิดว่าได้ใช้สติและปัญญาแล้ว ใจกลับวุ่นวายเร่าร้อนขุ่นมัว ก็เป็นอันแน่ใจได้ว่าได้ใช้สติและปัญญาที่ผิดจริงแล้ว ให้แก้ไขเสียทันที อย่าดื้อดึงใช้สติและปัญญาแบบผิด ๆ ต่อไปเพราะจะเกิดโทษแก่ตนเองอย่างแน่นอน เหมือนเมื่อปล่อยตนให้เดินเข้าไปในแดนอันตรายแล้ว มีวี่แววของอันตรายปรากฏขึ้นแล้ว ถ้าไม่กลับหลังเดินออกมาเสียให้พ้นแต่ยังคงเดินต่อไป ก็จะต้องได้พบอันตราย และอาจจะสายเกินกว่าจะเอาชีวิตรอดได้

ความคิดก็เช่นกัน เมื่อใช้สติและปัญญาที่ผิด ไม่ได้ความสงบเย็นใจ ก็ให้เปลี่ยนวิธีใช้ปัญญาเสีย อย่าดื้อดึงว่าตนใช้ปัญญาดีแล้ว ถูกต้องแล้ว และปล่อยให้ความคิดนั้นดำเนินต่อไป เพราะบางทีกว่าจะกลับใจกลับความคิดได้ ก็อาจจะต้องพบอันตรายมหันต์ จนต้องเสียใจไปตลอดชีวิตก็ได้

ผู้ที่พอใจจะยืนยันว่าตนคิดถูกแล้วทั้ง ๆ ที่ใจของตนร้อนเร่านั้น เป็นผู้คิดผิดใช้ความคิดผิด ดังนั้นพูดไปแล้วก็ไม่ยากเลยที่จะตัดสินว่าตนกำลังคิดถูกหรือคิดผิด กำลังใช้ปัญญาหรือกำลังไม่ใช้ปัญญา ที่จริงแม้ทุกคนจะมีปัญญา แต่ปัญญาของทุกคนไม่เสมอกัน มีมากมีน้อย ตามกำลังอบรมที่ได้สะสมไว้ บางทีก็ยากที่จะทำความร้อนความทุกข์ในใจตนให้บรรเทาเบาบาง แต่ถึงจะยังมีปัญญาไม่เพียงพอจะแก้ไขความคิดของตนได้ แต่ก็สามารถจะหยุดความคิดได้ด้วยการทำใจให้พ้นจากความคิดนั้น ดังเช่นพุทธศาสนิกชนทั้งหลายทำกันอยู่ คือท่องพุทโธ พุทโธ ซึ่งเปรียบก็เหมือนหญ้ากำลังงอกยาวจะรกรุงรังไปมากมายก็ใช้หินก้อนใหญ่ ๆ ทับไว้เสีย มีเวลามีกำลังจึงค่อยถอนรากถอนโคนทีหลัง ท่องพุทโธก็หยุดความคิดเป็นทุกข์ได้เหมือนหินทับหญ้า ต่อเมื่อสามารถพอก็ใช้ปัญญาถอนรากโคนของความคิดเป็นทุกข์เสีย ให้ค่อย ๆ น้อยลงจนหมดสิ้นไป.

สุกรํ สาธุนา สาธุ สาธุ ปาเปน ทุกฺกรํ
ความดีอันคนดีทำง่าย, ความดีอันคนชั่วทำยาก

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๒๒

ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นทวารคือประตูของใจ นำอารมณ์ต่าง ๆ เข้าสู่ใจในรูปของรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส คิดเพียงผิวเผินก็เหมือนว่าถ้าไม่มีตา ไม่มีหู ไม่มีจมูก ไม่มีลิ้น ไม่มีกาย ทั้ง ๕ นี้แล้วใจจะไม่ต้องคิด จะสงบอยู่ได้ตลอดเวลา ความจริงไม่ใช่เช่นนั้น สังเกตจริง ๆ อาจจะเห็นได้ บางทีเมื่อรู้สึกตัวตื่น ยังไม่ทันจะได้ลืมตาเห็นอะไร ยังไม่ทันจะได้ยินเสียงอะไร ยังไม่ทันจะได้กลิ่นอะไร ยังไม่ทันจะได้รสอะไร ยังไม่ทันจะรู้สึกว่ากายถูกต้องสัมผัสอะไร แต่ใจก็เบิกบานหรือขุ่นมัวได้แล้ว เพราะความคิดเกิดขึ้นแล้วพร้อมกับการตื่นจากหลับ ดังนั้นที่ถูกต้องจริง ๆ แล้วจึงต้องกล่าวว่าความคิดเป็นเหตุแห่งความสุขความทุกข์ทั้งปวง

อย่างไรก็ตาม ความคิดที่ทำให้เป็นสุขเป็นทุกข์ก่อนตาจะทันเห็นรูป หูจะทันได้ยินเสียง เป็นต้น ก็เป็นเพราะความผูกพันยึดมั่นกับอดีตและความใฝ่ถึงอนาคตโดยแท้ ถ้าไม่มีสองประการนี้แล้ว อยู่แต่กับปัจจุบันจริง ๆ แล้ว ความคิดย่อมสงบ อย่าว่าแต่ตาจะไม่เห็นรูป หูไม่ได้ยินเสียง ใจจะสงบเลย แม้ขณะตาเห็นรูปหูได้ยินเสียง ถ้าใจผู้เห็นผู้ได้ยินอยู่กับปัจจุบันใจก็จะสงบ ความเกิดความดับปรากฏอยู่ทุกเวลา อดีตปรากฏอยู่ทุกเวลา รูปปรากฏแล้วก็ดับแล้วทันที เสียงดังแล้วก็ดับแล้วทันที เช่นเดียวกับกลิ่นรสและสัมผัสทั้งหลาย เกิดแล้วก็ดับแล้วทันที เมื่อเป็นเช่นนี้ถ้าใจไม่ย้อนไปผูกพันคิดถึงสิ่งที่ดับแล้วเป็นอดีตแล้วรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทั้งหลายที่ได้รับไม่ว่าดีว่าชั่วก็ย่อมจะปราศจากความหมาย ไม่ให้ผลแก่จิตใจ ไม่ทำให้อาจคิดปรุงหรือปรุงคิดไปได้ต่าง ๆ อันจะเป็นผลให้เกิดสุขเกิดทุกข์

แต่ก็ต้องยอมรับว่า การที่รูปยังปรากฏอยู่เห็นแก่ตา เสียงยังปรากฏอยู่ได้ยินแก่หู แล้วจะให้ปุถุชนรู้สึกเชื่อว่าดับแล้ว เป็นอดีตแล้ว ย่อมเป็นไปได้ยากมาก ฉะนั้น

ในขั้นต้นนี้จึงน่าจะเพียงยอมรับเสียงที่หยุดแล้วจริง ๆ หรือรูปที่ลับตาไปแล้วจริง ๆ ว่าเป็นอดีตแล้ว ไม่ควรผูกพันยึดมั่นไว้เป็นอารมณ์นำให้เกิดความสุขความทุกข์ โดยเฉพาะก็ความทุกข์นั่นแหละเป็นสำคัญ นำให้เกิดความสุขยังพอจะเห็นคุณ นำให้เกิดทุกข์แล้วเป็นโทษสถานเดียว แต่การจะอบรมไม่ให้ยึดมั่นผูกพันกับอดีตก็จะต้องหมายรวมถึงอดีตทั้งหมด ไม่เลือกเฉพาะอดีตที่ไม่ดีจึงจะไม่ผูกพันกับอดีตยึดมั่นไว้ ส่วนอดีตที่ดีควรผูกพันยึดมั่นได้ ถ้ายกเว้นเช่นนี้แล้ว การอบรมจิตให้ปล่อยความคิดยึดมั่นถือมั่นในอดีตจักไม่สำเร็จผล ต้องรวมลงทั้งหมดว่าอดีตแล้วไม่ว่าดีว่าร้ายต้องปล่อยวางทั้งสิ้น ไม่เข้าไปผูกพันยึดมั่นเกาะเกี่ยวไว้ทั้งสิ้น

ที่จริงขึ้นชื่อว่าอดีต ไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี การเข้าไปผูกพันยึดมั่นเกาะเกี่ยวอยู่จะไม่ทำให้เกิดประโยชน์อย่างใด อดีตที่ดีนั้นนึกเพียงผิวเผินก็จะรู้สึกเหมือนว่าคิดถึงแล้วทำให้เป็นสุขเบิกบานใจได้ แต่ถ้านึกให้ลึกซึ้งแล้วย่อมจะเห็นได้ว่า การคิดผูกพันถึงอดีตแม้ที่ดีงามก็เป็นเหตุแห่งความทุกข์นั่นเอง ความเสียดายอาลัยอาวรณ์ถึงความสุขความดีงามที่เคยพบผ่านย่อมเกิดติดตามความผูกพันถึงอดีตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการไม่คิดถึงอดีตแม้ที่ดีก็เป็นสิ่งควรต้องอบรมให้เกิดขึ้นพร้อมกับการอบรมความไม่คิดถึงอดีตที่ไม่ดี อะไรทั้งนั้น ไม่ว่าดีว่าชั่ว เมื่อเกิดแล้วดับแล้ว เป็นอดีตแล้ว อย่าปล่อยใจให้ไปผูกพันถึง จึงจะถูกต้อง จึงจะสามารถมีความสุขได้.

จะหามณีรัตน์ รุจิเลิศก็อาจหา
เพราะวนิชค้า และดนูก็มั่งมี
ก็แต่จะหาซึ่ง ภริยาและมิตรดี
ผิทรัพยะมากมี ก็บ่ได้ประดุจใจ

— มัทนะพาธา —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๒

ใจที่ไม่คิดถึงอะไรก็คือใจที่ว่าง แต่ถ้าพูดเพียงว่าใจไม่คิดถึงอะไรก็น่าจะเข้าใจไปว่าความคิดทั้งหมดหยุด หยุดอย่างสิ้นเชิง ซึ่งใครจะทำได้ตลอดเวลานาน ๆ และควรหรือที่ใคร ๆ จะควรทำเช่นนั้น คือควรหรือที่จะทำใจให้ว่างเปล่าไม่คิดอะไรทั้งสิ้นอยู่ตลอดเวลา และถ้าทำได้ ก็ควรหรือที่จะทำ ทุกคนคงจะเคยได้ยินที่เขาเคยว่ากันว่า "คนไม่มีความคิด" นั่นไม่ได้หมายความว่าผู้ถูกว่าไม่มีความคิดเลย ใจว่างสบาย ไม่ได้หมายความเช่นนั้น ความหมายที่ว่ากันว่าไม่มีความคิดหมายไปในทางไม่ดี คือหมายความว่าใช้ความคิดไปในทางผิดพลาดเสียหาย ส่วนที่พูดว่าใจว่างสบายนั้นหมายถึงใจที่คิดอย่างว่างจากกิเลสทั้งปวง ว่างจากโลภ โกรธ หลง ไม่ใช่ไม่คิดถึงอะไรเลย ว่างเปล่าไปสิ้น ไม่ใช่เช่นนั้น

ท่านผู้ได้รับผลสำเร็จบรรลุมรรคผลนิพพานหรือกำลังพยายามเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จนั้น ต่างก็ต้องคิดมากอย่างยิ่งด้วยกันทั้งนั้น บางครั้งท่านก็คิดกันอย่างไม่พักผ่อนหลับนอน แต่การคิดเช่นนั้นนำไปสู่ความสิ้นทุกข์ในบั้นปลาย ท่านมิได้ทำใจให้ว่างโดยไม่คิดอ่านอะไรเลยอยู่ตลอดเวลา ซึ่งท่านผู้ปฏิบัติเช่นนั้นมีทางพอจะทำได้ด้วยการทำสมาธิ ให้ใจอยู่ในความสงบ ที่ท่านไม่ทำกันเช่นนั้นก็เพราะท่านทราบดีว่าการใช้ความคิดอย่างมีปัญญาให้ถูกให้เหมาะสมนั้นต่างหากที่มีคุณมีประโยชน์ยิ่งกว่าการทำใจให้ว่างเปล่าจากความคิดทั้งปวง

การใช้ความคิดที่ถูกต้องอันจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ยิ่งใหญ่ เป็นความสุขตามขั้นตอน ก็คือการใช้ความคิดถอดถอนกิเลส ให้บางเบาจากความโลภความโกรธความหลง ถ้าไม่ถึงกับขาดสติโดยสิ้นเชิงแล้วทุกคนจะต้องรู้ตัวว่าเมื่อไรตนกำลังคิดด้วยความโลภความโกรธหรือความหลง ถ้าเป็นผู้ไม่สนใจที่จะอบรมขัดเกลาจิตเสียเลยก็ไม่

สนใจว่าตนจะเป็นผู้มีความโลภโกรธหลงเพียงไรหรือไม่ เป็นทุกข์เป็นร้อนด้วยความโลภความโกรธความหลงของตนเพียงไรก็ไม่เห็นโทษของกิเลสในใจตนเอง ไม่คิดแก้ไขที่ใจตนเอง ทุ่มเทความโลภความโกรธความหลงของตนไปโทษผู้อื่นจนหมดสิ้น เช่นนี้ย่อมหมดโอกาสที่จะช่วยตนเองให้พ้นจากความเป็นทาสของกิเลส

ความโลภก็ตาม ความโกรธก็ตาม ความหลงก็ตาม เป็นเหตุให้เกิดความคิดที่เป็นทุกข์ทั้งสิ้น ควรพิจารณาให้เห็นจริง เมื่อความโลภเกิด มีความปรารถนาต้องการในสิ่งใด ความคิดขณะนั้นจะต้องเป็นความทุกข์ทั้งสิ้น ทุกข์ที่จะดิ้นรนให้ได้สิ่งนั้น เมื่อความโกรธเกิด ความคิดขณะนั้นจะต้องเป็นความทุกข์ทั้งสิ้น ทุกข์ที่จะใช้ความโกรธให้เป็นผลร้ายแก่ผู้ที่ตนคิดว่าทำให้ตนต้องโกรธ เมื่อความหลงเกิด ความคิดขณะนั้นจะต้องเป็นความทุกข์ทั้งสิ้น ทุกข์ด้วยความหลงที่พาให้คิดผิด เห็นผิดเป็นชอบ เห็นชั่วเป็นดี กิเลสจึงเป็นเหตุที่ทำให้ความคิดเป็นทุกข์ ต้องการความคิดที่เป็นสุขจึงต้องขัดเกลากำจัดกิเลสอย่าได้ว่างเว้น.

วาววาวบ่ใช่เนื้อ คำดี · ทั่วนา
ภาษิตย่อมเคยมี สบโสต
บางคนวอดชีวี แลกเปลือก นอกนา
ภายนอกสิรุ่งโรจน์ แต่ข้างในหนอน

— เวนิสวานิช —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๒๒

ดูความคิดก็คือดูใจนั่นเอง ดูความคิดเห็นว่าคิดดีหรือคิดไม่ดี ก็คือดูใจเห็นว่าใจดีหรือใจไม่ดี ใจร้อนหรือใจเย็น ใจเป็นสุขหรือใจเป็นทุกข์

ดูทำไม ดูให้เห็น ให้รู้ ให้มีช่องทางแก้ไขปรับปรุงอบรมขัดเกลา จิตที่ดีความคิดที่ดีก็รักษาส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น จิตที่ไม่ดีความคิดที่ไม่ดีก็ละเสียวางเสีย นอกจากเจ้าตัวเองแล้วผู้อื่นที่ไหนจะมารู้มาเห็นจิตใจของใครได้ถูกต้องตามความเป็นจริง จะรู้จะเห็นก็แต่เพียงคาดคะเนจากกิริยาวาจาซึ่งแสดงออกเท่านั้น ซึ่งบางทีการแสดงออกก็มิได้ตรงกับจิตใจเสมอไป เหมือนบางคนชมสิ่งนั้นสิ่งนี้ว่าสวยงาม ด้วยวาจาเพื่อเอาใจเจ้าของแต่ใจจริงแล้วมิได้คิดเหมือนที่พูดออกไปเลย บางคนพูดดีเพื่อรักษามารยาทแต่ใจจริงก็มิได้คิดดีเช่นที่พูด บางคนมีกิริยาสงบเสงี่ยมเรียบร้อยพูดจาเป็นอรรถเป็นธรรมแต่ใจมิได้เป็นเช่นนั้นก็มี เช่นนี้จึงไม่ใช่ง่ายที่ใครจะดูใจใครเห็นให้ตรงตามเป็นจริง นอกจากเจ้าตัวเองเท่านั้น ดังนั้นใจของใครใครก็ต้องดูเอาเอง ผู้ที่ไม่เคยดูใจของตนเองเลยจะไม่มีโอกาสรู้จักตัวเองตามเป็นจริง ความคิดของผู้นั้นจะกระเจิดกระเจิงไปอย่างไม่มีขอบเขต ไม่มีเวลาหยุดหย่อน ผลที่ได้รับก็จะเป็นโทษแก่เจ้าตัวอย่างมิต้องสงสัย

ทุกคนควรต้องดูใจตนเอง อย่างน้อยก็สักวันละเวลาสองเวลา แต่ที่ดีที่สุดสมควรทำที่สุดก็คือดูอยู่เสมอ ทุกลมหายใจเข้าออก จะพูดอะไร จะทำอะไร หยุดดูใจตนเอง ดูความคิดของตนเองเสียก่อน ว่ากำลังคิดจะพูดจะทำสิ่งที่สมควรแล้วหรือจะไม่เป็นโทษภัยแก่ตนเองหรือ จะไม่เป็นโทษภัยแก่ผู้อื่นหรือ ถ้าเห็นว่าจะเป็นทุกข์โทษแก่ตนเองหรือแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ก็มีสติบังคับอย่าให้ตนแสดงออกทางกิริยาวาจา การจะพูดจะทำสิ่งที่เป็นทุกข์โทษไม่ว่าแก่ตนเองหรือแก่ผู้ใดไม่สมควรเลย ยิ่งกว่านั้นการก่อทุกข์โทษแก่ผู้อื่นก็มิได้หมายความว่าทุกข์โทษนั้นจะไม่ถึงตนเอง ทุกคนที่ก่อทุกข์โทษให้แก่ผู้อื่นจะต้องได้รับทุกข์โทษนั้นด้วยตนเองอย่างแน่นอนเสมอไป

เพียงแต่ว่าบางทีจะยังไม่ปรากฏชัดแจ้งในทันทีเท่านั้น และการไม่ปรากฏชัดในทันที หรือที่เรียกว่าทันตาเห็นนี้เองที่ทำให้ส่วนมากหลงก่อทุกข์โทษภัยให้แก่ผู้อื่นโดยคิดว่า ผู้อื่นเท่านั้นที่ได้รับทุกข์โทษภัยจากการกระทำของตน ส่วนตัวเองได้ชื่อชมสมใจเพราะได้แก้แค้นสำเร็จบ้าง หรือได้ปฏิบัติไปตามอำนาจความอิจฉาริษยาบ้าง ความเกลียดชังรังเกียจบ้าง

ความจริงนั้น พระพุทธเจ้าก็ได้ทรงสั่งสอนไว้แล้วว่าผู้ใดทำกรรมได้จะได้รับผลของกรรมนั้น การก่อทุกข์โทษแก่ผู้อื่นเป็นการทำกรรมทางกายทางวาจา และทางใจด้วย เพราะใจต้องก่อขึ้นก่อนจึงจะออกมาทางกายทางวาจา เพราะฉะนั้นความคิดนั้นแหละจึงเป็นตัวก่อกรรมที่สำคัญ อย่าว่าแต่จะถึงกับแสดงออกแล้วจึงจะเป็นกรรมเลย เพียงแต่คิดอยู่ในใจไม่ทันได้แสดงออกหรือปกปิดเสียไม่แสดงออกก็ยังเป็นกรรมแล้วอย่างแน่นอน ให้คุณให้โทษแก่ตนเองแล้วอย่างแน่นอน ฉะนั้นจึงต้องระวังความคิดหรือใจนี่แหละให้ดี พยายามทำสติให้ติดต่อ เพื่อจะได้ดูใจตนเองได้ติดต่อกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ได้มีโอกาสกำจัดความคิดที่ไม่ดีให้บรรเทาเบาบางลงมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จะได้มีโอกาสเป็นคนดีมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ด้วย เพราะความคิดที่ดีนั้นเองสร้างคนให้เป็นคนที่ดี เช่นเดียวกับความคิดที่ไม่ดีที่สร้างคนให้เป็นคนไม่ดี.

ผลที่นอกสุกใสในเป็นโพรง
คือคนโกงพูดเพราะเหมาะคำขำ
อันว่าพจน์ปดลวงปวงระยำ
แฝงในรูปงามล้ำล่อลวงตา

— เวนิสวานิช —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๒

อันที่จริงผู้ที่เป็นคนดีนั้นส่วนมากก็ยังมีความคิดที่ไม่ดีที่เป็นทุกข์โทษแก่ตนเองอยู่มาก เช่นนี้ก็เป็นคนดีแต่เพียงที่นับถือเข้าใจกัน แต่ความจริงแท้แล้วคนดีจริง ๆ จะต้องมีความคิดที่ดีจริง ๆ ไม่เป็นทุกข์โทษแก่ตนเองจริง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วว่าความคิดที่ดีสร้างคนให้เป็นคนดี มีความคิดที่ดีพร้อมเมื่อไรจึงจะเป็นคนดีพร้อมเมื่อนั้น เท่าที่เข้าใจกันขณะนี้ว่าคนนั้นเป็นคนดีคนนี้เป็นคนไม่ดี ก็หมายเพียงว่าคนนั้นมีความคิดที่ดีมากกว่าความคิดที่ไม่ดี และคนนี้มีความคิดที่ไม่ดีมากกว่าความคิดที่ดี เท่านั้นเอง ยังหาได้เป็นคนดีจริงแท้ตามความหมายที่ถูกต้องจริง ๆ ไม่ ดังนั้นทุกคนจึงยังจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงความคิดของตนเองให้ดีอยู่ด้วยกันทั้งนั้น นอกจากพระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกแล้ว เราท่านทั้งหลายทุกคนยังต้องระวังรักษาความคิดของตนเองด้วยสติปัญญาที่รอบคอบอย่างยิ่งอยู่เสมอ

สติในการดูใจดูความคิดนี้ยิ่งเกิดเร็วเพียงไร ก็จะทันการณ์เพียงนั้น เพราะความคิดนั้นก็เหมือนไฟ เมื่อเริ่มก่อขึ้นแล้ว แม้จะเริ่มด้วยจุดเล็กเท่าหัวไม้ขีดไฟก็ตาม ถ้าไม่รีบดับก็จะลุกลามขยายใหญ่ออกไป ถึงไหม้บ้านเรือนตึกรามเสียหายได้มากมาย ดังนั้นจึงควรใช้สติใช้ปัญญาให้ทันความคิด หยุดความคิดที่ไม่ดีเสียในทันทีที่รู้ว่าความคิดไม่ดีกำลังเกิดขึ้นแล้ว ดำเนินอยู่แล้ว ถ้าไม่มีความเด็ดขาดที่จะจัดการกับความคิดที่ไม่ดีให้ทันท่วงที ก็ยากจะเอาชนะความคิดได้ เพราะความคิดจะมีกำลังและแผ่กว้างออกไปทุกทีอย่างรวดเร็ว ต้องใช้สติใช้ปัญญาที่มีกำลังกว่าจึงจะสามารถเอาชนะได้ จึงสู้เอาชนะความคิดเสียตั้งแต่เมื่อเริ่มต้นไม่ได้ เหมือนดับไฟกองเล็กย่อมไม่ต้องการน้ำมาก แต่ดับไฟใหญ่ย่อมต้องใช้น้ำให้เพียงพอกับแรงไฟ

ผู้มีปัญญาเมื่อพิจารณาดังกล่าวแล้ว ย่อมไม่ปล่อยความคิดให้กว้างขวางใหญ่โตก่อทุกข์โทษภัยมากมาย แต่ย่อมจะใช้สติปัญญาดับเสียในขณะเริ่มแรก อย่างไรก็ตาม

ต้องพยายามมีสติไว้เสมอ ทำสติให้ทันความคิดไว้เสมอ ไม่เช่นนั้นกว่าจะรู้ ความคิดก็จะขยายใหญ่ก่อทุกข์โทษภัยกว้างขวางออกไปเสียก่อนแล้ว

ให้คิดเสียว่าความคิดที่ไม่ดีนั้นคือไฟ ถ้าตกใจเมื่อรู้ว่าไฟไหม้ก็ให้ตกใจเมื่อความคิดที่ไม่ดีเกิดขึ้น และถ้าไม่ชักช้าที่จะดับไฟก็ให้ไม่ชักช้าที่จะหยุดความคิดที่ไม่ดีเสียในทันที ไฟนั้นเกิดที่ใดไม่ใช่ว่าจะลุกอยู่เฉพาะที่นั้น แต่จะขยายใหญ่กว้างออกไปได้ทั่วบริเวณกว้างใหญ่ ลุกอยู่นานเพียงใด มีเชื้อมากเพียงใด ก็จะทำลายให้เสียหายมากเพียงนั้น ความคิดก็เช่นเดียวกันเกิดขึ้นในใจผู้ใดไม่ใช่ว่าจะอยู่แต่ในใจผู้นั้น แต่จะขยายใหญ่ออกไปไหม้ผู้อื่นได้มากมาย ทำความร้อนให้ผู้อื่นได้อย่างไม่มีขอบเขต ทำความเสียหายให้เกิดขึ้นได้ใหญ่หลวง

พิจารณาดูก็ย่อมจะเห็น เมื่อความโกรธเป็นต้นเหตุเกิดขึ้น เจ้าตัวไม่รีบดับเสียปล่อยให้โกรธอยู่ ความโกรธก็จะมากขึ้นเพราะมีความคิดมาเป็นเชื้อเหมือนเชื้อไฟ ความโกรธก็จะทำให้เจ้าตัวร้อน แล้วความร้อนนั้นก็จะแผ่ออกไปถึงผู้อื่น เริ่มแต่คนใกล้แล้วก็เลยออกไปถึงคนไกล เป็นการว่าเขาบ้าง ทำร้ายเขาบ้าง เป็นต้น แต่ถ้าความโกรธเกิดขึ้นมีสติรู้ทัน หยุดความโกรธเสียด้วยการรู้ว่าไม่มีคุณอย่างใด มีแต่โทษสถานเดียว ทั้งแก่ตัวเองและผู้อื่น ถ้ายอมรับความจริงว่าความโกรธมีแต่โทษเท่านั้นใคร ๆ ก็ต้องไม่อยากให้ความโกรธมีอยู่ ย่อมพยายามดับเสีย ที่ยังปล่อยให้ความโกรธเป็นเจ้าหัวใจอยู่ในทุกวันนี้ก็เพราะยังไม่เชื่อว่าความโกรธมีแต่โทษสถานเดียว.

คนโดยมากมักนิยมในรูปภายนอก
ถ้าให้ภายนอกสุกใสอยู่แล้ว
ถึงภายในจะเป็นโพรงบ้างก็ไม่ใคร่ถือ

— มหาตมะ —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๒๒

นอกจากพระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกผู้หมดกิเลสสิ้นเชิงแล้ว ทุกคนไม่ว่าไพร่ผู้ดีคนมีคนจนเด็กผู้ใหญ่ผู้ชายผู้หญิงต่างมีความทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น เพราะความคิดพาไป ความคิดที่ประกอบด้วยกิเลสนี้แหละพาไป พระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกท่านมีความคิดที่ไม่ประกอบด้วยกิเลส ท่านจึงไม่มีความทุกข์เช่นผู้มีกิเลสทั้งหลาย ที่พูดมาตลอดว่าให้ดูความคิดนั้นก็หมายถึงให้ควบคุมความคิดอย่าให้ประกอบด้วยกิเลส อย่าให้ตกเป็นทาสของกิเลส กิเลสนั้นถ้าไม่ยอมเป็นทาสเขา แต่ตั้งตัวเป็นนายเขา เป็นนายกิเลส กิเลสก็ไม่อยู่ด้วย จะหนีไป เพราะกิเลสเคยเสียแล้วกับการเป็นนาย อยู่กับใครอยู่ในใจผู้ใด กิเลสก็จะต้องเป็นใหญ่ ต้องเป็นนาย บังคับให้ผู้ตกอยู่ใต้อำนาจทำสิ่งต่าง ๆ ตามแต่จะอยากให้ทำ และก็ล้วนเป็นการทำสิ่งที่ไม่งามทั้งสิ้น กิเลสจะไม่บังคับให้ทาสของตนทำสิ่งที่ถูกต้องดีงามเลย ทั้งยังจะคอยขัดขวางไม่ให้ทำสิ่งที่ถูกต้องดีงามเสียด้วยซ้ำไป กล่าวได้ว่ากิเลสเป็นเครื่องเศร้าหมองโดยแท้ พาไปให้เศร้าหมองโดยแท้ ไม่มีที่กิเลสจะพาไปให้ผ่องใสได้เลย ดังนั้นผู้รังเกียจความเศร้าหมองไม่ผ่องใสจึงต้องรังเกียจกิเลสด้วยจึงจะถูก

และกิเลสก็มิได้หมายถึงอะไรอื่น แต่หมายถึงราคะหรือโลภะ โทสะ และโมหะนั่นเอง รังเกียจกิเลสเครื่องพาให้เศร้าหมองไม่ผ่องใสก็คือรังเกียจราคะหรือโลภะ โทสะ และโมหะ นั่นแหละ และก็ไม่ได้หมายความว่าให้ไปรังเกียจกิเลสของผู้อื่น กิเลสของตนไม่มองให้เห็น ไม่รังเกียจ ไม่กวาดล้าง เช่นนั้นไม่ถูก รังเกียจกิเลสนั้นหมายถึงรังเกียจกิเลสในใจตัวเองนั่นแหละเป็นสำคัญ กิเลสของผู้อื่นก็ให้เจ้าของรังเกียจของเขาเอง กิเลสของใครใครก็พึงรังเกียจขัดเกลาด้วยตนเอง จึงจะได้ผล กิเลสจึงจะลดน้อยถึงหมดสิ้นไปได้

ผู้ที่รังเกียจแต่กิเลสของผู้อื่น แล้วตั้งหน้าไปกำจัดขัดเกลากิเลสของผู้อื่น จะไม่ทำให้กิเลสของตนลดน้อยลงได้ มิหนำซ้ำจะเป็นการเพิ่มกิเลสของตนเองอีกด้วยซ้ำไป เพราะการเพ่งโทษผู้อื่นก็คือการเพิ่มโทษให้ตนเอง การเพ่งโทษตนเองแก้ไขที่ตนเองที่ใจตนเอง นั่นแหละจึงจะได้ผล แก้กิเลสตัวใหม่ในใจตนกิเลสตัวนั้นก็จะลดน้อย และถ้ายังตั้งใจแก้ไปด้วยสติปัญญา สักวันหนึ่งก็จะได้พบความสุขอันเกิดจากความลดน้อยของกิเลสเครื่องเศร้าหมอง

ทุกวันนี้เครื่องแวดล้อมภายนอกเป็นความร้อนมากมายอยู่พอสมควร แต่ถึงกระนั้นความผ่องใสไกลจากกิเลสในใจก็ยังมีอิทธิพลยิ่งใหญ่ อาจยังให้ผู้มีความผ่องใสนั้นพ้นจากความร้อนของเครื่องแวดล้อมภายนอกได้ เรียกว่าจะมีการรบราฆ่าฟันกันที่ไหน ข้าวของจะแพงเพียงไร ตนเองจะลำบากยากจนขนาดไหน ความผ่องใสในใจแม้เพียงพอสมควรก็จะสามารถทำให้มีความสุขได้พอสมควรในท่ามกลางความทุกข์ความร้อนของเครื่องแวดล้อมทั้งหลายในโลกปัจจุบัน

ผู้ที่วุ่นวายเร่าร้อนกับสถานะของอะไร ๆ หลายอย่างในปัจจุบัน แม้หันมาลองดูความคิดความร้อนในใจตน แล้วหันเหความคิดที่เป็นเหตุแห่งความร้อนไปสู่ความเย็นเสีย ก็จะพ้นจากความเร่าร้อนวุ่นวายได้ ถ้าปล่อยใจให้คิดวนอยู่แต่ว่า เราจน ของแพงเขาทำให้ของราคาสูง ทีคนอื่นทำไมไม่ลำบากเหมือนเรา เราทำดีทำไมจึงไม่ได้ดี อะไรทำนองนี้ ก็จะวนเวียนอยู่แต่ในทะเลแห่งความร้อน ถ้าเปลี่ยนความคิดเสียไปสู่ความเย็น เช่นคิดถึงพระเมตตาของพระพุทธเจ้าที่มากมายจนทำให้ช้างเมามันสยบลงเบื้องพระยุคลบาท แล้วคิดถึงเมตตาของเราเองว่าแม้เพียงจะทำไม่ให้ยุงสักตัวเดียวกัดก็ยังไม่สำเร็จ คิดแล้วก็พยายามมีมานะอบรมเมตตาดูในขณะนั้น ความเย็นก็จะเกิดได้แทนที่ความร้อน.

อคฺคสฺส ทาตา ลภเต ปุนคฺคํ
ผู้ให้สิ่งที่เลิศ ย่อมได้สิ่งที่เลิศอีก

– พุทธภาษิต –

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๒

ผู้ปรารถนาจะมีใจที่สงบเย็น ก่อนอื่นต้องมีศรัทธาเชื่อเสียก่อน ว่าความจริงเป็นดังกล่าวมาแล้ว ว่าความคิดของตนเองเป็นเหตุแห่งความสุขและความทุกข์ เป็นเหตุแห่งการก่อภพก่อชาติและสิ้นภพสิ้นชาติ ใจที่ประกอบด้วยความคิดอันไม่เป็นโทษเป็นทุกข์เท่านั้นที่จักเป็นเหตุแห่งความสุขความเย็น

ทุกคนสามารถจะรู้ได้ว่าใจของตนประกอบด้วยความคิดอันเป็นโทษเป็นทุกข์หรือไม่เป็นโทษเป็นทุกข์ ทุกคนสามารถจะรู้ได้ด้วยตนเองอย่างแน่นอน แต่ก็จำเป็นต้องมีสติและต้องดูใจของตนดูความคิดของตน เมื่อใจร้อนขึ้นด้วยความคิดใดตนก็จะรู้และเมื่อรู้แล้วก็ให้ผืนหยุดความคิดนั้นเสีย อย่าตามใจปล่อยให้คิดต่อไป จะด้วยเหตุผลใดก็อย่าปล่อยให้ความคิดที่ตนเองรู้สึกว่าทำให้ร้อนดำเนินต่อไป รู้ทันเร็วเท่าไรยิ่งดียิ่งรีบหยุดเสียให้ได้เร็วเท่านั้น ความคิดที่เป็นโทษเป็นกิเลสเปรียบเหมือนโรคร้ายถ้ารีบรักษาเสียแต่เริ่มเป็น ก็จะรักษาหายได้เร็ว หายได้ง่าย ถ้าไม่รีบรักษาเสียแต่ต้นปล่อยให้ลุกลามใหญ่โต ก็จะรักษาหายได้ช้า หายได้ยาก บางทีอาจจะตายไปก่อนโดยไม่ทันรักษาหาย

โรคของใจนี้ ถ้าไม่รักษาให้หายก่อนตาย ปล่อยให้โรคเป็นอยู่ และตัวตายไปเสียก่อน โรคจะสามารถติดตามเราไปได้จนถึงภพชาติข้างหน้า นำความทุกข์ความร้อนติดตามไปจนถึงภพชาตินั้น ๆ อีกด้วย ทำให้เจ้าตัวต้องเป็นทุกข์เป็นร้อนได้อีกแม้ในภพชาติหน้า

จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม ทุกคนก็ได้รู้ได้เห็นด้วยกันแล้ว ว่าทุกชีวิตเกิดมาแตกต่างกัน สูงต่ำสุขทุกข์แตกต่างกัน บางคนเกิดมาในชาติตระกูลสูง ฐานะความเป็นอยู่สูงเป็นสุขสบายมาแต่เกิด บางคนเกิดในชาติตระกูลต่ำ ฐานะความเป็นอยู่ลำบากยากแค้นเป็นทุกข์ขาดแคลนมาแต่เกิด จะหาเหตุผลอะไรมาอธิบายได้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ไม่ใช่ว่าจะมีผู้ใดอยากเกิดในตระกูลต่ำลำบากยากจน ทุกคนต้องอยากเกิดดีมีฐานะ สะดวกสบายมั่งมีศรีสุขด้วยกันทั้งนั้น แต่ทำไมจึงไม่เป็นเช่นนั้น

ถ้ายังหาคำตอบให้ตนเองไม่ได้ ก็ควรจะเชื่อไว้ก่อนว่าเป็นเรื่องที่ติดมาแต่ภพชาติก่อน ต่างคนต่างสร้างของตนมา ไม่ได้มีผู้ใดสร้างให้ ไม่ได้มีผู้ใดกลั่นแกล้งแสร้งเสกให้เป็นไป ตนเองสร้างไว้ เชื่อเช่นนี้ไว้ก่อน แล้วเตรียมตัวไว้ก่อน ว่าอยากจะเป็นเช่นไรต่อไป

อยากจะเป็นสุข หรือว่าอยากจะเป็นทุกข์ ไม่ว่าบัดนี้จะเกิดแล้วในชาติตระกูลใดฐานะเช่นไร แต่ก็ยังมีโอกาสที่จะเลือกเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ได้ ทุกคนมีโอกาสจะเลือกได้ และสามารถจะดำเนินไปให้ถึงได้อย่างแน่นอน

อย่าเข้าใจผิดว่า ตนเกิดมามีฐานะเช่นในปัจจุบันแล้ว จะไม่มีโอกาสเป็นสุขได้ทัดเทียมผู้ที่เกิดมาในฐานะเหนือกว่า อย่าเข้าใจผิดเช่นนั้น เรื่องความสุขของใจแล้วไม่มีสิ่งใดหรือผู้ใดจะมาขัดขวางไม่ให้เกิดแก่ใครได้ นอกจากเจ้าตัวเองจะเป็นผู้ขัดขวางเสียด้วยตนเองเท่านั้น และการขัดขวางก็ไม่ยาก เพียงแต่ปล่อยใจตนเองให้คิดวุ่นวายไปด้วยเรื่องอันเป็นกิเลส เท่านั้นความสุขก็จะไม่มี อยากมีอย่างความสุขก็ต้องไม่ปล่อยใจให้คิดไปในความ โลภ โกรธ หลง เท่านั้นเอง.

อันนารีรูปงามทรามสวาท
ถ้าแม้ไร้มรรยาทอันงามสม
คงไม่มีชายดีจะอบรม
มีแต่ชมเพื่อพลางแล้วล้างไป

— พระร่วง —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๒

ความคิดไม่ดีเหมือนฝุ่นละออง ก็พอเปรียบได้ อันฝุ่นละอองนั้นถ้าหมั่นปัด กวาดเช็ดถูอยู่เสมอ ก็ไม่อาจจับได้ ที่ใดได้รับการปัดกวาดเช็ดถูฝุ่นละอองเสมอก็จะสะอาดแววววาว แต่ที่ใดไม่ได้รับการปัดกวาดเช็ดถู นานเพียงไรฝุ่นละอองก็จะจับหนาขึ้นเพียงนั้น และเมื่อปล่อยไว้นานเสียแล้ว บางทีขัดล้างก็จะไม่สะอาดจริง ๆ จะมีรอยสกปรกฝังลงไปในเนื้อ ยากแก่การจะเอาออกให้สะอาดได้เหมือนเดิม

กิเลสที่ประกอบอยู่กับความคิดของคนเราไม่ได้แตกต่างจากฝุ่นละออง จะผิดออกไปก็ตรงที่กิเลสนั้นมีโทษร้ายแรง ไม่เพียงแต่ทำให้มองดูสกปรกเหมือนฝุ่นละอองที่จับของทั้งหลายเท่านั้น ใจที่ปล่อยให้กิเลสพอกพูนอยู่นานเพียงไรจะมืดมัวหม่นหมองสกปรกโสมมมากเพียงนั้น สติปัญญาจะเสื่อมสิ้น จะคิดจะพูดจะทำอะไรจะเป็นไปในทางเศร้าหมองสกปรก ก่อความทุกข์ความร้อนทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ไม่เลือกภริยาสามีและบุตรธิดา ซึ่งแม้เป็นที่รักของตนเพียงใดก็จักไม่พ้นจากโทษทุกข์ของกิเลสที่พอกพูนมากแล้วไปได้ เพราะดังได้กล่าวมาแล้ว ว่ากิเลสนั้นจะไม่ยอมให้ผู้ตกอยู่ใต้อำนาจทำสิ่งที่ดีงามถูกต้องเลยเป็นอันขาด มีแต่จะบังคับเคี่ยวเข็ญชักนำให้ทำแต่ความชั่วร้ายเสียหายอยู่ร่ำไป

ลองใคร่ครวญดูก็จะเห็น ความโลภชักนำแต่จะให้เอาเปรียบเขา โกงเขา ลักขโมยของเขา ความโกรธก็ชักนำแต่จะให้ว่าเขา ทำร้ายเขา ความหลงก็ชักนำแต่จะให้ยึดถือว่าเป็นเรา เป็นของเรา ไม่เคยปรากฏว่าความโลภจะชักนำให้เสียสละเพื่อใคร ให้บริจาคเพื่อใคร ความโกรธก็ไม่เคยปรากฏว่าจะชักนำให้ชื่นชมยินดี มีเมตตากรุณาช่วยเหลือใคร ความหลงก็ไม่เคยปรากฏว่าจะชักนำให้ถือว่าไม่มีตัวเรา ตัวเขา ไม่มีของเราของเขา

การเอาเปรียบกับการเสียสละ ทุกคนย่อมรู้ดีว่าอย่างไหนเป็นความดี อย่างไหนเป็นความไม่ดี ทุกคนย่อมรู้ดีว่าการเอาเปรียบคดโกงเขากับการเสียสละบริจาคช่วยเหลือเขา อย่างไหนเป็นความไม่ดี และทุกคนอาจจะรู้ว่าการไม่ยึดถือว่าเป็นเราเป็นเขาเป็นของเราเป็นของเขาเป็นความดี การยึดถือว่าเป็นเราเป็นเขาเป็นของเราเป็นของเขาเป็นความไม่ดี จะรู้ได้ก็จากดูที่ผู้อื่น ถ้าความโลภดีคนอื่นโลภเราก็คงชอบ แต่ไม่มีใครชอบคนโลภ ถ้าความโกรธดีคนอื่นโกรธเราก็คงชอบ แต่ไม่มีใครชอบคนโกรธ ถ้าความหลงดีคนอื่นหลงเราก็คงชอบ แต่ไม่มีใครชอบคนหลง

ที่ให้ดูจากผู้อื่นจึงจะรู้ว่าความโลภความโกรธความหลงไม่ดี ก็เพราะส่วนมากเมื่อความโลภความโกรธความหลงเกิดกับตัวเองแล้ว ก็ไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจว่าเป็นความไม่ดี ดังกล่าวแล้วนั่นเอง กิเลสสามกองนี้มีอำนาจนัก จักทำให้สติปัญญามืดมิดเสื่อมสิ้นไม่อาจรู้เห็นตามเป็นจริง ต้องอาศัยศรัทธาเชื่อมั่นเสียก่อนว่าพระพุทธองค์ทรงรังเกียจกิเลสสามกองนี้ จึงทรงสอนให้พยายามละเสีย เชื่อพระพุทธเจ้า แล้วฝืนใจกำจัดโลภ โกรธ หลง เสียให้เต็มกำลังความสามารถ อย่าให้โอกาสโลภ โกรธ หลง เพิ่มอำนาจยิ่งขึ้นทุกที เมื่อใดคิดโลภ คิดโกรธ คิดหลง ให้รวบรวมสติรู้ ให้รวบรวมปัญญาหาทางตัดให้ยุติลงให้ได้ จงทุกครั้งไป จะพ้นจากภัยคือความทุกข์ความร้อนที่เกิดจากโลภ โกรธ หลง อย่างสิ้นเชิงในวันหนึ่ง แน่นอน.

โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ

ฆ่าความโกรธได้อยู่เป็นสุข

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๒

ได้พูดถึงความคิดติดต่อกันมาเป็นเวลานานวัน ทั้งนี้ก็เพราะเรื่องความคิดนั้นเป็นเรื่องที่พูดได้ไม่มีวันจบ โทษของความคิดมีไม่รู้จบ เช่นเดียวกับคุณของความคิดก็มีไม่รู้จบ รู้จักคิดให้เป็นคุณก็จะได้รับคุณของความคิดตลอดไป ไม่รู้จักคิดให้เป็นคุณแต่กลับไปคิดให้เป็นโทษ ก็จะได้รับโทษของความคิดตลอดไป

ขอให้ทุกคนพิจารณาความจริงนี้ แล้วดูความคิดของตน ควบคุมความคิดของตน นำความคิดของตนให้เป็นเหตุแห่งคุณแห่งความสุขเถิด ไม่มีผู้ใดจะทำให้เราเป็นสุขได้เท่ากับตัวเราเองอย่างแน่นอน

อย่าปล่อยความคิดของตนให้เป็นไปในทางหลงตัวลืมตัว มีความสุขก็อย่าหลงตัวว่าจะมีความสุขอยู่ตลอดไป มีความทุกข์ก็อย่าหลงว่าจะมีความทุกข์ตลอดไป ความหลงเช่นนี้จะเป็นเหตุให้คิดผิดปฏิบัติผิดต่อไปได้อย่างยืดยาว ผู้ที่มีความสุขแล้วคิดผิดว่าจะมีความสุขตลอดไป ย่อมจะคิดผิดต่อไปได้อีกมากมาย เช่นคิดทำอะไรต่าง ๆ ที่เป็นความผิด เป็นต้นว่าใช้จ่ายอย่างไม่กลัวจน ทำอำนาจอย่างไม่กลัวว่าวันหนึ่งเมื่อหมดอำนาจจะถูกแก้แค้นเช่นถูกสมน้ำหน้าเป็นอย่างเบา ถูกแกล้งด้วยวิธีอื่น ๆ ได้อีกร้อยแปด ผู้ที่มีความทุกข์แล้วคิดผิดว่าจะมีความทุกข์ตลอดไป ย่อมจะคิดผิดต่อไปได้อีกมากมาย เช่นคิดทำอะไรต่าง ๆ ที่เป็นความผิด เป็นต้นว่าทำลายชีวิตตนเอง ดังมีตัวอย่างปรากฏอยู่เสมอ นี่ก็เป็นเพราะปล่อยความคิดที่ผิดให้ดำเนินอยู่และเพิ่มมากขึ้นรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ จนถึงจุดสูงสุดร้ายแรงสุด เหมือนปล่อยไฟที่เริ่มจากจุดเล็กให้ลุกลามใหญ่โตจนถึงไหม้บ้านเรือนเสียหายเป็นจำนวนมาก

เมื่อมีความสุขมีอำนาจวาสนาอยู่ก็ให้คิดเสียให้ถูก ว่าจะใช้ความสุขความมีอำนาจวาสนาของตนเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น อนุเคราะห์ผู้ควรอนุเคราะห์ ส่งเสริมผู้ควรส่งเสริม ไม่ใช้ความสุขของตน ไม่ใช้อำนาจวาสนาของตน ไปในทางก่อทุกข์แก่ผู้อื่น และจะทำ

เช่นนี้ได้ก็ต้องด้วยมีสติปัญญาทำความคิดที่ถูกให้เกิด เป็นความคิดที่จะต้องประกอบด้วยเมตตา ด้วยกรุณา และด้วยกตัญญูกตเวทิตาธรรม

อันความคิดที่ประกอบด้วยกตัญญูกตเวทิตาธรรมนี้เป็นความคิดที่สูง จักยังให้เกิดความสวัสดี เพราะความกตัญญูกตเวทีนั้นยิ่งมีมากเพียงไรก็จะหล่อเลี้ยงความคิดให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องงดงามไม่เป็นทุกข์โทษภัยเพียงนั้น อย่างไรก็ตาม ปัญญาก็เป็นความสำคัญที่จะนำมาใช้ประกอบความคิด คิดอย่างมีปัญญาย่อมรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้มีพระคุณ ถ้าปราศจากปัญญาไม่รู้ผู้ใดเป็นผู้มีพระคุณก็ย่อมจะขาดกตัญญูกตเวทิตาธรรมรู้พระคุณท่านและตอบแทนพระคุณท่าน อาจทำสิ่งที่เรียกว่าเป็นความกตัญญูกตเวทีได้เพราะความไม่รู้

คำว่าผู้มีพระคุณนั้นอาจจะเข้าใจผิดกันไปว่าต้องหมายถึงผู้ที่ทำคุณกับตนโดยตรง เช่นบิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณแก่บุตรธิดา แต่ที่จริงแล้วคำว่าผู้มีพระคุณนั้นมีความหมายที่กว้างขวางมากกว่านี้ คนดีทั้งหลายก็เรียกได้ว่าเป็นผู้มีพระคุณ เพราะคนดีย่อมทำให้โลกร่มเย็นเป็นสุขตรงกันข้ามกับความชั่ว ทุกคนเป็นหนี้พระคุณของคนดี ฉะนั้นทุกคนจึงมีหน้าที่ต้องรู้พระคุณและตอบแทนพระคุณของคนดีทุกคน ไม่จำเป็นที่คนดีนั้นจะได้เคยอุปการะเอื้อเฟื้อเราอย่างตรงไปตรงมา พระคุณทางอ้อมของคนดีนั้นมีต่อเราทุกคนอย่างมากมาย พยายามคิดให้ตรงตามความความจริงนี้และมีกตัญญูกตเวทีต่อคนดีทุกคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน จึงจะเรียกว่าเป็นผู้มีความคิดประกอบด้วยปัญญาอย่างแท้จริง.

กุทฺโธ ธมฺมํ น ปสฺสติ

ผู้โกรธ ย่อมไม่เห็นธรรม

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๒

ในบรรดาท่านผู้มีพระคุณของเราทุกคน ได้กล่าวแล้วว่ามีคนดีทั้งหมดทั้งในอดีตและปัจจุบันรวมอยู่ด้วย ไม่ว่าเราจะรู้จักท่านเป็นส่วนตัวหรือไม่ก็ตาม หรือเราเพียงแต่รู้จักชื่อรู้จักเรื่องราวของท่านเท่านั้นก็ตาม เมื่อท่านเป็นคนดีแล้ว ท่านคือผู้มีพระคุณต่อเราอย่างแน่นอน เรามีหน้าที่ต้องกตัญญูกตเวทีต่อท่านอย่างแน่นอน

กล่าวได้ว่า มีบุคคลเป็นจำนวนมากที่เราจะต้องรู้พระคุณและตอบแทนพระคุณไม่เนรคุณท่าน แต่ก็มีบางท่านที่มีพระคุณเป็นพิเศษ บางท่านมีพระคุณทั่ว ๆ ไป ท่านที่มีพระคุณพิเศษก็เช่นมารดาบิดาพระมหากษัตริย์ ท่านที่มีพระคุณทั่วไปก็คือคนดีทั้งหลายที่เป็นเหตุให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ไม่ทำความวุ่นวายเดือดร้อนให้เกิดแก่ใคร

เมื่อผู้มีพระคุณมีอยู่มากมายเช่นนี้ จึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องระวังความคิดของตนเกี่ยวกับบุคคลทั้งหลายให้รอบคอบ อย่าปล่อยใจให้คิดผิดต่อท่านผู้มีพระคุณ การคิดผิดทำผิดต่อผู้เป็นคนดีมีโทษยิ่งกว่าการคิดผิดทำผิดต่อคนไม่ดีเป็นอันมาก ทุกคนคงจะเคยได้ยินใคร ๆ ชอบพูดกันว่า คนนั้นคนนี้เป็นคนดีมีวาสนาบารมี คนนั้นคนนี้ไปคิดมิดีมิร้ายต่อคนดีนั้นเข้าจึงได้รับผลร้ายต่าง ๆ ทันตาทันใจ คำกล่าวเช่นนี้มิใช่เป็นคำกล่าวที่เลื่อนลอยปราศจากความจริง แต่เป็นคำกล่าวที่ปรากฏเป็นความจริงแล้วอย่างที่มีผู้ได้ประจักษ์มาไม่น้อยเลย

ดังนั้นจึงควรต้องระวังความคิดให้ดี เมื่อใดความคิดไม่ดีเกิดขึ้นให้ใช้สติใช้ปัญญาหยุดเสียให้ทันท่วงที คืออย่าปล่อยให้ถึงกับแสดงออกทางกายทางวาจา เพราะที่แน่นอนหรือเกินตัวเองจะต้องได้รับโทษจากความคิดและการกระทำของตน ยกตัวอย่างที่น่าจะไม่มีผู้ใดแย้ง ก็ในกรณีที่บุตรธิดาไม่เคารพมารดาบิดาจ้วงจาบหยาบคาย บางทีก็ถึงทำร้ายร่างกายถึงบาดเจ็บหรือล้มตาย คนเช่นนี้จะได้รับการรังเกียจจากผู้รู้เห็น

ทั้งหลายในทันที และโทษอื่นก็จะตามมา นั่นแหละผลที่เกิดจากการไม่มีกตัญญูกตเวที และเนรคุณ

ที่กล่าวกันว่า อย่าไปไว้ใจคนพรรค์นั้น แม่พ่อยังทำได้ นี่ก็คือคำยืนยันว่า คนที่คิดไม่ดีทำไม่ดีต่อผู้มีพระคุณนั้นไม่มีใครเชื่อถือ แต่ทั่ว ๆ ไปก็มุ่งเฉพาะผู้มีพระ-คุณเป็นพิเศษเท่านั้น ส่วนความจริงก็ดังกล่าวแล้วผู้มีพระคุณทั่วไปมีอยู่เป็นอันมาก และมีคนไม่น้อยที่เข้าใจในเรื่องนี้ ที่เคารพคารวะต่อผู้มีพระคุณทั่วไปดังกล่าวนี้ ถ้าทุกคนจะยอมเข้าใจให้ถูกต้องว่าคนดีทุกคนเป็นผู้มีพระคุณที่ควรได้รับความเคารพคารวะ ไม่จ้วงจาบหยาบช้า ความร่มเย็นเป็นสุขจะเกิดได้อย่างกว้างขวางทั่วไป

เมื่อยังไม่สามารถแก้ไขด้วยวิธีอื่นได้ ก็ต้องแก้ที่ตนเอง ทำใจตนเองนี้แหละ ให้เชื่อมั่นเสียก่อนว่าคนดีทุกคนเป็นผู้มีพระคุณ คนดีมากเพียงไรก็มีพระคุณมากเพียงนั้น อย่าถือพวกเขาพวกเรา ถ้าเป็นคนดีแล้วต้องเป็นผู้มีพระคุณทั้งสิ้น น้อมใจของเราให้ระลึกรู้ในพระคุณนั้นและไม่ตอบแทนด้วยร้าย

ชาติไทยเมืองไทยเรานี้มีผู้มีพระคุณมากมายทั้งในอดีตและปัจจุบัน คิดให้ดี คิดให้เห็นว่าท่านผู้ใดเล่าที่เป็นผู้มีพระคุณ แล้วใช้ความคิดให้เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ด้วยการคิดให้เห็นพระคุณของท่านอย่างซาบซึ้ง ถึงขนาดที่จะไม่อาจคิดชั่วทำชั่วต่อท่านได้ แล้วจะได้รับผลด้วยตนเอง.

อสาธุํ สาธุนา ชิเน

พึงชนะคนไม่ดีด้วยความดี

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๒

อีกไม่กี่วันก็จะสิ้นปีเก่า ขึ้นปีใหม่ ทั่วไปถือกันว่าขึ้นปีใหม่จะต้องมีการให้พรกันเพื่อความสุขความเจริญต่อไปในปีนั้น นับว่าเป็นการถือว่าสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายควรจะต้องหมดไปพร้อมกับปีเก่า คือ ปรารถนาจะให้เป็นเช่นนั้น ความปรารถนาเช่นนี้ผู้มีความทุกข์มากดูเหมือนจะปรารถนามาก ปรารถนาแรง

ความจริงนั้น ตามลำพังความปรารถนาที่ปราศจากการประพฤติปฏิบัติ หากจะบันดาลให้เกิดผลสำเร็จได้ไม่ การปฏิบัติหรือการกระทำเท่านั้นที่จะให้เกิดผลสำเร็จได้ ปีเก่าก็ตามปีใหม่ก็ตาม ความสุขก็ตามความทุกข์ก็ตามจะเกิดขึ้นจะหมดไปก็ด้วยการประพฤติปฏิบัติของแต่ละคน และก็ดังกล่าวแล้วเกิดจากความคิดนั่นเอง ความคิดเป็นเหตุแห่งความสุขและความทุกข์ ในชั้นแรกความคิดจะทำให้เกิดความกระเทือนในใจเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ ต่อมาความคิดจะเป็นเหตุให้แสดงออกทางกายทางวาจาหรือเรียกรวมว่าทางการกระทำ ทางการประพฤติปฏิบัติ ไม่มีผู้ใดที่จะพูดหรือจะทำโดยไม่เกิดความคิดขึ้นในใจเสียก่อน ต้องคิดขึ้นเสียก่อนแล้วจึงจะพูดหรือทำ ถ้าคิดดีก็พาให้พูดดีทำดี ถ้าคิดไม่ดีก็พาให้พูดไม่ดีทำไม่ดี และผลที่ติดตามมาก็จะตรงตามเหตุเริ่มแรก คือ ความคิด ผลจะไม่ผิดไปจากเหตุอย่างแน่นอน

บัดนี้เมื่อปีเก่ากำลังจะพ้นไป ปีใหม่กำลังจะมาถึง ก็ควรจะเตรียมฝึกใจฝึกความคิดเสียแต่บัดนี้ ที่จะให้ความคิดนำมาแต่ความสุขห่างไกลจากความทุกข์ นั่นก็คือให้คิดแต่ที่ดี ไม่คิดที่ไม่ดี ให้ปีใหม่เป็นการตั้งต้นใหม่ที่ดี อะไรที่ไม่ดีที่ได้เคยคิดแล้วพูดแล้วทำแล้วก่อให้เกิดความทุกข์ความเสียใจมาแล้วก็ปล่อยวางเสีย ไม่ต้องไปผูกพันเอาไว้ด้วยความเสียใจในความบกพร่องของตนเอง ไม่ต้องมีความเห็นผิดดื้อดึงคิดพูดทำเช่นนั้นต่อไป ปล่อยเสียวางเสีย เริ่มต้นใหม่เสียแต่บัดนี้ ก่อนที่จะถึงปีใหม่นี่แหละ

การเริ่มต้นใหม่ที่ดีนั้นอันที่จริงไม่จำเป็นต้องรอให้ปีเก่าไปปีใหม่มา เมื่อรู้ว่าคิดไม่ดีพูดไม่ดีทำไม่ดี ผิดไปแล้ว ก็ให้เข้มแข็งหยุดเสียทันทีที่มีสติระลึกรู้ ไม่มีฤกษ์ไม่ดีสำหรับการจะละผิดมาทำถูก ละชั่วมาทำดี ทุกเวลาทุกขณะเป็นฤกษ์ดียามดีทั้งนั้นเปลี่ยนจากชั่วมาดีได้ทั้งนั้น แต่ถ้าจะเปลี่ยนจากดีไปชั่วนั่นสิ แม้จะหาฤกษ์ผานาทีสักเท่าไรก็จะหาไม่ได้เลย ไม่มีฤกษ์ดียามดีสำหรับการคิดไม่ดีพูดไม่ดีทำไม่ดีสำหรับทุกคน ทุกชาติภาษา ทุกเพศทุกวัย คิดไม่ดีพูดไม่ดีทำไม่ดีเมื่อไรเมื่อนั้นแหละเรียกว่าฤกษ์ไม่ดียามไม่ดี ความไม่เป็นมงคลเกิดแล้ว แย่งที่ความมีมงคลแล้ว คิดไม่ดีพูดไม่ดีทำไม่ดีมากเพียงไร ความไม่เป็นมงคลเกิดมากเพียงนั้น ความมีมงคลลดน้อยลงเพียงนั้นก็เหมือนที่ตั้งของวัตถุสิ่งของ ของสองอย่างจะวางบนที่เดียวกันไม่ได้ เมื่อสิ่งหนึ่งวางอยู่อีกสิ่งหนึ่งก็วางไม่ได้ เมื่อจะนำอีกสิ่งหนึ่งมาวางอีกสิ่งหนึ่งก็จะต้องถูกยกออกไป ความคิดก็เช่นกัน เมื่อคิดไม่ดีอยู่นำความคิดดีเข้ามาแทรกความคิดไม่ดีก็จะต้องพ้นไป ความทุกข์มีอยู่สร้างความสุขขึ้นแทนที่ความทุกข์ก็จะหมดไป ทั้งหมดอยู่ในอำนาจของตนเอง อำนาจที่จะต้องประกอบด้วยสติและปัญญา รู้จักสร้างความสุขขึ้นให้เกิดแก่ตนเอง เริ่มต้นแต่เกิดในความคิดเป็นอันดับแรกทีเดียว.

ปฏิมํ เสตมตฺตนา

จงพิจารณาตนด้วยตนเอง

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๒๒

บางคนแทบจะหาความสุขใจไม่ได้เลย เพราะมีความคิดที่ก่อกวนให้เดือดร้อนเป็นอย่างยิ่งอยู่ตลอดเวลา เช่น ความคิดในแง่ร้าย มองผู้อื่นในแง่ร้าย คิดถึงทุกสิ่งในแง่ร้าย จึงตีความอะไร ๆ ไปในแง่ร้ายทั้งหมด ทำให้มีแต่ความหงุดหงิด โกรธแค้นอาฆาตพยาบาท และน้อยเนื้อต่ำใจอยู่ตลอดเวลา

ผู้มีจิตใจเช่นนี้อาจจะเกิดจากชีวิตที่ประสบพบผ่านแต่ความไม่สงบสุข ความไม่ยุติธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น มารดาบิดาหรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ในการงานเป็นต้น บางคนก็อาจจะยอมรับว่าตนคิดไม่ถูก แต่บางคนก็ยืนยันเชื่อมั่นว่าตนถูก เห็นถูกตามที่เป็นเช่นนั้น คือ คนทั้งหลายเรื่องทั้งหลายไม่ดีไม่งามจริง ๆ ประเภทแรกพอจะมีทางแก้ไขช่วยตนเองให้มีความสุขได้ แต่ประเภทหลังยากมากที่จะสามารถมีความสุขใจได้เหมือนเขาทั้งหลาย ต้องใช้สติใช้ปัญญาช่วยตนเองอย่างเต็มที่จริง ๆ จึงจะมีทาง

ที่ว่าต้องใช้สติใช้ปัญญา ก็เพื่อจะได้สามารถยอมรับว่าความคิดเช่นนั้นทำให้ตนเองเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ มีความพอใจในสภาพความเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ของตนเช่นนั้นแล้วหรือ ใช้สติใช้ปัญญาให้เต็มกำลัง จนสามารถเห็นได้ว่าจิตใจตนเป็นเช่นไร และก็จะต้องยอมรับแน่นอนว่าตนมิได้เป็นสุข หากแต่เป็นทุกข์อย่างยิ่ง มีแต่ความร้อนใจ ขุ่นมัว ส่วนผู้ที่ถูกมองในแง่ร้ายอาจจะได้รับความทุกข์กระเทือนใจบ้างจากการแสดงออกของตน แต่แล้วก็จะพ้นไป ไม่หนักหนาเช่นผู้ที่มองเขาในแง่ร้ายเอง

แม้เป็นคนประเภทนี้ ต้องรีบช่วยตัวเองให้เต็มความสามารถ จึงจะได้มีโอกาสเป็นสุขใจได้บ้าง ความคิดที่มองอะไร ๆ ในแง่ร้ายเป็นโทษแก่ตนเองอย่างยิ่ง ไม่ได้เป็นโทษกับผู้อื่นเสมอกับที่เป็นโทษแก่ตนเอง ถ้าเชื่อความคิดของตนว่าคนนั้นไม่ดีอย่างนั้น คนนี้ไม่ดีอย่างนี้จริง ก็ให้ปลงลงเสียว่ากรรมของผู้ใดผลจักเป็นของผู้นั้น ไม่ควรที่เรา

จะต้องพลอยขุ่นเคืองโกรธแค้นไปด้วย แม้คิดว่าที่เขาพูดดี ๆ ด้วยนั้นความจริงเขามีความหมายยอกย้อน คือไม่ได้หมายความดีเหมือนที่พูด แต่กลับหมายความไปในแง่ตรงกันข้าม ก็พิจารณาดูตนเองว่าเป็นจริงสมควรที่จะได้รับคำพูดเช่นนั้นจากเขาหรือถ้าไม่เป็นเช่นนั้น ก็ทำใจให้สบายได้ เมื่อเราไม่สมควรกับคำเสียดสีว่ากล่าวเยาะเย้ยเช่นนั้น คำว่าของเขาก็เป็นความไม่ดีของผู้ว่าเอง ช่างเขาเถิด แต่ถ้าเราเป็นจริงควรที่เขาจะว่าเช่นนั้นก็ดีใจเสียที่เขาช่วยมาชี้ให้เราได้มีโอกาสพิจารณาตัวเองจนเห็นความผิดพลาดบกพร่อง มีโอกาสได้แก้ไข

คนมองในแง่ร้ายที่มีความไม่สบายใจอยู่ตลอดเวลาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหัดโทษตัวเองว่าเป็นผู้ผิด ก่อนอื่นจะต้องมองดูความทุกข์ของตนเองให้มาก ๆ และต้องพยายามเชื่อว่าตนเป็นผู้ก่อทุกข์ให้ตนเองแท้ ๆ ด้วยความคิดของตนนั่นแหละ ความคิดที่มองอะไร ๆ ไปในแง่ร้ายนั่นแหละ พยายามหาเวลาสงบใจจากเรื่องของผู้อื่น เพ่งโทษของตนเองให้หนัก ตำหนิตนเองที่มีความคิดเพ่งโทษผู้อื่น ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นชัดแจ้งแก่ใจว่าการเพ่งโทษผู้อื่นเช่นที่ตนทำอยู่ตลอดเวลานั้นไม่ช่วยให้ตนเองได้ดีมีสุขเลย ตรงกันข้ามกลับมีแต่ความทุกข์เศร้าหมองขุ่นมัวโมโหโทโส ถ้าไม่ย้อนพิจารณาใจตนเองให้เห็นโทษแล้ว บุคคลประเภทนี้ก็ยากที่จะแก้ทุกข์ของตนได้ เช่นเดียวกับเราท่านทั้งหลายที่ถ้าไม่พิจารณาใจตนเองให้เห็นโทษของความคิดที่มีอยู่ตลอดเวลาแล้วก็ยากที่จะเป็นสุขได้ ไม่ว่าจะปีเก่าหรือปีใหม่ก็ตาม.

อตฺตานํ นาติวตฺเตยฺย

บุคคลไม่ควรลืมตน

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๒๒

เมื่อยังเป็นบุถุชนหรือสามัญชนคือยังไม่บรรลุมรรคผลเป็นพระอริยะ ทุกคนยังมีโลภ โกรธ หลง จึงยังมีความคิดที่ผิดจากทำนองคลองธรรม มากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งเป็นเหตุให้ก่อกรรมทางกายวาจาใจอันจักนำให้เกิดทุกข์เกิดสุขต่าง ๆ กัน ไม่สงบราบเรียบสม่ำเสมอเป็นอาจิณ

เมื่อพูดถึงมีใจสงบราบเรียบไม่ฟุบลงฟูขึ้น ก็มีผู้ไม่เห็นด้วยว่าสภาพจิตเช่นนั้นเป็นสภาพที่พึงปรารถนา เพราะดูน่าเบื่อหน่าย ซ้ำซาก ไม่มีอะไรที่ตื่นเต้นน่ายินดีพอใจ คิดเผิน ๆ ก็เหมือนเช่นนั้น แต่ความจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น ใจที่สงบราบเรียบเยือกเย็นสม่ำเสมอเป็นใจที่พึงปรารถนาอย่างหาที่เปรียบมิได้ พึงปรารถนายิ่งกว่าอะไรอื่นทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นลาภยศสรรเสริญสุขใด ๆ ก็ตามไม่ควรเป็นที่พึงปรารถนายิ่งกว่าสภาพของใจดังกล่าวแล้ว สุขอื่นเสมอสุขที่เกิดจากใจที่มีสภาพดังนั้นเป็นไม่มี แต่สภาพใจเช่นนั้นแสวงหามาได้ด้วยยากอย่างยิ่ง ต้องใช้ปัญญาแสวงหาจนเต็มความสามารถสติกำลังจึงอาจจะได้มา

ทุกวันนี้มีผู้มีปัญญามั่นใจเชื่อว่าสภาพใจเช่นนั้นน่าปรารถนา จึงพากันศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อทำจิตให้มีสภาพดังกล่าว แม้ยังไม่สมบูรณ์จริง ๆ ก็ยังดี การฟังเทศน์อ่านหนังสือธรรม สนทนากันด้วยเรื่องของธรรม หลีกเลี่ยงการพูดคุยด้วยเรื่องวุ่นวายเหล่านี้เป็นส่วนประกอบของการชักจูงใจให้เข้าสู่สภาพสงบสบายไม่วุ่นวายเร่าร้อน

ใจที่สงบเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าใจที่มีสมาธิหรือที่เป็นสมาธิ แต่บางทีก็ไม่ชอบที่จะให้บอกว่าต้องทำสมาธิ ชอบที่จะใช้คำว่าทำใจให้สงบมากกว่า ก็ใช้ได้เช่นเดียวกัน ใจที่สงบไม่วุ่นวายกับใจที่มีสมาธิเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั่นเอง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน อย่างน้อยก็ชั่วระยะที่จะต้องทำงาน เช่น อ่านหนังสือเขียนหนังสือ ถ้าไม่มีสมาธิหรือใจฟุ้งไม่สงบก็อ่านหนังสือไม่รู้เรื่อง เขียนหนังสือไม่ถูกต้อง ประโยชน์ของสมาธิที่

เกี่ยวกับการงานเป็นเพียงประโยชน์ส่วนน้อย ประโยชน์อย่างยิ่งของสมาธิหรือความสงบของใจอยู่ที่ความสุขใจเย็นใจ ผู้ใดรู้ตัวว่าต้องการความสุขใจความเย็นใจก็ต้องฝึกสมาธิหรือหมั่นอบรมใจให้หยุดฟุ้งซ่านวุ่นวาย ให้สงบ ความสุขใจความเย็นใจเป็นพลังของความสงบ

ความตื่นเต้นยินดีพอใจเมื่อได้ประสบสิ่งที่รักที่พอใจไม่ใช่ความสุขใจ ไม่ใช่ความเย็นใจ ความตื่นเต้นยินดีดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้ทุกข์ใจได้ในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น ดูเหมือนจะปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอ เมื่อได้ลาภ เช่น ถูกรางวัล ตื่นเต้นดีใจไปพร้อมกับวิตกกังวลเดือดร้อนใจเป็นห่วงกลัวอย่างนั้นอย่างนี้ต่อไป บางทีพอดีใจก็สิ้นใจไปในเวลาเดียวกัน ความสุขใจจึงไม่เกิดจากสภาพใจที่ตื่นเต้นยินดี ที่จะไม่เกิดจากสภาพใจที่เศร้าหมองขุ่นมัวนั้นเป็นของแน่

ความสุขใจที่พึงเป็นที่ปรารถนาอย่างยิ่ง ไม่มีทุกข์โทษอยู่ในตัวเลย คือ ความสุขใจที่เกิดจากความสงบ สงบจากอะไร สงบจากกิเลสคือโลภ โกรธ หลง แม้เพียงชั่วครั้งชั่วคราวก็น่าจะได้ทดลองลิ้มรสของความสุขเช่นนั้นด้วยกันทุกคน แล้วจะมีกำลังใจที่จะปฏิบัติเพื่อให้ความสงบเช่นนั้นเกิดขึ้นต่อไป.

ยงฺกิญฺจิ สิถิลํ กมฺมํ น ตํ โหติ มหปฺผลํ

การงานอะไร ๆ ที่ย่อหย่อน ย่อมไม่มีผลเลย

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๒

อันความสงบใจหรือสมาธินี้ไม่ใช่ว่าจะทำได้แต่ผู้มีกิเลสอารมณ์น้อย จะเป็นผู้มีกิเลสมีอารมณ์แรงเพียงใดก็สามารถทำความสงบใจได้ ทำสมาธิได้ ก่อนอื่นขอให้มีศรัทธาความเชื่อเสียก่อนว่าการทำใจเช่นนั้นเป็นคุณจริง ๆ สมควรทำกันทุกคนจริง ๆ ใจเช่นนั้นแม้จะจำเป็นต้องอยู่ในเครื่องแวดล้อมที่วุ่นวายเดือดร้อนเพียงไรก็จะทำให้มีความสงบสุขได้ ใจเช่นนั้นแม้จะต้องประสบโลกธรรมทั้ง ๘ คือ ลาภ ความเสื่อมลาภ ยศ ความเสื่อมยศ นินทา สรรเสริญ สุข ทุกข์ ก็จะสามารถรับได้อย่างไม่กระทบกระเทือนไม่หวั่นไหวหรือฟูขึ้นแฟบลงมากมายจนเกินไป

ความฟูขึ้นแฟบลงของใจนั้นเป็นความกระเทือน ไม่ใช่ความสงบสุข การทำใจให้สงบจึงต้องรักษาใจไม่ให้มีสภาพดังกล่าวคือฟูขึ้นบ้างแฟบลงบ้าง ทำได้แม้แต่เพียงชั่วครู่ชั่วยามก็ยังดี ทำได้แต่น้อยก่อนแล้วค่อย ๆ ให้มากขึ้น นานเข้า ยิ่งทำอยู่สม่ำเสมอเพียงไรสภาพใจอันสงบสุขก็จะดำรงอยู่นานขึ้นมั่นคงขึ้นเพียงนั้น จะได้ซาบซึ้งด้วยตนเองเพียงนั้นว่าเป็นคุณแก่ใจยิ่งนัก

การฝึกใจเช่นนี้ให้เริ่มด้วยทำใจให้จดจ่ออยู่กับอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง เช่นให้ท่องพุทโธ ธรรมโม หรือสังโฆ คำหนึ่งคำใดก็ได้ ท่องไปให้นาน ๆ เมื่อใจจะแวบออกไปบ้างถึงเรื่องอื่นก็เป็นธรรมดาของผู้เริ่มฝึกใหม่ ขอเพียงแต่ให้มีสติตามรู้ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ แล้วดึงใจกลับมาให้อยู่กับบทบริกรรม คือ พุทโธ เป็นต้นอีกตลอดเวลาที่กำหนดไว้ว่าจะฝึกให้พยายามดึงใจไว้กับบทบริกรรมให้ได้ เมื่อพ้นกำหนดเวลาแล้วจึงค่อยผ่อนผันได้บ้างให้ไปคิดนึกในเรื่องที่ไม่เป็นความวุ่นวายได้ แต่ถ้าเป็นความวุ่นวายแล้วควรจะฝืนใจไว้ไม่ปล่อยให้เข้าไปเกี่ยวข้อง อย่าเข้าข้างตัวเองโดยอ้างว่าจำเป็น แล้วเข้าไปคิดนึกในเรื่องที่วุ่นวาย เพราะความวุ่นวายเป็นศัตรูอย่างร้ายกาจของความสงบ เหมือนสีดำอาจทำลายสีขาวเสียได้สิ้น

ผู้ที่จะสามารถพบความสงบใจได้จะต้องมีความเด็ดเดี่ยวทำจริง เมื่อรู้ว่าความคิดไปในเรื่องของกิเลสเป็นเหตุแห่งความไม่สงบใจก็ต้องหลีกเสียละเสียให้ได้จริง แม้จะไม่ตลอดวันตลอดคืน ก็ให้กำหนดเวลาสำหรับทำให้ได้จริง ชั้นต้นวันละ ๑๐ นาที ๑๕ นาทีก่อนก็ยังดี แล้วค่อยเพิ่มเวลาให้มากขึ้นเรื่อย ๆ จะได้ผลอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตาม การพยายามทำไว้ให้ได้สม่ำเสมอด้วยการดูใจตนเอง ดูความคิดของตนเอง ให้ทุกเวลา จะดีกว่าอะไรหมด จะได้ผลในทันทีจริง ๆ เช่นเมื่อดูใจตนเองขณะนี้ อาจจะรู้สึกว่าใจเริ่มอุ่น ๆ ด้วยอารมณ์ไม่ดี ให้มองดูอยู่เช่นนั้น รู้อยู่เช่นนั้น ไม่กี่วินาทีความอุ่น ๆ ของอารมณ์ไม่ดีจะดับไป อารมณ์อื่นจะเกิดขึ้นแทน แต่จะไม่เป็นการเพิ่มความร้อนยิ่งขึ้น แต่ถ้าไม่ดูใจอยู่ ไม่ทันรู้ทันเห็นเมื่อใจเริ่มต้นร้อนใหม่ ๆ ใจก็ก็จะร้อนมากขึ้น ถึงขั้นรุนแรง ก่อทุกข์โทษให้แก่ตนและผู้อื่นก็ได้ แต่ถ้าดูเสีย รู้เสียจะดับไปอย่างแน่นอน จะไม่ร้อนเพิ่มขึ้น จะดับไปอย่างเดียว ให้เราเห็นความดับอย่างชัดแจ้ง.

อิจฺฉา นรํ ปริกสฺสติ

ความยากย่อมเสือกไสซึ่งนรชน

— พุทธภาษิต —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๓

วันนี้เป็นวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๓ ต่างก็ขอพรรับพรให้พรกันทั่วไป น่าจะได้นึกถึงพรในแง่สำคัญอย่างหนึ่ง คือพรที่ไม่มีผู้ใดจะเสกสรรค์ให้กันได้ เจ้าตัวเองจะต้องให้ตัวเองและรับไว้ด้วยตัวเองเท่านั้นจึงจะสำเร็จผลเป็นพรได้จริง

การที่ผู้ให้พรกล่าวให้พร ก็เป็นการแสดงความมีน้ำใจดี มีความปรารถนาดีของผู้ให้ต่อผู้รับ เป็นการแสดงความดีแห่งจิตใจของผู้ให้ และเป็นการเพิ่มความดีให้แก่ใจของผู้ให้ ส่วนที่ผู้รับจะได้รับจริงตามผู้ให้หรือไม่นั้นเป็นสิ่งไม่แน่นอน ขึ้นอยู่ที่ตัวผู้รับ ซึ่งก็มิได้หมายความว่าจะรับกันด้วยมือเหมือนการให้ของขวัญอื่น ๆ พรนั้นจะต้องรับกันด้วยใจ ใจยอมรับพรจึงจะได้พร หูยอมรับแต่ใจไม่ยอมรับ จะรับพรไม่ได้เลย

ไหน ๆ วันนี้ก็เป็นวันแห่งการให้พรกันและกันแล้ว ก็ขอให้เป็นวันรับพรที่ได้ผลด้วย คือให้ผู้รับทำใจรับพรให้ได้ด้วย การที่ให้พรกันให้มั่งมีศรีสุขมีความเจริญรุ่งเรืองต่าง ๆ นานานั้น สามารถรับไว้ให้เกิดผลได้จริง ถ้าผู้รับรู้จักรับให้ถูกรับให้เป็น

การจะรับพรได้ถูก รับได้เป็น ก็ต้องมีใจที่เหมาะสมสำหรับจะรับได้ ใจที่ไม่เหมาะสมย่อมไม่พร้อมจะรับย่อมรับไม่ได้ ผู้จะรับพรจะต้องปรับใจของตนเสียก่อน ไม่เช่นนั้นพรที่ใคร ๆ ให้ก็รับไว้ไม่ได้ รับได้แต่เพียงหูได้ยินหรือจดจำคำพรไว้ได้เท่านั้น ที่จะรับให้สำเร็จผลไม่ได้

การปรับใจตนเองให้สามารถรับพรได้ก็คือการทำใจตนเองให้มีที่สำหรับพร คือความดีงามทั้งหลาย ถ้าใจเต็มไปด้วยอะไรอื่น ก็จะไม่มีที่สำหรับพร และอะไรอื่นที่จะเข้าไปอยู่ในใจได้ก็หาใช่วัตถุสิ่งของไม่ อะไรที่จะอยู่ในใจได้ก็มีเพียงสองอย่างเท่านั้นคือความดีและความชั่ว กุศลกับอกุศลหรือกิเลสนั่นเอง ถ้ามีความดีอยู่ พรซึ่งหมายถึงความดีความประเสริฐก็จะเข้าได้เพราะเป็นความดีด้วยกัน เข้ากลมกลืนกันไปได้ แต่ถ้าเป็นความชั่วที่มีอยู่เต็มที่ความดีก็เข้าไม่ได้ เพราะความดีกับความชั่วไม่มีทางที่จะเข้ากัน

ได้ เพราะฉะนั้นก็ให้ตรวจดูใจตนเอง ว่ามีที่สำหรับพรคือความดีหรือไม่ ถ้ามีน้อยก็ให้พยายามทำเสียให้เป็นมาก ด้วยการนำความไม่ดีออกเสีย อย่างน้อยก็นำออกในช่วงระยะที่ตั้งใจรับพรก็ยังดี ทำใจให้ว่าง โลภ โกรธ หลง พยายามอย่าให้โผล่หน้าเข้าไปในใจในระยะเวลาที่ต้องการเปิดใจรับพรปีใหม่

ว่าที่จริงแล้ว พรปีใหม่หรือไม่ปีใหม่ก็มีอยู่แล้วตลอดเวลา เต็มไปทุกหนทุกแห่ง สำหรับทุกคนที่สามารถจะรับไว้ได้ เพียงแต่ทำใจให้สะอาด ว่าง ก็จะสามารถรับพรได้ด้วยกันทุกคน จึงขอให้พากันทำใจให้สามารถรับพรให้ได้ จะได้มีความสุขพร้อมด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ และสิ่งปรารถนาทุกประการ.

สติปัญญาหรืออะไรทั้งนั้น มันยากที่จะชนะความหลง ถ้าเมื่อกามตัณหาเป็นเชื้อเพลิงอยู่แล้ว ควันไฟอันนั้นในไม่ช้าก็ต้องบันดาลให้มีความมืดมัว จนแม้นักปราชญ์ก็เหมือนตาบอด

— บ่วงมาร —

ธรรมประดับใจ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๓

ปีใหม่แล้ว แม้ใจของทุกคนจะยังเป็นใจดวงเดิม แต่ทุกคนก็สามารถจะเปลี่ยนคุณค่าของใจตนเองได้ ทั้งให้สูงขึ้นดีขึ้น หรือต่ำลงเลวลง สะอาดผ่องใสขึ้นหรือสกปรกเศร้าหมองขึ้น ทุกคนสามารถทำได้ตามลำพังตนเอง ฉะนั้นจึงขอให้เริ่มกระทำกันเสียแต่บัดนี้ ในวาระที่จิตใจของคนส่วนมากกำลังรับรองว่าเวลานี้เป็นโอกาสดีขึ้นปีใหม่ อธิษฐานใจเสียว่าจะทำจิตใจของตนให้ดีขึ้นกว่าปีเก่าที่ผ่านพ้นไปแล้ว จะพยายามลดความโลภความโกรธความหลงให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ เวลาไม่ได้หยุดอยู่กับที่แต่เคลื่อนผ่านไปทุกทีอย่างรวดเร็ว พาชีวิตไปสู่ความสิ้นสุดอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน และถึงแม้จะยังไม่รู้ด้วยตนเองว่าชีวิตใหม่ในภพชาติหน้ามีจริง ก็ควรจะเชื่อไว้ก่อน และควรจะเชื่อด้วยว่าใจดวงเดียวกับที่เราทุกคนครองอยู่ในปัจจุบันนี้นั่นแหละจะเป็นใจของเราในภพชาติหน้า และใจดวงเดียวกันนี้แหละที่จะนำไปสู่สุคติหรือทุคติ ไม่ใช่อะไรอื่นเลยที่จะชักพาเราไปได้ ผู้ที่เกิดดีเกิดชั่วมีสุขมีทุกข์ในชาตินี้ก็ใจดวงนี้นั่นแหละที่นำให้เป็นไป ใจดวงนี้ที่มีมาแล้วตั้งแต่ชาติภพในอดีตของเราท่านทั้งหลาย ท่านที่เกิดสูงเกิดดีอยู่ในปัจจุบันก็เพราะท่านทำจิตทำใจของท่านมาแล้วตั้งแต่ในอดีตชาติให้สูงให้ดี ที่เกิดต่ำเกิดทุกข์อยู่ในปัจจุบันก็เพราะทำจิตทำใจของตนมาแล้วแต่ในอดีตชาติเช่นกันให้ต่ำให้ทุกข์ ไม่ใช่ใครทำให้ใครเลย ทำของตัวเองมาทั้งสิ้น ก่อนอื่นควรจะเชื่อในความจริงนี้ มิฉะนั้นแล้วโอกาสย่อมไม่มีที่จะทำชีวิตตนให้สูงให้ดีได้ทั้งในภพชาตินี้และภพชาติหน้าต่อไป ซึ่งจะมีอีกมากมายประมาณไม่ได้สำหรับผู้ไม่รู้ทางปฏิบัติและไม่ปฏิบัติเพื่อตัดภพชาติให้สิ้นสุดลง

ส่วนมากแม้จะเป็นทุกข์แสนสาหัส อยากจะพ้นจากความทุกข์เป็นที่สุด ก็กลับเพิ่มทุกข์ให้ตัวเองยิ่งขึ้น เพราะไม่รู้ว่าจะดับทุกข์ได้ด้วยวิธีใด มิหนำซ้ำยังหมกมุ่นครุ่นคิดอยู่กับความทุกข์อันเป็นการเพิ่มทุกข์อยู่ตลอดเวลา บางคนโทษมารดาบิดาที่พา

ให้ทุกข์ยากลำบากเพราะความจน บางคนโทษคนที่มีฐานะสูงกว่าดีกว่าว่าไม่เฉลี่ยเจือจาน ความคิดโทษนั่นโทษนี่เช่นนี้ไม่ใช่การแก้ทุกข์ แต่เป็นการเพิ่มทุกข์ เพราะใจที่คิดโทษผู้อื่นด้วยความโกรธแค้นบ้าง ริษยาอาฆาตบ้าง น้อยเนื้อต่ำใจบ้าง ย่อมเป็นใจที่ทวีความขุ่นมัวเศร้าหมองสกปรก อันเป็นเหตุแห่งความทุกข์ความร้อนทั้งสิ้น

ขอให้พยายามทำใจให้เชื่อว่าสุขทุกข์ของทุกคนอยู่ที่ใจ แล้วพยายามคิดนึกแต่สิ่งที่จะทำให้ใจเป็นสุข ที่จะทำให้ใจสะอาดผ่องใส อย่าแย้งว่าผู้กำลังมีความทุกข์จะคิดได้อย่างไรให้เป็นสุข อย่าพยายามแย้งเช่นนี้เพราะจะไม่เป็นคุณอย่างไรกับตนเอง ขอให้ยอมเชื่อ และยอมฝืนใจคิดถึงแต่เรื่องแต่สิ่งที่จะให้ความสงบสบายเบิกบานใสสว่างแก่จิตใจ

ในวันขึ้นปีใหม่ มีผู้พากันไปไหว้พระ ดูพระพักตร์พระพุทธปฏิมาประธานนาน ๆ ก็มี และหลายคนกล่าวว่าความงดงามในพระพักตร์ของพระที่ได้เห็นทำให้สงบสบายใจ คลายทุกข์คลายร้อน นั่นเพราะอะไร นั่นก็เพราะเมื่อพากันนั่งเพ่งพินิจดูพระพักตร์พระพุทธปฏิมาใจจะวางจากความคิดที่เป็นความทุกข์ความวุ่นวายสกปรกทั้งหลาย จึงสามารถรับความสงบสบายคลายเร่าร้อนได้ ทุกคนมีพระอยู่ในบ้าน อาจจะเพียงองค์เล็กองค์น้อย แต่หากจะใช้เวลานั่งพินิจดูท่านให้นาน ๆ ก็จะสามารถได้รับความสงบสบายได้เช่นกัน ขอให้พากันทำ เพื่อความสบายของตนเกิด.

เสียงามอย่าเสียศักดิ์ — ศรีสวัสดิ์
เสียทรัพย์อย่าเสียอรรถ — รอบรู้
เสียชีพอย่าเสียสัตย์ — ธรรมะ
เสียชาติอย่าเสียสู้ — สละชนม์

— ดุสิตสมิต

พระธรรมเทศนา "ทักษิณาทาน"

ธนุมสาโร ภิกขุ วัดบวรนิเวศวิหาร แสดง

ณ ที่บ้านเลขที่ ๔๙๖/๑๙ ประชาราษฎร์ ๒

อทาสิ เม อกาสิ เม ญาติมิตตา สขา จ เม

เปตานํ ทกฺขิณํ ทชฺชา ปุพเพ กตมนุสฺสรนฺติ.

บัดนี้ จะได้แสดงพระธรรมเทศนา "ทักษิณานุปทานกิจ" คือ การทำบุญอุทิศให้แก่คุณแม่ชี บุญชัย ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยมีอาจารย์เจษฎ์ ปรีชานนท์ มานั่งเป็นประธาน มีญาติสนิทของคุณแม่ชี คือ คุณนายเมี้ยน บุรณสัมฤทธิ์ พี่สาว คุณกิมไล้ เอกศิลป์ น้องสาว มานั่งร่วมอยู่ด้วย มีลูกหญิงชื่อ พรรณี ลูกชายชื่อ กวี และลูกหญิงคือ ร้อยเอกหญิง ศรีจันทร์ เพื่อจำง่าย คือ พรรณี กวี ศรีจันทร์ (ขวัญใจแม่) พร้อมด้วยญาติมิตรสหายเป็นจำนวนมาก ในที่นี้จะไม่กล่าวประวัติคุณแม่ชีโดยละเอียด ไว้โอกาสแก่ท่านผู้เทศน์วันออกเมรุ...

การทำบุญอุทิศที่เรียกว่า "ทักษิณานุปทาน" นี้ มีพุทธภาษิตดังที่ยกไว้ข้างต้นว่า อทาสิ เม อกาสิ เม เป็นอาทิ แปลความว่า บุคคลอนุสรณ์ถึงอุปการะอันท่านได้ทำแก่ตนในกาลก่อนว่า ผู้นี้ได้ให้สิ่งนี้แก่เรา ผู้นี้ได้ทำสิ่งนี้แก่เรา ผู้นี้เป็นญาติเป็นมิตรเป็นสหายของเรา ดังนี้ ก็ควรให้ทักษิณาทานเพื่อเปรตทั้งหลาย.

ตามพุทธภาษิตนี้ จะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงประทานหลักไว้อย่างชัดเจนว่า ระหว่างผู้อยู่กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้อยู่ควรจะทำอะไรให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการทำอย่างใช้ความรู้ ไม่ใช่ใช้ความเห็นอย่างแต่ก่อน หรือเดาทำกันอย่างแต่ก่อน เพื่อให้ได้ความเข้าใจอันต่อเนื่อง จะได้กล่าวถึงพระเจ้าพิมพิสารแห่งกรุงราชคฤห์ ซึ่งเป็นต้นเรื่องของทักษิณาทางพระพุทธศาสนา พระเจ้าพิมพิสารพระองค์นี้ เมื่อยังเป็นพระราชกุมารได้ทรงมีความปรารถนาค่อนข้างพิสดารถึง ๕ ข้อ คือ:—

ข้อที่ ๑ ว่า ขอให้ข้าพระเจ้าได้รับอภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินมคธนี้เถิด.

ข้อที่ ๒ ว่า ขอท่านผู้เป็นพระอรหันต์ผู้รู้เองเห็นเองโดยชอบ พึงมายังแว่นแคว้นของข้าพระเจ้าผู้ได้รับอภิเษกแล้ว.

ข้อที่ ๓ ว่า ขอข้าพระเจ้าพึงได้เข้าไปนั่งใกล้พระอรหันต์นั้น.

ข้อที่ ๔ ว่า ขอพระอรหันต์นั้นพึงแสดงธรรมแก่ข้าพระเจ้า.

ข้อที่ ๕ ว่า ขอข้าพระเจ้าพึงรู้ทั่วถึงธรรมของพระอรหันต์นั้น.

ดังนี้ เราจะเห็นได้ว่าพระราชกุมารพระองค์นี้ ได้ทรงตั้งความปรารถนาไว้อย่างสมบูรณ์ที่สุด คือ มิได้ทรงปรารถนาเฉพาะความใหญ่ในทางโลกเท่านั้น แต่ได้ทรงปรารถนาความรอบรู้ในทางธรรมไว้ด้วย เมื่อพระพุทธองค์เสด็จกรุงราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสารซึ่งได้ทรงอภิเษกเป็นกษัตริย์สมบูรณ์แล้วได้เสด็จออกไปเฝ้า พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรม (อนุปุพพิกถามีทาน ศีล สวรรค์ โทษของกาย การออกบวช และอริยสัจมี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงรู้ทั่วถึงตามที่ทรงปรารถนาไว้ ที่เรียกว่าสำเร็จพระโสดาบัน หรือว่าทรงได้ดวงตาเห็นธรรม การเห็นธรรมขนาดนี้ละสังโยชน์ (กิเลสเครื่องผูกใจสัตว์) ได้ ๓ อย่าง คือ:—

๑. สักกายทิฏฐิ ความเห็นเป็นเหตุถือตัวถือตน.

๒. วิจิกิจฉา ความลังเลในข้อปฏิบัติ.

๓. สีลลัพพัตตปรามาส ความเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยเข้าใจว่ามีได้ด้วยศีลหรือพรตอย่างนั้นอย่างนี้

คนเรายุ่งยากในชีวิต ก็เพราะกิเลส ๓ อย่างนี้ คือ มัวถือตัวอยู่บ้าง มัวลังเลอยู่บ้าง มัวเพ้อฝันถือขลังถือศักดิ์สิทธิ์อยู่บ้าง พระเจ้าพิมพิสารทรงละ ๓ ข้อนี้ได้ ทรงเลื่อมใสพระพุทธองค์ยิ่งขึ้น ทรงถวายเวฬุวันแด่พระพุทธองค์ เพื่อเป็นศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา นับเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่ทรงเป็นราชูปถัมภ์พระพุทธศาสนา (นครราชคฤห์จึงเป็นนครแรกที่มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ครบองค์ ๓)...

ขอย่อความในเรื่องทำบุญอุทิศให้ผู้ที่ล่วงลับแล้วที่เรียกว่าทักษิณานี้ คือ เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงนับถือพระพุทธศาสนาแล้ว ได้เชิญเสด็จพระศาสดาพร้อมด้วย

ภิกษุสงฆ์ไปทรงอังคาด (เลี้ยง) ที่พระราชนิเวศน์ พระสงฆ์ฉันเสร็จแล้ว ทรงบริจาคไทยธรรมต่าง ๆ รวมทั้งถวายผ้าด้วยแก่ภิกษุสงฆ์ แล้วทรงอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว พระศาสดาทรงอนุโมทนาด้วยคาถาดังที่ยกไว้ข้างต้นว่า อทาสิ เม อกาสิ เม เป็นอาทิ แปลว่า

"ญาติมิตรได้อนุสรณ์ถึงอุปการะอันท่านได้กระทำแล้วในกาลก่อนว่า ท่านได้ทำแล้วแก่เรา ท่านเป็นญาติ เป็นมิตร เป็นสหายของเรา พึงให้ทักษิณา เพื่อเปรตชน (คนผู้ล่วงลับไปแล้ว) ดังนี้ พระเจ้าพิมพิสารทรงกรวดน้ำ เพื่อเปรตชนคือผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ที่เราพูดกันติดปากว่า "เปรต" การที่ต้องทำบุญอุทิศแบบนี้ก็เป็นการทำตามอย่างพระเจ้าพิมพิสาร และก็เป็นการถูกต้องตามที่พระพุทธองค์ทรงอนุโมทนา เนื่องจากในเปรตวิสัยนั้นไม่มีอาชีพ เช่น กสิกรรม โครักขกรรม พาณิชยกรรม เหมือนโลกมนุษย์ ในติโรกุฑฑพกัณฑ์แสดงว่า เปรตทั้งหลายมาสู่เรือนของตน ยืนอยู่ภายนอกฝาเรือนบ้าง แอบอยู่ตามซอกตามมุมเรือนบ้าง แอบบานประตูบ้าง ครั้นเมื่อข้าวและน้ำของเคี้ยวของกินเป็นอันมาก เขาจัดตั้งไว้แล้ว ไม่มีใครระลึกถึงเปรตเหล่านั้นแต่สักคน เพราะกรรมของสัตว์ทั้งหลายนั้นเป็นปัจจัย (ทำให้ระลึกไม่ได้) ดังนี้ ต่อเมื่อมีผู้ทำบุญอุทิศเปรตนั้นจึงจะได้รับผล...

ไหน ๆ การทำบุญอุทิศแบบนี้ได้ทำกันโดยแพร่หลาย จนเห็นเป็นการขาดไม่ได้ จึงควรจะได้ทำความเข้าใจในเรื่องนี้ (เป็นการเพิ่มเติมต่อไป) ตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นว่า คนเราแต่ละคนนั้นมีมนุษยสัมพันธ์อยู่มากมาย เป็นแต่เพียงว่าเราไม่ค่อยนึกถึงมนุษยสัมพันธ์นั้น ๆ ตามที่ทรงให้อนุสรณ์ถึงนั้น คือ ๑. ท่านผู้ที่เคยให้อะไรแก่เรา ๒. ท่านผู้ที่เคยทำอะไรแก่เรา ๓. ท่านผู้เป็นญาติของเรา ๔. ท่านผู้เป็นมิตรของเรา ๕. ท่านผู้เป็นสหายของเรา ท่านเหล่านี้มีพันธะทางมนุษยสัมพันธ์ เมื่อล่วงลับควรทำบุญอุทิศไปให้...

เราทั้งหลายเติบโตกันมาขนาดนี้ ย่อมมีคนเคยให้อะไร ย่อมมีคนเคยทำอะไรให้ ย่อมมีญาติ ย่อมมีมิตร ย่อมมีสหาย ผู้เคยให้ผู้เคยทำอะไรแก่เรานั้น เราไม่มีทางปฏิเสธได้ว่าเขาไม่เคยเป็นเช่นนั้น ผู้ที่เป็นญาติก็ยิ่งยืดยาวเป็น ๗ ชั่วโคตร คือ ๑. ทวด

๒. ปู่ย่า ตายาย ๓. พ่อแม่ลุงป้าน้าอา ๔. พี่น้อง ๕. ลูก ๖. หลาน ๗. เหลน (ญาตินี้ท่านแสดงเรื่องต่าง ๆ ให้เห็นความสำคัญ เช่น มีชาดกเป็นทำนองว่า มีครอบครัวหนึ่ง ๔ คน โจรจับไป ๓ คน คือ พ่อบ้าน ลูก และญาติ เมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงปราบโจรนำคนทั้ง ๓ มาได้ ประกาศให้แม่บ้านไปรับ เมื่อแม่บ้านไปถึงทรงบอกจะคืนให้เพียงคนเดียว ใคร ๆ ทายผิดนึกว่าแม่บ้านคงเอาลูก หรือมิฉะนั้นก็ผัว แต่แม่ขอรับญาติ เมื่อพระเจ้าแผ่นดินรับสั่งถามถึงเหตุผล แม่บ้านกราบทูลว่า "ญาติหายากชนิดร่วมท้องกันมา บัดนี้จะหาไม่ได้อีกเลย เพราะพ่อแม่ตายแล้ว" เข้าใจว่าพระเจ้าแผ่นดินคงปรบพระหัตถ์ รับสั่งว่าตอบถูกใจถูกหลักญาติธรรม เราให้ทั้ง ๓ คนเลย อีกเรื่องหนึ่งพระญาติ ๒ ฝ่ายทรงแย่งน้ำจะรบราฆ่าฟันกัน พระพุทธองค์เสด็จไปทรงตั้งปัญหาว่า "พระญาติกับน้ำไหนราคาแพงกว่า" เมื่อพระญาติทรงกราบทูลว่า "ญาติราคาแพงกว่า" ก็ทรงสรุปว่า "ถ้าเช่นนั้นเหตุไฉน เพื่อแลกเอาสิ่งมีราคาน้อย" ซึ่งพระญาติก็เข้าใจเลิกรบราฆ่าฟันกัน บางคนอาจกล่าวง่าย ๆ ว่าจะตัดญาตินั้นญาตินี่ ความจริงญาติตัดไม่ได้ เพราะญาติไม่ใช่สายบัว ญาติเป็นผู้สืบสายโลหิตกัน...ส่วนมิตรหมายถึงผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์ และสหายหมายถึงผู้ร่วมทาง มนุษยสัมพันธ์กับบุคคลในกลุ่มที่เราควรทำบุญอุทิศนั้น พระพุทธองค์แสดงละเอียดมาถึงแม้สหายผู้ร่วมทาง (แต่ก็ไม่ควรทำเป็นการโขลกน้ำพริกละลายแม่น้ำ ทำเพียงเป็นทักษิณานุประทาน)...

บัดนี้ คณะบุคคล มีเจ้าภาพ ญาติ มิตร สหาย ได้ร่วมกันเป็นเอกฉันท์ทำบุญอุทิศให้คุณแม่ชี บุญชัย ทำตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ แต่ในเรื่องต้องผู้นั้นไปเกิดเป็นเปรตซึ่งไม่มีอาชีพเป็นจำพวก (คอยรับส่วนบุญแบบนี้ ถ้าไปเกิดในคติกำเนิดอื่นก็มีอาชีพไปตามกำเนิดนั้น ๆ) ในที่นี้ คงไม่มีใครเชื่อว่าคนใจบุญใจกุศลอย่างคุณแม่ชีจะต้องไปเกิดเป็นเปรต (คนที่จะเกิดเป็นเปรตก็เช่นที่กล่าวกันว่า เป็นคนผู้กระหายหิวต่อสมบัติของผู้อื่นเป็นนิตย์หรือเป็นอันมาก) ก็ถ้าคุณแม่ชีไม่ไปเกิดเป็นเปรต เช่น ไปเกิดเป็นเทวดาก็มีอาหารทิพย์ ไปเกิดเป็นมนุษย์ก็มีอาหารอย่างมนุษย์ การทำบุญอุทิศจึงน่าจะไร้ผล พระพุทธองค์ก็คงทรงดำริว่า จะมีคนในเวลานั้นหรือคนภายหลังจะคิดอะไรกันไปต่าง ๆ จึงได้ตรัสดักไว้ก่อนว่า

โส ญาติธมฺโม จ อยํ นิทสฺสิโต
เปตาน ปูชา จ กตา อุฬารา
พลญฺจ ภิกฺขูนมนุปฺปทินฺนํ
ตุมฺเหหิ ปุญฺญํ ปสุตํ อนปฺปกํ.

แปลว่า ญาติธรรมนี้นั้น เป็นอันท่านได้แสดงให้ปรากฏแล้วด้วย, การบูชาอันยิ่งแก่ญาติทั้งหลายผู้ละโลกนี้ไปแล้ว ท่านก็ได้ทำแล้วด้วย, กำลังร่างกาย (ที่จะสามารถประพฤติพรหมจรรย์ต่อไป) ท่านได้เพิ่มให้แก่ภิกษุทั้งหลายด้วย, เพราะฉะนั้น บุญไม่น้อยเป็นอันท่านได้ประกอบแล้วแล.

รวม ๓ หลักข้างท้ายนี้ ย่อมเป็นพระพุทธพจน์ที่มองเห็นได้ชัด ทั้งเป็นการแสดงญาติธรรม ทั้งเป็นการบูชาผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และเป็นการให้กำลังแก่คณะสงฆ์ ในเรื่องการนับถือญาตินั้น ตายแล้วไม่ใช่เลิกกัน ยังทรงแนะให้ทำบุญให้เป็นการแสดงญาติธรรม ในเรื่องบุคคลอื่น ๆ นั้น จะทำบุญให้ก็เป็นการบูชาผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว (เป็นอันว่าใครตายใครจะทำบุญอุทิศให้ก็ได้) ส่วนที่ว่าเป็นการให้กำลังแก่ภิกษุสงฆ์นั้น ก็หมายความว่าคณะสงฆ์ก็เป็นสถาบันสำคัญอันควรให้มีกำลังเป็นหลักไตรรงค์ และอนุเคราะห์ประชาชนตามโอกาส (เช่น ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี สงเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง อธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจชัด และบอกทางสวรรค์ให้) ทรงปิดท้ายว่า ตุมฺเหหิ ปุญฺญํ ปสุตํ อนปฺปกํ บุญไม่น้อยเป็นอันท่านได้ประกอบแล้วแล.

อิมินา ทกฺขิณานุภาเวน ด้วยอานุภาพแห่งทักษิณาที่ท่านทั้งหลายได้พร้อมกันทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่คุณแม่ชี บุญชัย นั้น แม้จะอยู่ ณ คติภพใด ๆ ขอจงได้อนุโมทนา แสดงพระธรรมเทศนามา ก็พอสมควรแก่เวลาด้วยประการ ฉะนี้.

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒

นิทานพื้นบ้านเรื่องแม่

หลวงตาวัดบวร ฯ

เรื่องถุงทราย ๑ กิโลกรัม

สมัยหนึ่ง มีแม่ม่ายคนหนึ่ง มีลูกชายคนหนึ่ง อยู่ในจังหวัดหนึ่ง (รวม ๓ หนึ่ง) แม่ม่ายคนนี้มีเงินสด มีเรือกสวนไร่นาไม่สู้จะมากมาย แต่มีความรักลูกชายคนเดียวดังหัวแก้วหัวแหวน อยากให้ลูกได้ดีมีความรู้ จึงส่งมาเล่าเรียนในกรุงเทพ ฯ ซึ่งชาวต่างจังหวัดเริ่มตื่นตัวกันในสมัยนั้น.

วันเวลาผ่านไป ลูกชายที่แม่รักก็ขอเงินเพิ่ม ตามชั้นที่เรียนสูง และตามวัยที่เติบโตขึ้น ตลอดถึงตามโอกาสที่ผู้จักใช้เงินมากขึ้น แม่ไม่เคยขัดใจ ขอเท่าไรส่งเท่านั้น แต่ทรัพย์ของแม่คนนี้ไม่เหมือนน้ำไหลใต้ทราย เมื่อเงินสดหมดก็ขายเรือกสวนไร่นาโดยแบ่งขายเป็นตอน ๆ ไป จนเรือกสวนไร่นาหมดลงอีก นางกำลังหวั่นวิตกว่าลูกจะเรียนไม่สำเร็จ ก็พอดีลูกบอกมาว่า "การเรียนจะสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ขอเงินแม่อีกเพียง ๕๐๐ บาท" แม่ใจหายวูบวาบ อุทานออกมาว่า "เงิน ๕๐๐ บาท เหมือนเพชฌฆาตตัดคอฉันเชียวนะ" แต่เมื่อลูกยังอยู่แม่จะยอมตายง่าย ๆ ไม่ได้ แม่จึงตัดสินใจกู้ยืมเพื่อนบ้านที่สนิทชิดชอบ ได้กู้เงินจำนวน ๕๐๐ บาท ทั้ง ๆ ที่ไม่มีอะไรจำนองจำนำ เพียงแต่ให้ใช้คืนตามกำหนดพร้อมด้วยดอกเบี้ย.

เมื่อแม่ส่งเงินงวดสุดท้ายให้แก่ลูกแล้ว แม่เฝ้าคอยฟังข่าวการเรียนสำเร็จของลูก แต่เงียบเหมือนลูกได้ตายไปแล้ว คอยจนถึงวันกำหนดจะต้องใช้หนี้พร้อมทั้งดอกเบี้ย ซึ่งเจ้าหนี้เริ่มกลัวจะสูญทั้งต้นทั้งดอก เพราะที่ว่าลูกจะสำเร็จก็ไม่เห็นแม้แต่เงา.

ในขณะที่เจ้าหนี้รุกหนักอยู่นั้น ก็พอดีได้ข่าวจากคนที่ผ่านไปมาว่า "ลูกเรียนสำเร็จแล้ว และได้แต่งงานกับสุภาพสตรีที่มั่งคั่งคนหนึ่ง" ข่าวนี้ทำให้แม่ทั้งยินดียินร้าย ไม่อยากให้ลูกรู้ว่าสิ้นเนื้อประดาตัวและไม่อยากให้คู่ครองของลูกเขารู้เรื่องราวของแม่ แต่

ทางออกไม่มีแล้ว จึงตัดสินใจไปหาลูกขอเงิน ๕๐๐ บาท พร้อมทั้งชำระดอกจำนวนหนึ่ง.

ลูกชายอกตัญญู ไม่แสดงความยินดีที่มาพบกลับแสดงความอกตัญญู เมื่อแม่บอกความต้องการเงินดังกล่าว มนุษย์เดนมนุษย์นี้ให้ทำเป็นสัญญากู้เงินมีกำหนดชำระพร้อมด้วยดอกเบี้ย เรื่องราวได้เกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึงต่อไป คือเมื่อถึงกำหนดนั้นชำระไม่ได้ก็ฟ้องแม่ยังโรงศาล บังเอิญเจอผู้พิพากษาที่ยิ่งด้วยมนุษยธรรม (อาจทำนองเดียวกับพวกเราที่แสดงมนุษยธรรมแก่ผู้อพยพหลบเข้าเมือง) ท่านผู้พิพากษาจึงได้แสดงศิลปชั้นสูง สมกับได้ผ่านมหาวิทยาลัย ซึ่งมีข้อกำหนดเป็นเบื้องต้นว่า ให้การศึกษาชั้นสูง และวิชาชีพชั้นสูงเป็นเบื้องต้น ตลอดถึงให้การศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นประการสุดท้าย ผู้ปฏิบัติดังกล่าวไม่ได้ก็เหมือนผู้ไม่ได้ผ่านมหาวิทยาลัย จะเป็นเพียงเหมือนเดินผ่านไป หรือไปเดินเล่นในมหาวิทยาลัย ท่านผู้พิพากษารู้ดีว่าลูกจะฟ้องแม่ได้ จึงได้ใช้ชั้นเชิงอันสว่างไสว ซึ่งคนผู้มืดด้วยอกตัญญูจะตามไม่ทัน :—

ท่านผู้พิพากษา "ผมจะชำระเงินจำนวนนี้พร้อมด้วยดอกเบี้ยแทนคุณแม่ของคุณ เอาไหม"

ผู้อกตัญญู "ตกลงขอรับ" (งกเงินเต็มแก่อยู่แล้ว)

ท่านผู้พิพากษา "แต่คุณต้องทำตามคำสั่งของผมสักอย่าง"

ผู้อกตัญญู "ครับ ๆ" รับเงินแล้วเดินตัวปลิวไป (เหมือนผีล่องหนหรืออะไรไม่รู้)

หลังจากนั้นท่านผู้พิพากษาจัดทรายใส่ถุงไว้ ๑ กิโลกรัมพร้อมด้วยเชือกคาดเอวครั้นแล้วออกคำสั่งให้ลูกอกตัญญูมาหา เมื่อมาถึงท่านผู้พิพากษาเชิญให้นั่งบนเก้าอี้ ในฐานะผู้มีเกียรติได้มาตามคำสั่งผู้พิพากษา วันนั้นเราได้ตกลงกันอย่างไรคงจำได้ "คุณนำทรายถุงนี้ไปคาดเอวไว้จนกว่าผมจะสั่งให้เอาออก" ท่านผู้พิพากษากำชับเด็ดขาดเพียง ๓ วัน ๓ คืนเท่านั้น ลูกอกตัญญูก็รู้สึกถึงความหนักของถุงทราย จึงไปหาผู้พิพากษา.

ลูกอกตัญญู "ถุงทรายนี้ทั้งหนักทั้งรำคาญ ขอความกรุณาเอาออก"

ท่านผู้พิพากษา "คุณนี่แย่ มหาแย่ ถุงทรายเพียง ๑ กิโลกรัม และผูกที่เอวนอกท้อง เพียง ๓ วันบ่นหนัก บ่นรำคาญ คุณแม่คุณอุ้มท้องคุณตั้งเก้าเดือนสิบเดือนไม่บ่นสักคำ...

นายนั้นได้ฟังเท่านั้น ลงจากเก้าอี้เหมือนพลัดตก กราบผู้พิพากษา ทำท่าเหมือนตกนรกแล้วกลับขึ้นสู่เมืองมนุษย์มองเห็นธงไตรรงค์พริ้วสะบัด..ควักเงินจำนวนที่รับไปคืนแก่ผู้พิพากษาด้วยความรู้สึกขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง พร้อมกับทบทวนพระคุณของคุณแม่อย่างกว้างขวาง ทั้งที่เป็นผู้บังเกิดเกล้า และให้ได้เล่าเรียนจนสำเร็จ...

หลังจากนั้น เขาก็ไปรับคุณแม่มาอยู่ที่บ้านภรรยา และเลี้ยงดูอย่างดี โดยไม่ฟังเสียงใครทั้งสิ้น เสียงว่า "แม่" แม่ของฉันดังกว่าเสียงอะไรทั้งนั้น.

๑๑ มีนาคม ๒๕๒๓

เรื่องผู้กอง ก้องโวหาร

สมัยหนึ่ง มีผู้กองคนหนึ่ง มีอำนาจเป็นผู้บังคับกองตำรวจอยู่ในอำเภอหนึ่ง มีการพูดจาก้องโวหาร (โม้) หนึ่ง (รวม ๓ หนึ่ง) ผู้กองคนนี้เป็นเด็กบ้านนอกคอกนา (คอกควาย) เป็นเจ้าโวหารมาแต่เด็ก แต่เรียนเก่ง จึงได้รับการส่งเสริมให้เรียนสูงขึ้นโดยลำดับ จนได้เข้ามาเรียนในกรุง เมื่อสำเร็จออกทำงานก็ทำงานเก่งในที่สุด ก็ได้เป็นผู้บังคับกองดังกล่าว :—

เมื่อเป็นผู้บังคับกองในอำเภอนั้นแล้ว ก็ก้องโวหารยิ่งขึ้น (ควรได้รับฉายาเป็นนักโม้ ๔ ดาว) โม้อื่นใดไม่นำผลเสียมาสู่ตน และราชการแต่การที่ผู้กองโม้เรื่องพ่อแม่ของตนว่า คุณพ่อเป็นพระยานั้น คุณแม่เป็นคุณหญิงนี่ นำข้อเสียมาสู่ตนขนาดเป็นคนอกตัญญู กตเวที ซึ่งหมดความหมายเป็นคนดีทางพระพุทธศาสนาที่ว่า

นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตัญญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี อันเป็นเครื่องวัดคนอย่างยอดเยี่ยม ถ้าเราจะรักหรือจะคบคนสักคนหนึ่ง แม้จะไม่รู้จักหัวนอนปลายเท้า แต่รู้แน่ชัดว่าเขาเป็นคนกตัญญูกตเวที ก็รักได้ และคบได้...

การก้องโวหารของผู้กองเช่นนั้น ทำให้ลูกน้องทั้งที่เป็นสัญญาบัตร เป็นประทวน และเป็นพล ตลอดถึงประชาชนที่มาติดต่อ ค่อนข้างจะรู้สึกว่า "ท่านผู้กองที่รัก" บางคนอาจเลยเถิดไปว่า "รักผู้กองเข้าแล้ว" แต่คำสัตย์เท่านั้นเป็นวาจาไม่ตาย สจฺจํ เว อมตา วาจา คำสัตย์แลเป็นวาจาไม่ตาย ดังนั้น วันหนึ่งคำที่ผู้กองกล่าวเท็จไว้คำนั้นจะถึงวันตาย :—

ผู้หญิงคนหนึ่งนุ่งผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อเก่า รองเท้าไม่ได้สวม มายืนที่หน้าสถานีบอกกับตำรวจยามว่าจะมาหาผู้กอง จึงได้มีตำรวจอีกผู้หนึ่งไปยืนชิดเท้าวันทยาหัตถ์รายงานว่ามีแขกมาหา เมื่อผู้กองเดินอกผายไหล่ผึ่งออกมา:—

ผู้หญิงคนนั้น "แม่คิดว่าจะมาหาลูกนานแล้ว แต่ไม่ว่าง อีกประการหนึ่งปีนี้ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลพืชผลไร่นาเสียหาย แม่มีเพียงกล้วยน้ำว้าลูกลีบ ๆ มาฝาก ๒ หวี..."

ผู้กอง "ยายจำผิด กลับไปเถอะ..."

หญิงชรา "ฉันเข้าใจ.." แล้วน้ำตาไหลพราก หันหน้าเดินโซเซกลับไปด้วยวิปโยคทุกข์แสนสาหัสคนทั้งสถานีไม่มีใครทราบว่าหญิงชราเป็นใคร และกลับไปไหน จะไปได้ถึงที่อยู่หรือไม่ เพราะมองเห็นอาการเดินกลับไปนั้น อยู่ในลักษณะระทดระทวยท้อแท้เป็นที่สุด...

แต่มิช้ามินานเหมือนสายฟ้าฟาดลงที่สถานีแห่งนั้น ขวานฟ้าลงเฉพาะเก้าอี้ตัวที่ผู้กองนั่งพังทะลายลงทันที (ผู้กองถูกปลด) หลังจากนั้นก็มีเสียงลือไปทั่วอำเภอนั้นว่า "ผู้กอง ก้องโวหาร ออกจากราชการไปแล้ว"...

เสียงซุบซิบ

หลังจากผู้กองออกไปแล้ว เสียงซุบซิบเป็นคลื่นเหมือนน้ำกระทบฝั่ง เพราะการออกไม่เป็นเอิกเกริกให้เป็นที่รู้กัน จึงเกิดวิพากษ์วิจารณ์ไปกันไปต่าง ๆ....

เสียงคนหนึ่ง "เราว่ายายคนนั้น คงจำผู้กองผิด หรือมิฉะนั้น ก็แกล้งมาตู่เอาเฉย ๆ เพราะแกเห่อที่จะมีลูกเป็นผู้กอง ถ้าเป็นแม่จริง ผู้กองคงปฏิเสธไม่ได้ลงคอ..."

เสียงคนหนึ่ง "เราว่ายายคนนั้น น่าจะเป็นแม่จริง แต่จำต้องปฏิเสธ เพราะผู้กองได้พูดไว้มากว่าเป็นลูกเจ้าคุณ และคุณหญิง..จึงจำต้องรักษาหน้าธารกำนัลต่อไป..."

อีกคนหนึ่งว่า "เราว่าคุณยายคนนั้นเป็นแม่จริงของผู้กอง สังเกตเห็นได้ชัดคือ เมื่อคุณยายพูดว่า "ฉันเข้าใจ" พร้อมกับน้ำตาไหลริน หิ้วกล้วยน้ำว้า ๒ หวีกลับไปนั้น สังเกตเห็นผู้กองหน้าสลดลงทันที แล้วหลังจากนั้นใครสังเกตหรือเปล่าผู้กองไม่ร่าเริงครึกครื้นเหมือนแต่ก่อน ใบหน้าหมองคล้ำ นัยน์ตาขุ่นมัว.."

คนสุดท้ายว่า "เรื่องนี้สรุปได้โดยไม่ต้องสงสัย โดยดูจากพฤติการณ์เป็นตอน ๆ ดูที่กล้วย ๒ หวีนั้นย่อมเป็นสัญชาตญาณที่แม่รักลูกจะนำมาฝาก ส่วนคำว่า "ฉันเข้าใจ" ย่อมเป็นคำที่แม่ช่วยรักษาเกียรติของลูกในภาวะวิกฤติเท่าที่แม่จะช่วยลูกทัน และน้ำตาไหลพรากนั้น ย่อมเป็นความเศร้าเสียใจที่เกิดในดวงใจแม่ อันสุดที่แม่จะกลั้นน้ำตามิให้ไหลซึมออกมาได้ เชื่อว่าไม่มีแม่คนไหนจะกลั้นน้ำตาในสถานการณ์เช่นนี้ได้ สืบเนื่องมาถึงผู้กองถูกปลดออกจากราชการ ถ้าไม่ว่าเป็นอกุศลกรรมอันสืบเนื่องมาจากความอกตัญญูแล้ว จะมีอะไร เพราะผู้กองคนนี้ทำงานดีทุกอย่างที่เสียก็คืออกตัญญู

๑๑ มีนาคม ๒๕๒๓

นิสิตนักศึกษาที่น่ารัก

ในขณะที่นิสิตนักศึกษาจำนวนหนึ่ง ชุมนุมกันด้วยเรื่องกำลังสนุกสนานอย่างหนึ่ง ณ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง (รวม ๓ หนึ่ง) ซึ่งมีจำนวนหญิงชายพอสมดุลย์จึงพอสนุกกันได้พอสมควร ไม่เหมือนเรากับประเทศที่เขาซื้อเม็ดถั่วเขียว เม็ดข้าวโพดเราซื้อแทร็กเตอร์ ย่อมสนุกได้ยาก ชีวิตนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย อาจกล่าวได้ว่าปลอดโปร่ง เพราะการสมดุลย์หรือค่อนค้างจะสมดุลย์ นอกจากนี้หลักของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็ให้ความรู้ชั้นสูงทั้งวิชาการและวิชาชีพ ตลอดถึงให้ความรู้ในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม จนรู้สึกซาบซึ้งเป็นการสำคัญในการดำรงรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ไว้อย่างมีเสถียรภาพ ถ้าย่อหย่อนทางขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ก็เหมือนพวกมิลักขะถูกพวกอริยกะบุกเบา ๆ ก็ล้มแผละถอยร่นไปเสียงพูดคุยสนทนากันด้วยกันเอง (ดังและดัง) มักจะเป็นเรื่องต่างคนต่างพูด....

เสียงสนทนานั้น มีคัดค้านกันบ้าง คล้อยตามกันบ้าง แบ่งรับแบ่งสู้บ้างย้อนถามบ้าง เฉยเสียบ้าง อันเป็นเรื่องสามัญของการพบปะสนทนากัน โดยมิได้ตั้งญัตติอะไรไว้....

เมื่อมีเสียงพูดว่าเรียนกฎหมายดี ทำให้รู้จักนิติธรรม คือหลักกฎหมาย ทำให้รู้จักนิติศาสตร์ คือวิชากฎหมาย ทำให้รู้จักนิติกรรม คือการกระทำโดยเจตนาที่จะผูกความสัมพันธ์ทางกฎหมายขึ้นระหว่างบุคคล นอกจากนี้เมื่อเรียนสำเร็จแล้วจะไปเป็นทนายความก็ได้ จะไปเป็นนักใช้กฎหมายในหน้าที่ต่าง ๆ ก็ได้....

ถ้าจะเรียนกฎหมายเพื่อเป็นทนาย ก็มีคำกล่าวกันเกร่ออยู่ว่า "เพื่อนบ้านที่เลวคือทนายความ" ก็มีเสียงว่าคงไม่จริงเสมอไป "ทนายความอาจช่วยเพื่อนบ้านที่ถูกใส่ความได้ และการเรียนจบแล้วจะนำไปใช้ในหน้าที่ต่าง ๆ ก็น่ากลัวอยู่เหมือนกันเพราะมีภาษิตต่างด้าวว่า "กฎหมายเหมือนใยแมงมุมติดแมลงตัวเล็กๆ ปล่อยให้นกเหยี่ยวบินผ่านไปโดยเสรี" หรืออีกข้อหนึ่งว่า "กฎหมายเหมือนเพลารถ ท่านจะขับไปทางไหนก็ได้" ก็มีเสียงว่า "ฮ้า นั่นเฉพาะพวกปลุกระดม หรือเผด็จการ หรือคอรัปชั่นพวกไม่ถืออุดมการการศึกษาในมหาวิทยาลัย ทำให้ประเทศชาติขาดหลักกฎหมาย

ขาดขนบธรรมเนียมประเพณี ขาดวัฒนธรรม และขาดศีลธรรม (ความประพฤติสิ่งที่ดีที่ชอบ) ถ้าอย่างนั้นคนในชาติก็ยังมีทางวุ่นวายได้มาก ควรจะใช้รัฐศาสตร์การปกครอง การปกครองนั้นบางทีก็ต้องใช้นโยบาย...เสียงหนึ่งว่า "นั่น ซิ บางทีก็เป็นนโยบายเหนือเหตุผล..." เรียนบัญชีดีกว่า จะได้ลงทะเบียนไว้ คิดบัญชีกันได้...แต่นักบัญชีที่ไปทำให้เสียภาษีน้อย ก็ไม่ซื่อต่อวิชาชีพ...บัญชีที่ดีอาจนอกตำราก็ได้ คือมีพร้อมทั้งรายรับ รายจ่าย และรายเหลือออกจะเข้าที (พวกเรานิสิตนักศึกษาเห็นจะมีประเภทรายเหลือนี้ไม่กี่คน....)

เรียนเภสัชก็ดี จะได้ไปช่วยกันดูร้านขายยา และเภสัชวิทยานี้ไม่ล้าสมัย ดูแต่หมอโกมารภัตไปเรียนที่ตักกสิลานานมาแล้ว สมัยถึงภาคสอบสำคัญอาจารย์ให้ไปตรวจหาต้นไม้ที่ไม่เป็นยา โกมารภัตก็ไปหาต้นไม้ที่ไม่เป็นยาไม่ได้ เจอแต่ต้นไม้เป็นยาทั้งนั้นคงจะนึกว่า (คราวนี้สอบตกแน่แล้วกู) เมื่อกลับมารายงานอาจารย์ อาจารย์คงยกหัวแม่มือแล้วบอกว่า "ที่ ๑" เวลานี้สมุนไพรยังไม่ล้าสมัย ในขณะที่วิชาต่าง ๆ ก่อนพระพุทธเจ้าตรัสรู้ล้าสมัยไปมาก เพราะขาดข้อมูล ขาดสถิติไปตาม ๆ กัน....

"ชโย" เสียงผู้ชายร้องขึ้น พร้อมกับเสียง "ชโย้" ที่ผู้หญิงร้องขึ้น ท่ามกลางพวกพ้องที่หรูหราสนุกสนานบอกว่า "คุณแม่เรามา" แล้วเจ้าของเสียงนั้นก็วิ่งไปหาหญิงที่มา พวกพ้องมองตามไปก็เห็นหญิงท่าทางโบราณ ๆ ๒ คน คนหนึ่งนุ่งผ้าโจงกระเบนคนหนึ่งนุ่งผ้าถุง ผู้ชายก้มลงกราบที่เท้าคนนุ่งผ้าโจงกระเบน ผู้หญิงกราบที่เท้าคนนุ่งผ้าถุงแล้วทั้ง ๒ ประคองแม่ของตนมาแนะนำกับเพื่อนฝูง ด้วยหน้าตาอันยิ้มแย้มแจ่มใส ซึ่งเพื่อนก็พากันซาบซึ้งไปตาม ๆ กัน โดยไม่คาดฝันว่าขนบธรรมเนียมนับถือพระคุณแม่จะยังหลงเหลืออยู่ แต่แม่ทั้ง ๒ นั้นย่อมมีความรักลูกอยู่ในสายเลือดแน่นอนมิฉะนั้นคงไม่พยุงร่างมาหา....

หลังจากนั้น การสนทนาสนุกสนานต่าง ๆ ก็เป็นอันยุติ ต่างรุมกันยกย่องชมเชยคนทั้ง ๒ ที่กราบเท้าแม่และถกถึงเรื่องพระคุณของแม่อย่างกว้างขวาง แล้วกล่าวคำอำลากันไปด้วยความสดชื่น.

เรื่องแม่กับลูก ๒ คู่นั้น นับเป็นลูกคลื่นที่ยังไม่ซบฝั่ง ยังพูดจาสนทนากันในโอกาสต่าง ๆ แต่ก็พอเป็นภาพพจน์ที่พอพูดในแง่วิจารณ์กันใน ๒ ประเด็น...

ประเด็นที่ ๑ สำคัญที่แม่ของ ๒ คนนั้น ถ้าแม่ไม่มาเราก็ไม่ได้เห็นภาพเช่นนี้.

ประเด็นที่ ๒ สำคัญอยู่ที่ลูก ๒ คนนั้น ถ้าลูกไม่ไปกราบที่เท้าแม่ก็ไม่ก่อให้เกิดความซาบซึ้ง. อันความจริงนั้น ภาพที่หาได้ยากจะไม่เกิดขึ้น ถ้าแม่ไม่มา หรือมาแต่ลูกไม่ไปก้มกราบที่เท้า ความถึงพร้อมต่างหากที่ก่อให้เกิดสุนทรีภาพดูแล้วซาบซึ้ง....

บุคคลหาได้ยาก ๒

๑. บุพพการี ผู้ทำอุปการะก่อน.

๒. กตัญญูกตเวที ผู้รู้อุปการะแล้วทำตอบแทน.

ความหมายในคำว่ายาก คือยากที่จะพร้อมกันเข้าได้ บางทีฝ่ายแรกทำ แต่ฝ่ายหลังไม่ทำ หรือบางทีไม่ทำทั้ง ๒ ฝ่าย ดังบางลัทธิอาจสั่งสอนกัน ที่ว่ายากอย่างยิ่งเพราะความหมายของท่านลึกเกินความเข้าใจของสามัญชน เช่นตั้งใจเลี้ยงลูกไว้ใช้ก็ดี ตั้งใจปฏิบัติพ่อแม่เพราะเห็นแก่ทรัพย์มรดกก็ดี ก็ไม่เข้าหลักเสียแล้ว ต้องปฏิบัติต่อกันโดยฐานะ หรือโดยครองธรรม.

๑๓ มีนาคม ๒๕๒๓

เมื่อผมไปหาอาจารย์ฝั้น

ของ

เจษฎ์ ปรีชานนท์

เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ จะเป็นวันที่เท่าไรจำไม่ได้แน่นอนจำได้แต่ว่าหลังจากวันที่ ๒๐ ไปแล้ว ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ชวนผมไปนมัสการท่านอาจารย์ฝั้น ท่านอาจารย์ขาว ท่านอาจารย์มหาบัวนัดให้ไปที่บ้านท่านในซอยพระราชครู ถนนพหลโยธิน เวลาราว ๕.๓๐ น. รถจะออกเวลานั้น มีผู้ไปในรถนี้อีก ๓–๔ คน นายแพทย์อวยเป็นผู้ขับตลอดทางทั้งไปและกลับ

พอเวลา ๕.๓๐ น. รถก็ออกจากบ้านของนายแพทย์อวย แล่นไปตามถนนพหลโยธิน แล้วก็เลี้ยวเข้าถนนมิตรภาพไปนครราชสีมาจากนครราชสีมา รถก็แล่นมุ่งไปอุดร ฯ พอเวลาสายหน่อยก็แวะลงรับประทานอาหารเช้า (เลยนครราชสีมาไป) อาหารนั้นนายแพทย์อวยเตรียมไป พอบ่าย ๆ ถึงอุดร ฯ แวะไปรับประทานอาหารที่ร้านแห่งหนึ่งชื่อร้านอะไรก็ลืมเสียแล้ว ระหว่างที่กำลังรับประทานอาหารกันอยู่นั้นผู้ปรุงอาหาร (กุ๊ก) ประจำร้านเข้ามาถามผมว่า อาจารย์ใช่ไหม ผมบอกว่าใช่ เขาก็เลยแนะนำตัวเองว่า ชื่อนั้น ๆ เคยอยู่ในตลาดแม่กลองเป็นน้องชายของ "เท้ง" พอพูดถึงพี่ชาย ผมก็นึกออก แล้วก็คุยอะไรกันนิดหน่อย กุ๊กก็เข้าไปทำหน้าที่ของเขาต่อไป เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ นายแพทย์อวยก็เรียกเจ้าของมาคิดเงิน เจ้าของบอกว่าไม่รับหรอก มื้อนี้กุ๊กเขาขอเลี้ยงอาจารย์ของเขา นายแพทย์อวยบอกว่าแปลกดีนี่ ที่กุ๊กเลี้ยง และเพิ่งพบเป็นครั้งแรกในชีวิตที่กุ๊กเลี้ยง เป็นอันว่าอาหารมื้อนั้นกินฟรีไป นี่แหละคือบุญกุศลหรือบารมีของการเป็นครู

พอรับประทานอาหารเสร็จก็เดินทางต่อไปยังวัดป่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร คือวัดที่ท่านอาจารย์ฝั้นจำพรรษาอยู่ไปถึงวัดก็พอดีพลบค่ำ เมื่ออาบน้ำเสร็จ ก็ขึ้นไปฟังท่านอาจารย์ฝั้นอบรมสั่งสอนอุบาสกอุบาสิกา เมื่ออบรมเสร็จท่านก็สอนให้ทุกคนทำสมาธิท่านให้ทุกคนภาวนาว่า "พุทโธ ๆ" ผมฟังดูแล้วก็งง

เพราะว่าไม่ตรงกับที่ผมได้รับอบรมมาจากสำนักวัดปากน้ำ อำเภอภาษีเจริญ ที่ท่านสอนให้ภาวนาว่า "สัมมาอรหัง ๆ" ท่านอาจารย์ฝั้นหันมาถามผมทันทีว่า "ครู สงสัยอะไรหรือ" ผมก็เรียนให้ท่านทราบว่า ที่หลวงพ่อสอนให้ภาวนานั้น ไม่ตรงกับที่ผมได้รับอบรมมาจากวัดปากน้ำ ท่านบอกว่าภาวนาอะไรก็ได้ ก็เป็นพระนามของพระพุทธเจ้าองค์เดียวกันนั่นแหละ

ระหว่างนั้นมีผู้ที่ไปด้วยกันท่านหนึ่ง จำนามไม่ได้ จำได้แต่ว่าเป็นหม่อมราชวงศ์ เป็นผู้จัดการธนาคารแห่งหนึ่งในกรุงเทพ ฯ เป็นนักเรียนจากอังกฤษ นั่งอยู่ชิดกับผม ท่านสงสัยว่าศาลานี้เปิดไฟฟ้าไว้สว่างไสวมาก เปลืองไฟมากทีเดียว พอคิดในใจดังนั้น ท่านอาจารย์ฝั้นก็ตอบมาทันทีว่า โยม ไฟนี่ไม่เปลืองเงินหรอก ตอนนี้ติดใหม่ ๆ ยังไม่ได้ตั้งหม้อไฟ ยังไม่ได้คิดเงินกันหรอก คุณชายกระซิบบอกผมว่า แหมเพียงแต่คิดเท่านั้น ท่านก็ทราบว่าเราคิดอะไร และท่านก็ตอบมาทันที แสดงว่าท่านมีฌานสมาบัติสูง สามารถหยั่งจิตใจผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

พอเลิกทำสมาธิกันแล้ว บรรดาผู้ที่ไปจากแหล่งอื่น ๆ ก็นอนกันบนศาลาวัด คือศาลาที่ท่านสอนอบรมนั่นเอง มีมุ้งกางกันคนละหลัง ผมเพียงแต่นั่งไปในรถตลอดวันก็เมื่อยมาก เพลียนอนหลับเพลินไป พอราว ๆ ตี ๔ ครึ่ง เสียงคนที่นอนบนศาลาทำเสียงกุกกักกัน แล้วก็เงียบ แสดงว่า ลุกขึ้นนั่งทำสมาธิ ผมไม่ได้สนใจเพราะว่าเพลียเหลือเกิน จึงนอนต่อไป ผิดกับนายแพทย์อวย ท่านลุกขึ้นนั่งทำสมาธิเช่นคนอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ท่านขับรถยนต์เครียดมาตลอดวันผมนอนต่อไป แต่ไม่หลับ เนื่องจากได้ยินเสียงท่านอาจารย์สั่งสอนเข้าไปในหู เสียงดังชัดมาก ทั้ง ๆ ที่กุฏิที่ท่านพักอยู่ ก็ห่างจากศาลาตั้งเส้นเศษ พยายามจะไม่ให้ได้ยินเสียง เพื่อนอนต่อ ก็ไม่ได้ เสียงท่านดังฟังชัดอยู่เสมอ ทนไม่ไหว จึงลุกขึ้นนั่งทำสมาธิ พอลุกขึ้นนั่งทำสมาธิเท่านั้น เสียงของท่านอาจารย์ก็หายไป นี่เป็นเรื่องแปลกมากที่ผมรับฟังเสียงของท่านอาจารย์ฝั้นได้ทั้ง ๆ ที่อยู่ห่างกันมาก แต่คนอื่นไม่มีใครได้ยินเลย รุ่งเช้าจึงบอกให้นายแพทย์อวยทราบ ท่านบอกว่าดีนี่ มีบุญ นี่เป็นคนที่สองที่สามารถรับฟังเสียงของท่านอาจารย์ได้ในระยะไกล ๆ พอสายหน่อยท่านออกไปบิณฑบาต จึงไปพบท่าน เรียนถามท่านว่าเมื่อคืนนี้ท่านอาจารย์ไปปลุกผมทำไม ท่านบอกว่า เขาลุกขึ้นทำสมาธิกันจนหมดศาลา

แล้ว เหลือแต่ครูคนเดียว จึงต้องปลุกให้ครูลุกขึ้นทำสมาธิ นี่เป็นเรื่องแปลกมาก ถ้าไม่พบไม่เห็นจริง ๆ คนอื่นมาบอก เห็นจะไม่เชื่อ

โบสถ์ในวัดของท่าน เป็นโบสถ์ที่แปลก ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ บราลีหน้าบรรณเลย เป็นโบสถ์น้ำ ปลูกเป็นเรือนธรรมดา ๆ เสาหยั่งไปในน้ำ ก็ทำอุโบสถ-สังฆกรรมได้ตามพระวินัยไม่เปลืองเงินทองในการปลูกสร้างมากนัก แต่ที่ท่านได้จตุปัจจัยมานั้นท่านไม่ได้สะสมไว้เพื่อตัวท่านเอง แต่ท่านนำไปพัฒนาบ้านเมืองสังคมสง-เคราะห์ ท่านได้แจกจ่ายไปทั่ว มีสร้างสำนักสงฆ์ สร้างวัด ช่วยสร้างโรงพยาบาล ได้แก่สร้างตึกสำหรับสงฆ์อาพาธให้แก่โรงพยาบาล จังหวัดสกลนคร สร้างโรงพยาบาลขนาดสามสิบเตียงให้แก่ อำเภอพรรณานิคมนับว่าเป็นทานอันสูงส่งของท่าน

ท่านอาจารย์ฝั้นฉันอาหารแบบพระพุทธองค์ คือฉันวันละครั้งท่านไม่ได้สะสมสมบัติอะไร ตอนเช้าหลังจากรับประทานอาหารกันแล้วก็เข้าไปกราบลาท่าน ท่านให้พระเครื่องรูปเหมือนของท่าน ผมก็เอาสองมือแบรับ ท่านก็ให้มาเต็มกอบ ท่านไม่ได้บอกว่า กันอะไรได้ ท่านบอกแต่ว่า เอาพระไป จะได้นึกถึงพระ แล้วก็ให้ประพฤติตนเป็นคนดีอยู่ในศีลในธรรม อย่าเบียดเบียนผู้อื่น แล้วพระก็จะคุ้มครองรักษาท่านสั่งสอนเท่านี้ แล้วก็กราบลาท่าน

หลังจากนั้นท่านนายแพทย์อวย ก็พาไปนมัสการท่านอาจารย์สิงห์ต่อไปก็ไปจังหวัดอุดรไปนมัสการท่านอาจารย์มหาบัว ท่านอาจารย์ขาวแล้วก็กลับกรุงเทพ ฯ ไปเที่ยวอีสานครั้งนี้ได้พบพระดี ๆ หลายรูปทำให้ผมเกิดศรัทธาปสาทะในพระพุทธศาสนามากขึ้น

เรื่องที่น่ารู้

ของ

เจษฎ์ ปรีชานนท์

---

๑. สิ่งแรกที่คนไทยคิดขึ้น

๑.๑ การกระโดดร่มชูชีพ

การกระโดดร่มจากเครื่องบินที่เราเรียนมาจากฝรั่งนั้น พวกเราส่วนมากเข้าใจกันว่า ฝรั่งคิดขึ้นก่อน แต่ถ้าเราอ่านประวัติเรื่องการโดดร่มจะเห็นว่า ฝรั่งเอาแบบอย่างไปจากคนไทย เอาไปจากเมืองไทยเคยอ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษที่พิมพ์ในต่างประเทศสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ อธิบายเรื่องการโดดร่มไว้ว่า ชาติแรกที่เป็นผู้ริเริ่มในเรื่องนี้ก็คือคนไทย หนังสือพิมพ์นั้นอ้างถึงจดหมายเหตุของฝรั่งเศสที่มาเมืองไทยสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ตรงกับรัชกาลของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ของฝรั่งเศส) ในจดหมายเหตุนั้นกล่าวถึงเรื่องชาวฝรั่งเศสไปเที่ยวงานวัดในกรุงศรีอยุธยา ในงานนั้นมีการแสดงอะไร ๆ หลายอย่างการแสดงอย่างหนึ่งก็คือ การโดดร่มของคนไทย ผู้แสดงจะขึ้นไปบนหลังคาอาคารสูง ๆ แล้วก็ถือร่ม (ที่กางแล้ว) โดดลงมา ชาวฝรั่งเศสเห็นเป็นของแปลก จึงบันทึกไว้ แล้วพิมพ์แพร่หลายไปในประเทศอื่น ๆ ต่อมาเมื่อเกิดลูกบอลลูนขึ้น ก็คิดถึงทฤษฎีของคนไทยได้จึงลองโดดลงมาบ้าง ครั้งแรกที่ฝรั่งโดดร่ม ก็ดูเหมือนในสงครามฝรั่งเศส—เยอรมัน (๑๘๗๐—๑๘๗๑) เยอรมันล้อมกรุงปารีส ฝรั่งเศสนำบอลลูนออกจากกรุงปารีส แล้วโดดร่มลงมาติดต่อกับหัวเมืองอื่น ๆ ของฝรั่งเศส การโดดร่มได้วิวัฒนาการมาเป็นลำดับจนถึงสมัยปัจจุบัน แทนที่จะถือร่มที่กางแล้วกระโดดลงมา กลายเป็นห่อร่มติดกับตัว เวลากระโดดลงมาก็กระตุกเชือกร่มก็กางออกนักกระโดดร่มชั้นนำ จะกระโดดลงมา โดยยังไม่ให้ร่มกางพอใกล้ถึงพื้นดิน จึงกระตุกเชือกให้ร่มกางออก อ่านเรื่องประวัติการโดดร่มที่แต่งกันในปัจจุบันก็อ้างถึงว่า คนไทยเป็นชาติแรกที่กระโดดร่ม

๑.๒ หินก้อนโต ๆ เจาะรู

ตามเมืองเก่า ๆ ในเมืองไทยและประเทศใกล้เคียง มีผู้พบหินก้อนใหญ่ ๆ ลักษณะแบน เจาะรู หินลักษณะเช่นนี้พบที่จังหวัดนครปฐมเป็นจำนวนมาก เมืองอื่น ๆ ที่เคยเป็นเมืองเก่าก็พบเหมือนกัน ทีแรกก็สงสัยว่า ทำไมจึงต้องเจาะรู เคยมีนปราชญ์ในทางโบราณคดีสันนิษฐานว่า คงจะเจาะรูเพื่อสะดวกในการขนส่ง เพื่อนำหินไปใช้ประโยชน์

มีผู้ค้านทฤษฎีที่ว่า เจาะรูเพื่อสะดวกในการขนส่ง ผู้ค้านอ้างว่าการก่อสร้างในสมัยโบราณที่จังหวัดนครปฐมนั้น เขาใช้หินก้อนแบน ๆ ยาว ๆ วางชั้นล่างสุดของอาคาร เพื่อกันทรุด แทนเสาเข็มในปัจจุบันนี้ แต่หินเหล่านี้ต้องนำมาจากที่อื่นแน่เนื่องจากไม่มีภูเขาที่จังหวัดนครปฐม ทำไมหินเหล่านี้จึงไม่เจาะรู ฉะนั้นหินที่เจาะรูจึงต้องเจาะเพื่อประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดสักอย่าง

เมื่อราวสัก ๕๐ ปีเศษมานี้ คนไทยคนหนึ่ง คือ หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ (บ่วน อินทุวงศ์) ท่านเห็นหินเจาะรูแขวนไว้ (ดูเหมือนจะเป็นที่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม) ท่านจึงเอาไม้เท้าลองเคาะ ๆ ดู ปรากฏว่า มีเสียงดังกังวานคล้าย ๆ เสียงระฆัง จึงได้มาคิดและลงความเห็นว่า หินเจาะรูนี้ใช้แขวนตีบอกสัญญาณแบบเดียวกับระฆังในปัจจุบัน ก่อนที่มนุษย์จะมีความรู้ในเรื่องหล่อระฆังด้วยโลหะ คือ สัมฤทธิ์ ทฤษฎีนี้ (คือหินเจาะรูไว้สำหรับแขวนตีแบบเดียวกันกับระฆัง) เป็นที่ยอมรับนับถือกันในหมู่นักโบราณคดีทั่วโลก

๒. การปรบมือของไทยสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

เมื่อครั้นออกพระวิสูตรสุนทร (โกษาปาน) เป็นราชทูตไปจำเริญทางพระราชไมตรียังประเทศฝรั่งเศส วันหนึ่งทางเจ้าหน้าที่ผู้ต้อนรับพาท่านราชทูตไปดูการสอบปากเปล่าขั้นปริญญาเอกของนักเรียนไทยคนหนึ่งสมัยนั้นมีนักเรียนไทยไปเรียนที่มหาวิทยาลัยซอร์บอนก่อนที่ทูตจะไปหลายปีแล้ว เมื่อทูตชุดนี้ไปถึง มีคนไทยคนหนึ่งชื่อ อันโตนี บินโต สอบได้ขั้นตอนต่าง ๆ ของปริญญาเอกไปเกือบหมดแล้ว

ขั้นสุดท้ายได้ทำวิทยานิพนธ์เสนอต่อคณาจารย์ ในวิทยานิพนธ์นั้นได้เขียนคำอุทิศให้แก่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ก่อนที่จะเขียนคำอุทิศ คณะสงฆ์ฝรั่งเศสพานักเรียนไทยคนนั้นไปเฝ้าและกราบทูลขออนุญาตก่อน พระเจ้าหลุยส์ทรงอนุญาต เมื่อคณาจารย์ตรวจดูวิทยานิพนธ์แล้ว เห็นว่าผู้ทำวิทยานิพนธ์เรียบเรียงได้ถูกต้องดี สมควรให้ผ่านไปได้ ยังคงเหลือแต่ขั้นสุดท้าย คือ สอบปากเปล่าต่อหน้าคณาจารย์และที่ประชุมอาจารย์และนิสิต

เมื่อราชทูตเข้าไปในที่ประชุมเพื่อฟังการสอบปากเปล่านั้นมีผู้ไปนั่งฟังอยู่มากด้วยกัน เมื่อคณาจารย์ตั้งปัญหาถาม นักเรียนไทยคนนั้นก็ตอบแก้ปัญหาให้ที่ประชุมฟัง ตอนใดที่นักเรียนไทยตอบได้ดี ก็มีคนปรบมือกันสนั่นหวั่นไหว เมื่อจบแก้ปัญหาข้อหนึ่ง ๆ ก็มีคนปรบมือกันเสียงดังมาก เมื่อคณาจารย์ซักไซ้ไล่เลียงเป็นเวลานานจนเป็นที่พอใจแล้ว อธิการบดีของมหาวิทยาลัยก็กล่าวออกความเห็นประกาศว่า วิทยานิพนธ์และคำอธิบายตอบปัญหาต่าง ๆ ที่นักเรียนไทยตอบไปนั้นล้วนแต่ถูกต้องดีมาก น่าชมเชยเป็นอย่างยิ่ง สมควรได้รับปริญญาเอก และเตือนว่า ต้องค้นคว้าหาความรู้ไปเรื่อย ๆ เพราะว่าความรู้ไม่มีที่สิ้นสุด

ตอนท้ายท่านราชทูตถามคนที่นั่งใกล้เคียงว่า ทำไมเมื่อนักเรียนไทยตอบปัญหาไปแล้วจึงมีคนปรบมือดังเป็นระยะ ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ทำไมท่านอธิการบดีจึงชมเชยอีกเล่า การปรบมือนั้นไม่ใช่เป็นการดูถูกดูหมิ่นหรือ ทั้งนี้เพราะว่าธรรมเนียมในเมืองไทย แต่โบราณนั้นไม่ได้ใช้ปรบมือเพื่อแสดงความยินดีในที่ประชุม แต่คงใช้เพื่อเป็นการเยาะเย้ยหรือดูถูก) ผู้ที่นั่งใกล้เคียงจึงอธิบายให้ฟังว่า การปรบมือในที่ประชุมในฝรั่งเศสนั้นเป็นการแสดงความยินดี ชอบใจ (บัดนี้การปรบมือในเมืองก็ใช้เหมือนฝรั่งแล้ว)

(จากโกษาปานไปฝรั่งเศส)

เรื่องการปรบมือนี้เห็นตามรูปถ่ายในหนังสือพิมพ์และอ่านตามหนังสือพิมพ์ เมื่อนายกรัฐมนตรีของเราไปเมืองจีน เขาก็ปรบมือต้อนรับกันทั้งในสนามบิน หรือตามถนนที่เขาต้อนรับ

๓. เรื่องของเกวียน

เรื่องของการสร้างเกวียนนี้ ถ้าดูเผิน ๆ ก็จะเห็นว่า เป็นของหมู ๆ ผมไม่เคยสนใจในเรื่องโครงสร้างของเกวียนมาก่อนเลย ต่อมาได้อ่านหนังสือสาสน์สมเด็จ (ฉบับวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๘๑) จึงได้ความรู้ในเรื่องเกวียนนี้ว่าไม่ใช่หมูแน่ ๆ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเล่าไว้ว่า ได้เข้าไปดูการทำเกวียนในบ้านหนึ่งที่จังหวัดสุพรรณบุรี เห็นมีไม้หลายอย่างสำหรับทำเกวียน ถามเจ้าของบ้านเผอิญถูกตัวผู้ชำนาญอย่างว่าเป็นศาสตราจารย์ในการทำเกวียนอยู่ตำบลนั้น แกบอกว่าเกวียนนั้นทำด้วยไม้แต่อย่างใดอย่างเดียวไม่ได้ เพราะส่วนต่าง ๆ ของเกวียนต้องบด ฝนและรับน้ำหนักผิดกัน ยกตัวอย่างดังเพลาเกวียน อันต้องทำให้เล็กลอดรูดุมล้อได้ แต่ต้องรับน้ำหนักตัวเกวียน ต้องใช้ไม้แข็งและเหนียวอย่างที่สุด ตัวไม้เกวียนแห่งอื่น ๆ ก็ต้องใช้ไม้อย่างที่เหมาะแก่ส่วนนั้น ๆ ทำนองเดียวกัน แปรก (หรือเรียกว่าอะไร) ที่สกัดอยู่ข้างนอกดุมล้อทั้ง ๒ ข้าง รูปร่างคล้ายกับที่ฝรั่งใส่วิ่งบนพื้นหิมะนั้น ก็เพราะว่าธรรมดาทางเกวียน ล้อเกวียนย่อมกัดดินเป็นร่อง ถึงเวลาฝนตก น้ำฝนเลยพาฝุ่นให้ไหลไปให้ร่องลึก นานเข้าร่องก็ลึกลงไปทุกที จนแผ่นดินสองข้างทางเกวียนกลายเป็นคัน บางแห่งน้ำฝนหรือรอยล้อเกวียนกัดลึกข้างหนึ่ง คงสูงอยู่ข้างหนึ่ง ตรงที่เป็นเช่นนั้นเกวียนก็เอนเอียงมากบ้างน้อยบ้าง แปรกสำหรับรับกับคันดินข้างทางมิให้เกวียนล่ม และเลยกลายเป็นเลื่อนรับเกวียนแทนล้อไปตลอดตอนนั้นด้วย

ทรงเล่าต่อไปว่า เรื่องเกวียนนี้มิสเตอร์เวสเตนโฮลล์ ผู้จัดการรถรางในกรุงเทพ ฯ สมัยโน้น แกเป็นวิศวกร ชอบคิดอะไรแปลก ๆ แกพูดถึงเกวียนว่า ได้เคยพิจารณาดูถี่ถ้วนแล้ว เป็นความคิดที่ทำเป็นแบบของวิศวกรรมศาสตร์เป็นอย่างดีจริง ๆ แกลองหาที่บกพร่องที่ควรจะแก้ไขให้ดีขึ้น ไม่มีสักแห่ง แกว่าเป็นความคิดที่เหมาะกับภูมิประเทศอย่างดีที่สุด (สาสน์สมเด็จ)

ถ้าอยากทราบรายละเอียดเรื่องเกวียน ขอให้ดูในสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๓

๔. แปลความหมายถ้อยคำในภาษาไทย

ถ้อยคำในภาษาไทย ถ้าเป็นคำที่พูดจากันอยู่ตามปกติ ก็ไม่น่าจะเป็นปัญหาอะไร แต่บางครั้งก็เป็นปัญหา เนื่องจากประโยคที่พูดออกไปนั้นอาจมีความหมายได้หลายทาง ภาษาเขียนก็เช่นเดียวกัน ฉะนั้นพระราชบัญญัติ (กฎหมาย) ต่างๆ ก่อนที่สภานิติบัญญัติจะประกาศออกใช้นั้น จึงต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในทางภาษาคอยตรวจดูถ้อยคำให้ถูกต้องตามหลักภาษาและให้มีความหมายแน่ชัด สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนั้น แต่เมื่อกฎหมายฉบับนั้นประกาศใช้ไปนานๆเข้า ก็เกิดมีปัญหาขึ้น อาจเป็นด้วยเหตุหลายประการ เช่น ภาษานั้นเมื่อเหตุการณ์ล่วงไปหลายๆปี ความหมายของถ้อยคำอาจเปลี่ยนแปลงไป หรือคำในกฎหมายฉบับนั้นบางคำหมายความได้หลายอย่าง หรือโรงพิมพ์ที่พิมพ์ครั้งหลังๆแบ่งวรรคตอนผิดไปจากเมื่อพิมพ์ครั้งแรก เรื่องเช่นนี้อย่าว่าแต่ในภาษาไทยเลย แม้แต่ในภาษาฝรั่งเศส ที่นับถือกันว่า เป็นภาษาที่ดิ้นไม่ได้ ก็ดิ้นไปจนได้ อาจารย์สอนวิชากฎหมายท่านหนึ่งเคยเล่าให้ฟังว่า ประเทศฝรั่งเศสและประเทศเบลเยียมใช้ประมวลกฎหมายและพาณิชย์ (ภาษาฝรั่งเศส) ฉบับเดียวกัน แต่เมื่อใช้ๆไป บางมาตราต่างคนต่างก็ตีความหมายไปคนละอย่างไม่ตรงกัน

เมื่อผมเป็นครูใหม่ๆไม่ได้คิดถึงเรื่องนี้ ครั้งหนึ่งทางราชการสั่งให้ผมไปช่วยสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนสตรี ได้ยินครูที่สอนภาษาไทยแปลความหมายของโคลงโลกนิติบทหนึ่งในบาทที่สามที่ว่า

"สามวันจากนารี เป็นอื่น"

ครูสตรีที่โรงเรียนนั้นแปลความหมายว่า พอจากนารีไปสามวันเท่านั้น (ชาย) ก็เป็นอื่นไป ส่วนผมเมื่อสอนนักเรียน (ชาย) ให้นักเรียนแปลว่า พอ (ชาย) จากไปสามวันเท่านั้น นารีก็เป็นอื่น ทั้งนี้เกิดจากการตัดคำในโคลงนี้ ทางฝ่ายโรงเรียนสตรีถือว่า โคลงบาทนี้แยกกันอยู่อย่างเห็นชัดแจ้งทีเดียว คือ "สามวันจากนารี/เป็นอื่น" ฝ่ายโรงเรียนชายก็แยกเป็น "สามวันจาก/นารี เป็นอื่น" ผมไปคุยกับครูใหญ่โรงเรียนสตรีนั้นว่าแบบ สามวันจาก (แล้ว) นารีเป็นอื่น น่าจะถูกต้อง ด้วยเหตุที่โคลงนี้เรารับ

คติมาจากอินเดีย ธรรมดาพวกแขก (อินเดีย หรืออาหรับก็ตาม) มักจะเหยียดหยามสตรี เช่น นิทานต้นเรื่องในอาหรับราตรี และเรื่องอื่น ๆ ของพวกแขก ครูใหญ่ท่านไม่ยอม ท่านว่า "พวกคุณนี่แหละดีนัก" ผมเลยต้องนิ่ง

ไปดูหนังสือประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับที่กรมศิลปากรอนุญาตให้ศิลปาบรรณาคารพิมพ์จำหน่าย ดูโคลงหมายเลข ๔๙๗ มีตัวคาถา (บาลีปนสันสกฤต) อยู่ตอนบนว่า

ปญฺจรตฺยา สุคนฺธพฺพา
สตฺตรตฺยา อนุคฺคหา
เอกมาสา สุภริยา
อฑฺฒมาสา สิสฺสา มลา

— โลกนิติ —

แปลเป็นไทยก็ว่า (เว้นจาก) ดนตรีและขับร้องห้าวัน, การศึกษาเจ็ดวัน (จาก) ภริยาที่ดีไปหนึ่งเดือน, (ห่างจาก) ศิษย์ไปครึ่งเดือนก็เป็นมลทิน

มีโคลงกำกับไว้ข้างใต้คาถา ๒ บท คือ

๏ ห้าวันเว้นหัดซ้อม เสียพิณ พาทย์แฮ
เจ็ดวันเสียชาศิลป น่าไม้
เดือนหนึ่งจากเมียผิน พักตร์อื่น ไปนา
ครูจากกึ่งเดือนได้ ศิษย์นั้นโลเล

— สำนวนเก่า —

๏ ห้าวันเว้นดีดพ้อน ดนตรี เสียนา
เจ็ดรตีอักษรหนี ที่ต้อง
เดือนหนึ่งจากเมียมี ใจอื่น นะพ่อ
กึ่งมาสราศครูสร้อง ศิษย์เศร้าวิทยา

— สำนวนเก่า —

ไปดูโคลงหมายเลข ๙๖ บอกว่า (ยังไม่พบคาถา) มีโคลง ๒ บท

๏ เจ็ดวันนิราศร้าง ดนตรี
ห้าวันอักษรหนี เงื่องช้า
สามวันจากสตรี จิตเตร่
วันหนึ่งเว้นล้างหน้า อับเศร้าเสียศรี

— สำนวนเก่า —

๏ เจ็ดวันเว้นดีดซ้อม ดนตรี
อักขระห้าวันหนี เนิ่นช้า
สามวันจากนารี เป็นอื่น
วันหนึ่งเว้นล้างหน้า อับเศร้าศรีหมอง

— สมเด็จพระเดชาฯ —

แม้ว่าจำนวนวันและเหตุเศร้าหมองของโคลง ๔๙๗ และ ๙๖ จะไม่ตรงกัน แต่เรื่องจากนารีหรือภริยานั้น ในคาถาและโคลง ๔๙๗ บ่งชัดแจ้งทีเดียวว่า นารีเป็นอื่นไปแน่ ไม่ใช่ชายเป็นอื่น โคลง ๒ บทนี้ น่าจะนำมารวมไว้ใกล้ ๆ กันจะได้เข้าใจกันชัดแจ้ง เข้าใจว่าหนังสือประชุมโคลงโลกนิติที่พิมพ์ ๆ กันในชั้นหลังนี้ คงจะพิมพ์กันตามฉบับ พ.ศ. ๒๔๖๐ คงจะแก้ไขเพียงเขียนตัวคาถาแบบใหม่เท่านั้น คงจะไม่ได้ชำระสะสางกันเลย

ครั้งหนึ่งผมสอนหนังสือโคลงนิราศนรินทร์ พอถึงโคลง

มาคลองบางกอกกลุ้ม กลางใจ
ฤๅบ่กอกหนองใน อกช้ำ

เหลือบเห็นนักเรียนคนหนึ่งนั่งยิ้มอยู่ เลยลองให้แปลโคลงบทนี้ เป็นร้อยแก้ว พอถึงบทที่สองนักเรียนคนนั้นแปลว่า ไม่สามารถกอกโรคหนองในให้หายได้ หัวอกนายนรินทร์จึงช้ำ นี่เกิดจากตัดคำในวรรคผิด นักเรียนในห้องฮากันลั่น ผมเลยบอกว่าตัดคำผิดไป ไม่ใช่กอก (โรค) หนองใน แต่เป็นกอกหนองในอกที่เกิดจากชอกช้ำและว่านายนรินทร์ไม่ได้ซุกซนถึงกับเป็นโรคหนองในเหมือนพวกเธอหรอก

มีโคลงโลกนิติอีกโคลงหนึ่ง ที่มีปัญหา คือ

๏ แมลงวันท่วยเด็กน้อย นารี
พลูกัดชลกุณฑี ลูกไม้
น้ำไหลและฤษี สิทธิเดช
เจ็ดสิ่งนี้อย่าได้ เกลียดอ้างเป็นเดน

โคลงบทนี้ กล่าวว่า ของเจ็ดสิ่งไม่ให้ถือว่า เป็นเดนกัน มีครูบางคนตัดดูแล้วก็ว่าเป็นแปดสิ่ง คือ แมลงวัน ๑ เด็กน้อย ๑ นารี ๑ พลูกัด ๑ ชลกุณฑี ๑ ลูกไม้ ๑ น้ำไหล ๑ ฤษี ๑ เกินไปหนึ่ง ครูมาถามผม ผมจึงเปิดประชุมโคลงโลกนิติ ปรากฏว่าตอนต้นมีคาถา (บาลีปนสันสกฤต) ว่า

พาลสตฺรี มกฺขิกา กณฺฑิ ปุปฺผิ นาญฺ จ กมฺฑลุํ

....

หญิงรุ่น แมลงวัน หม้อน้ำ.................................

คำว่า เด็กน้อยนารี นั้นเป็นคำเดียวกัน ในคาถาว่า พาลสตฺรี คือ หญิงสาว, หญิงวัยรุ่น (ทีน – เอจ ไม่ใช่นางสาวอายุ ๘๐) จึงเป็นอันว่ามี ๗ พอดี

แต่โคลงนี้ผมว่า ล้าสมัยไปหลายอย่าง กล่าวคือ แมลงวันจะไม่ให้นับว่าเป็นเดนกันนั้นไม่ได้ แมลงวันนั้นทางวงการแพทย์ถือว่าเป็นพาหะที่นำเชื้อโรคร้ายมาสู่คนได้หลายอย่าง เช่น อหิวาตกโรค, โรคบิด, โรคทัยฟอยด์ ฯลฯ ถ้าแมลงวันไปเกาะสิ่งที่มีเชื้อโรคมาก่อน แล้วมาเกาะในอาหารที่เราจะกิน เราก็จะเป็นโรคนั้นด้วย หญิงสาวที่ผ่านชายมาก่อน โดยเฉพาะหญิงที่สำส่อนเป็นกามโรคมา ถ้าชายใดไปเสพเข้าเพราะว่าไปถือสุภาษิตนี้ว่า ไม่เป็นเดนกัน ก็จะพลอยติดโรคไปด้วย จะต้องเสียเงินค่ารักษา เสียสุขภาพ เสียงาน พลูที่กัดแล้ว คือ คนสมัยก่อน กินหมาก (พลู) กัน ผู้ใหญ่ที่รักผู้น้อยมาก บางท่านจะคายคำหมากให้เคี้ยวต่อ ถ้าผู้ใหญ่เกิดเป็นโรคบางอย่างที่ติดต่อกันได้โดยทางปาก แล้วจะเป็นอย่างไรก็คิดเอาเอง หม้อน้ำ (แก้วน้ำ) ควรจะเป็นของเฉพาะคนๆไป เมื่อดื่มน้ำร่วมหม้อ (แก้ว ภาชนะ) เดียวกัน อาจทำให้เกิดโรคติดต่อกันได้ พวกฮินดู เขามีหม้อน้ำเฉพาะตัว คนอื่น (สงสัยว่าจะเป็นวรรณะอื่น)

ไปถูกต้องไม่ได้ ผมเคยแกล้งเอามือไปจับหม้อน้ำที่เขาขัดแล้วใหม่ ๆ เขาโกรธมาก ต้องขัดกันใหม่อีก ลูกไม้ที่คนอื่นกัดแล้ว ก็ไม่เหมาะเหมือนกัน น้ำไหลนั้น ถ้าต้นน้ำมีโรคระบาด เช่น อหิวาตกโรค บิด ฯลฯ ปลายน้ำบริโภคน้ำนั้นเข้าไป โดยที่ไม่ได้ทำลายเชื้อโรค (เช่นต้มก่อน) ก็มีหวังเจ็บเป็นโรคนั้นได้ ส่วนฤษีนั้นไม่เป็นเดนจริง ฤษีหรือครูยิ่งสอนนาน ๆ ยิ่งมีความชำนาญมาก ครูที่สอนใหม่ ๆ ในสองปีแรก ดูจะไม่ค่อยได้ความ พอปีที่สามก็ค่อยดีขึ้น จะให้ดีก็ราว ๔—๕ ปีล่วงไปแล้ว และครูนั้นจะต้องหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ และคอยแก้ไขข้อบกพร่องของตนเรื่อย ๆ

เรื่องการแบ่งวรรคตอนผิดนี้ พระภิกษุสมัยก่อนก็มีลูกไม้ในการอ่านเหมือนกัน เมื่อเวลาท่านขึ้นเทศน์ พอเหลือบเห็นว่า อุบาสก อุบาสิกา ชักจะง่วง ๆ กัน ท่านกล่าวถึงความตาย ตอนท้ายท่านจะว่า ที่ตายก็ตายกันไป (เว้นระยะนิดหน่อย ต่อไปนี้ออกเสียงชัดเจนดังเน้นเป็นพิเศษ) ที่อยู่ก็เอากันไป (เว้นระยะไว้พอควร แล้วจึงกล่าวต่อเสียงเบาลงว่า) เผาเสียยังบ่าช้า ผู้ฟังจะตาสว่างหัวเราะครืน

เรื่องแบ่งวรรคตอนผิดเวลาอ่านนี้ ในภาษาอังกฤษก็มีคนอ่านไม่เป็นอ่านว่า

Tom came to see me on his hands, his gloves on his feet, dirty boots on his head, an old hat.

หรือที่ (เขาเล่า) ว่า ที่ร้านตัดผมแห่งหนึ่ง หน้าร้านเขียนไว้ว่า

What do you think
I'll shave you for nothing
And give you a drink.

ไม่ได้ใส่เครื่องหมายวรรคตอนไว้ คนก็เลยตีความหมายกันไปต่าง ๆ บางท่านก็ว่า โกนหนวดเคราให้ฟรี ๆ แล้วให้เครื่องดื่มอีกด้วย ช่างตัดผมก็ว่า ไม่ได้หมายอย่างนั้น แต่หมายว่าท่านจะคิดหรือว่าจะโกนหนวดเคราให้เปล่า ๆ แล้วจะให้เครื่องดื่มอีก

มีเรื่องเล่าว่า ที่ร้านค้าแห่งหนึ่งในอังกฤษ (นิทาน) อยากจะทำมู่ลี่ (Blind) แต่ไม่มีเงิน จึงทำหีบสำหรับบริจาค (Donation) ขึ้นเขียนที่หีบว่า For the blind. (บริจาค

ให้แก่คนตาบอด หรือบริจาคค่ามู่ลี่ แต่หีบบริจาคเช่นนี้ก็ต้องหมายถึงคนตาบอด แต่เจ้าของร้านโกง จะรับบริจาคค่ามู่ลี่)

๕. หลวงพ่อแช่ม วัดตาก้อง นครปฐม

คนนครปฐม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่อยู่ในอำเภอเมืองสมัยเมื่อ ๔๐ – ๖๐ ปี ล่วงมาแล้ว จะต้องได้ยินชื่อ หรือรู้จักหลวงพ่อแช่ม วัดตาก้อง เป็นส่วนมาก

วัดตาก้องนี้เป็นวัดอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม อยู่ทางทิศเหนือของ องค์พระปฐมเจดีย์ คือทางทิศเหนือของเทศบาลเมืองนครปฐม

หลวงพ่อแช่มมีรูปร่างสูงใหญ่ ครองจีวรรุ่มร่าม โดยปกติถ้าท่านไม่ชอบใจใคร ท่านด่าเป็นไฟทีเดียว เครื่องรางต่าง ๆ ของท่าน เช่น พระเครื่อง ผ้าประเจียด ฯลฯ มีชื่อเสียงมาก คนที่นำเครื่องรางของท่านไปป้องกันภัยอันตรายได้ผลกันมาแล้วมากมาย พวกญาติของผมหลายคนนำไปป้องกันตัวและบ้านเรือนได้ผล ขนาดปืนเรือรบยิงลูกปืน ไม่ระเบิดมาทางที่ญาติผมอยู่เลย ระเบิดออกไปอีกทางหนึ่ง ลูกระเบิดจากเครื่องบินหล่น มาเป็นพวงในเขตบ้านไม่ระเบิดเลย แต่ว่าในที่นี้จะไม่กล่าวถึงเรื่องเครื่องรางเหล่านี้ อยากจะกล่าวถึงเรื่องการย่นหนทางของท่าน เรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้พรรคพวกของผม ประสบมาด้วยตนเองทั้งนั้น จึงทำให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าขึ้นมาว่า ท่านคงจะมี อภินิหารมากมาย เพราะว่าขนาดหลวงพ่อแช่มยังทำได้ขนาดนี้.

เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ หลายปี คุณปัญญา สวัสดิโอ ศิษย์เก่าของผม เป็นครูอยู่ที่โรงเรียนวัดตาก้อง วันหนึ่งครูคนนี้ขี่จักรยานจะเข้าไปในเมือง เห็น หลวงพ่อเพิ่งจะเดินออกจากวัด จึงนิมนต์ท่านให้เกาะท้ายรถจักรยาน ท่านบอกว่า ครูขี่ ไปเถอะ จะเดินไป ครูคนนั้นก็ถีบจักรยานไปเรื่อย ๆ พอถึงปากทางจะเข้าเมือง ก็มองเห็น หลวงพ่อเดินอยู่ข้างหน้า จึงรู้สึกแปลกใจ และเลื่อมใสท่านมาก นี่ท่านเดินแต่ถึงก่อน คนขี่รถจักรยาน

อีกคราวหนึ่งก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ หลายปี เรื่องเกิดก่อนเรื่องแรกหลายปี ทางวัดหนึ่งในกรุงเทพ ฯ ได้ยินชื่อเสียงของท่าน รู้สึกเลื่อมใส จึงนิมนต์ท่านไปเทศน์

ท่านก็นั่งรถไฟไปกับพระที่วัดอีก ๒—๓ องค์ พอขึ้นเทศน์ท่านก็เทศน์ภาษาอะไรก็ไม่ทราบ คนฟังไม่รู้เรื่อง เขาว่ากันว่าท่านเทศน์ภาษาเขมร เจ้าภาพจึงนิมนต์ท่านหยุดเทศน์ และนิมนต์ (ไล่) ท่านลงจากธรรมาสน์ ท่านก็ลง แล้วก็ออกจากวัดไป พระที่ไปด้วยกันกับท่านก็กลับโดยรถไฟขบวนเย็น สมัยนั้นตอนเย็นมีรถไฟไปนครปฐมขบวนเดียว พระภิกษุลูกวัดของท่านก็ไม่เห็นท่านที่สถานีธนบุรี คิดว่าท่านคงไปพักตามวัดในกรุงเทพ ฯ พอพระกลับไปถึงวัดตาก้อง ผ่านโบสถ์ไป มองเห็นหลวงพ่อนอนหัวร่ออยู่ในโบสถ์ มีปัญหาว่าท่านไปนครปฐมได้อย่างไรจึงไปได้เร็วกว่ารถไฟ ถ้าท่านเป็นพระธรรมดา ๆ คงไปไม่ได้แน่ ท่านคงเป็นพระที่ได้อภิญญา

ท่านทำนา ปลูกต้นตาล คนไปว่าท่านว่าเป็นพระไม่ควรทำนา ท่านว่าท่านไม่ได้ทำเอง ชาวบ้านเขาช่วยทำ ท่านทำเพื่อเลี้ยงสัตว์โลก เลี้ยงมนุษย์ เลี้ยงนก (ที่กินข้าว) ปลูกต้นตาลท่านว่ามันมีอานิสงส์มาก มันให้ความร่มเย็น ใบของมันทำฝาบ้านได้ ทำหลังคาบ้านก็ได้ เมื่อก่อนจะออกลูกทำน้ำตาลสดได้ ทำน้ำตาลปึกได้ ลูกของมันกินได้ ทำขนมก็ได้

เมื่อท่านมรณภาพแล้ว วัดตาก้องมีที่ดินหลายแห่ง อาณาเขตของวัดขยายออกมากกว่าสมัยก่อน คนคิดถึงคุณงามความดีของท่านก็เมื่อท่านมรณภาพแล้ว สมัยเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่คนไปหาท่านก็เพื่อไปขอหวยกันบ้าง ไปขอเครื่องรางกันบ้าง ให้ท่านรดน้ำมนต์เพื่อสะเดาะเคราะห์บ้าง ไม่มีใครไปให้ท่านอบรบสั่งสอนชี้ทางสวรรค์ นิพพานให้เลย.

๖. กรุงเทพ ฯ และ กรุงเทพมหานคร

เมื่อทางราชการเปลี่ยนชื่อพระมหานคร* จาก นครหลวงกรุงเทพ เป็น กรุงเทพมหานคร นั้น มีหลายท่านกล่าวว่า เปลี่ยนกลับไปใช้ชื่อเดิมที่ตั้งไว้แต่สมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งราชวงศ์จักรี นี้ มีท่านหนึ่งเขียนอธิบายไว้ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ

---

* พระมหานคร : มหานครนี้เราใช้ในที่มีความหมายว่า เมืองหลวงในปัจจุบัน ถ้าเป็นเมืองหลวงเก่าก็ใช้คำว่า ราชธานี เช่น เมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยายังเป็นราชธานี นั้น

ฉบับหนึ่งที่ตีพิมพ์ในกรุงเทพ ฯ จะเป็นหนังสือพิมพ์อะไรจำไม่ได้ กล่าวถึงชื่อเมืองหลวงของเราว่า ได้กลับไปใช้ชื่อเดิมและชื่อเดิมนั้นเป็นภาษาอังกฤษเป็นวรรค ๆ ไป

ความจริง "กรุงเทพมหานคร" ที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ ไม่เหมือนกับชื่อที่ตั้งไว้ในสมัยรัชกาลที่ ๑

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ผ่านพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว จึงโปรด ฯ ให้มีการสมโภชวัดพระศรีรัตนศาสดารามกับพระนครต่อเนื่องกันไป แล้วพระราชทานนามพระนครใหม่ ให้ต้องกับนามพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร "กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา มหาดิลกภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศนมหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกทิตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์" ครั้นต่อมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรด ฯ ให้เปลี่ยนตอนต้นเป็น "กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ ฯ ล ฯ"

ชื่อพระมหานครนั้น แต่ก่อน ๆ ท่านเขียนย่อ ๆ ว่า กรุงเทพ ฯ ตามตำราไวยกรณ์ไทยเก่า ๆ และตำราเรียนอ่านเบื้องต้นเก่า ๆ ทุกเล่ม เช่น อักขรวิธีของพระยาอุปกิตศิลปสาร (นิ่ม กาญจนาชีวะ) และท่านผู้รู้แต่ก่อนทุกท่านกล่าวว่า คำ "กรุงเทพฯ" นี้ ต้องอ่านว่า "กรุงเทพมหานคร" ไม่ใช่ "กรุงเทพ" เฉย ๆ เมื่ออ่านคำ "กรุงเทพ ฯ" ว่า "กรุงเทพมหานคร" แล้วนั้น ความจริงยังมีต่อไปอีก คือ ตั้งแต่อมรรัตนโกสินทร์จนถึงวิษณุกรรมประสิทธิ์ แต่ท่านไม่อ่านตอนต่อไปกัน เป็นอันให้ละไว้ในฐานที่เข้าใจ

ส่วนที่ทางราชการเมื่อหลายปีมาแล้วให้ใช้ชื่อว่า "กรุงเทพมหานคร" นั้น อ่านเหมือนคำ "กรุงเทพ ฯ" ก็จริง แต่คำ "กรุงเทพมหานคร" ที่ใช้ในปัจจุบัน ไม่มีคำต่อไปอีก หมดเท่านี้

ความจริงนั้น ตามความเห็นของผมแล้วเห็นว่า เมื่อไม่มีความจำเป็นจริง ๆ ก็ไม่บังควรที่จะไปเปลี่ยนชื่อต่าง ๆ ที่คนสมัยเก่า ๆ ท่านตั้งไว้

การตั้งชื่อคน ชื่อเมืองนั้น นับเป็นแขนงหนึ่งในวิชาโหราศาสตร์ ผู้ที่ไปศึกษาวิชาภาษาสันสกฤตชั้นปริญญาโทในประเทศอินเดีย ก็จะต้องศึกษาเรื่องตั้งชื่อนี้เหมือนกัน

ก่อนที่คนสมัยเก่าจะตั้งชื่อคน ชื่อเมืองนั้น ต้องมีผู้เชี่ยวชาญในทางโหราศาสตร์ผูกดวงชะตาก่อน แล้วจึงหยิบเอาพระเคราะห์ที่ดีมาพิจารณา พระเคราะห์ใดเสียก็หาทางแก้ ด้วยวิธีเอาพยัญชนะตัวใดมาใส่ในชื่อ ฯ ล ฯ ท่านทำกันละเอียดมาก

ขอยกตัวอย่างในตำราโหราศาสตร์ฉบับของหลวงวิศาลดรุณกร (อั้น สาริกบุตร) กล่าวย่อ ๆ ดังนี้ ชูชก เกิดวันเสาร์ ชะตาดังนี้ พระ ๑, ๔, ๖ อยู่เมษ, พระ ๕ อยู่ธนู, พระ ๓ อยู่กรฎ, พระ ๒ อยู่สิงห์ พระ ๗, ๘ อยู่ตุล. พระ ๗ เป็นกาลกรรณี, พระ ๘ เป็นอายุข่มลัคน์ ร้ายนัก ถ้าปล่อยไปตามเรื่อง อายุ ๒๐ ปีจะตาย เหตุดังนั้นพราหมณ์ผู้รู้ไตรเภทในนามทักษสังคหะ จึงใส่ชื่อให้ว่า ชูชก ก็ให้ลัคน์อยู่ด้วยศรี และมันจึงอายุยืนได้ ๖๐ ปี

การที่จะฝังหลักเมืองนั้นก็ต้องรอดูฤกษ์ดีจริง ๆ บางทีต้องรอเป็นปี ๆ ทีเดียว เช่น ก่อนที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) จะให้ฝังหลักเมืองกรุงศรีอยุธยานั้น ต้องรอฤกษ์อยู่ถึง ๓ ปี ตอนนี้คงจะมีผู้ท้วงว่า ถ้าดวงกรุงศรีอยุธยาดีจริงแล้ว ทำไมจึงต้องเสียเมืองแก่ข้าศึกตั้งหลายครั้ง ขอตอบย่อ ๆ ว่า ทั้งนี้เป็นด้วยพระราชชะตาของพระมหากษัตริย์ที่เสวยราชย์อยู่ในสมัยนั้นอ่อนมาก แม้ดวงกรุง หรือดวงเมืองจะดีจะเข้มแข็งสักเพียงไร ถ้าดวงผู้บริหารอ่อน หรือแย่มาก ประกอบกับดวงดาวในท้องฟ้าให้โทษแก่ดวงกรุง หรือดวงเมืองขนาดหนักแล้ว ก็ไปไม่รอด

เมื่อโหราจารย์ทั้งหลายได้มาประชุมหาฤกษ์ฝังหลักเมือง (คือดวงเมือง) แล้วจึงได้หารือเรื่องชื่อเมืองในภายหลัง วิธีการตั้งชื่อคนชื่อเมืองนี้ ไม่ได้ตั้งกันแบบตั้งฉายาพระภิกษุ ถ้าท่านไม่มีพื้นในทางโหราศาสตร์แล้ว จะต้องศึกษากันเป็นเดือน ๆ ทีเดียว ฉะนั้นถ้ามือไม่แน่จริง อย่าไปเปลี่ยนชื่อของเขา ดีไม่ดีจัญไรจะบังเกิดแก่ผู้ต้นคิดและบริวารผู้สมรู้ ทั้งอาจบังเกิดสิ่งไม่ดีแก่ประชาชนที่นอนหลับไม่รู้นอนคู้ไม่เห็นอีกด้วย

เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ไพร่ฟ้าหน้าปก* และผู้บริหารประเทศเห็นสมควรที่จะเปลี่ยนชื่อจาก "กรุงเทพมหานคร" เป็น "กรุงเทพ ฯ" ตามแบบโบราณ คำอ่านก็

---

* ไพร่ฟ้าหน้าใส = ทหาร นักรบ
ไพร่ฟ้าหน้าปก = ประชาชน, พลเมือง ทวยราษฎร์

เหมือนกันดังได้กล่าวมาแล้ว และเพื่อเป็นการประหยัดสี (ที่เขียนตามข้างรถยนต์ สถานที่ต่าง ๆ) ประหยัดหมึก, กระดาษในเมื่อจะต้องเขียน หรือพิมพ์คำว่า "กรุงเทพ-มหานคร)" แทนที่จะเป็น "กรุงเทพ ฯ"

๗. เจ็ดสิบเจ็ดสมุดคณนา ?

ในหนังสืออ่านภาษาไทยเล่ม ๒ สำหรับชั้นประถมปีที่ ๔ หน้า ๑๑๘ มีข้อความตอนหนึ่งว่า "...เจ็ดสิบเจ็ด**สมุด**คณนา..." ในท้ายเล่มท่านอธิบายคำว่า "เจ็ดสิบเจ็ดสมุด" ไว้ว่า – เจ็ดสิบเจ็ดเล่มสมุด (สมุดไทย) คือ คงจะหมายความว่า เขียนรายชื่อพลลิงไปจนหมดเล่มสมุดไทยเรียกว่า มีจำนวนสมุดหนึ่ง ไม่ได้บอกว่าเขียนตัวโตขนาดไหน เว้นช่องว่างระหว่างชื่อเท่าไร ช่องไฟห่างหรือถี่ เว้นช่องบรรทัดห่างเท่าไร ดูเป็นจำนวนที่ไม่แน่นอนเลย

คำนี้จำได้ว่า แต่เดิมเขียนว่า "สมุทร" ทำไมจึงแก้เป็น "สมุด" ไป ผมไม่ทราบเหตุผล อาจจะเป็นด้วยเจ้าหน้าที่ในกรมวิชาการแปลคำว่า "สมุทร" ไม่ได้

ความจริงเรื่องรามเกียรติ์นี้ เดิมเป็นเรื่องของชาวอินเดีย ชื่อเรื่องของอินเดียเขาว่า "รามายณะ" ฉบับเดิมเขียนเป็นภาษาสันสกฤต แต่เมื่อมาถึงไทย ก็มีข้อความผิดเพี้ยนไปจากฉบับเดิมบ้าง เนื่องด้วยคงจะผ่านมาหลายทอดด้วยกัน แต่คำนับจำนวนว่า "สมุทร" นี้ ก็เห็นใช้กันมานานแล้ว

ถ้าเราเปิดพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานดู จะไม่พบคำอธิบายของ "สมุทร" ที่แปลเป็นจำนวนนับ แต่ถ้าท่านไปเปิดหนังสือ A Sanskrit – English Dictionary ของ Sir Monier Monier – Williams ดู หน้า ๑๑๖๖ จะมีคำอธิบายไว้อย่างชัดแจ้งทีเดียวว่า เป็นจำนวนอันมากมายอย่างยิ่ง คือ ขึ้นต้นด้วยเลข ๑ แล้วมีเลขศูนย์ (๐) ตามหลังสิบสี่ตัว, คือ ๑๐๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ [Name of an immensely high number (i with ๑๔ cyphers)]

ฉะนั้นคำว่า "เจ็ดสิบเจ็ด**สมุด**คณนา"

จึงน่าจะเป็น "เจ็ดสิบเจ็ด**สมุทร**คณนา"

๘. ยุทธหัตถี

ส่วนมากคงจะเข้าใจกันดีแล้วว่า เป็นการชนช้าง คือ คนต่อสู้กันบนหลังช้าง แต่มีบางท่านแปลว่า การรบด้วยมือ คือ สู้กันด้วยอาวุธ เช่น ง้าว หอก ดาบ ทวน ฯลฯ ไม่ใช้ธนูหน้าไม้ หรือปืนไฟ อ้างว่า หัตถฺ แปลว่ามือ หัตถี ก็ควรแปลว่า การรบด้วยมือ

คำ "หัตถี" นี้ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแปลว่าช้าง ถ้าเราจะแปลกันตามตัวก็แปลว่า สัตว์ที่มีมือ คือ ช้าง

คำว่า "ช้าง" นี้ นอกจากหัตถีแล้ว ยังมีคำอื่น ๆ อีกมาก เช่น กรี (กะรี), กริน (กะริน), กริณี, กิรินี, กริณี, กิรินี, หัสดี, หัสดิน (มาจากคำว่า กร หัสต คือ มือทั้งนั้น), ทันตี, ทันติน (สัตว์ที่มีฟันคืองา) คช, สาร, นาค, วราห์, วารณ, พารณ, เจ่ง, มาตังค์, มาตงค์, ดำรี, ดำไร, กรรณุ, กรรณุกา คชินทร์ คเชนทร์ ฯลฯ ช้างทรงของพระเจ้าแผ่นดินเรียกว่า คชาธาร ช้างทรงของพระอินทร์เรียกว่า เอราวัณ, ไอราพต.

๙. เฟอร์นิเจอร์

คำนี้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานไม่ได้เก็บไว้ แต่คนไทยก็ใช้พูดกันมาอย่างน้อยก็ ๖๐ ปีเศษแล้ว ทั้งนี้ก็เพราะเหตุที่จำได้ว่า เมื่อราวปี พ.ศ. ๒๔๖๐ (อาจผิดพลาดไปได้ ± ๒ – ๓ ปี) มีผู้พิพากษาสมัยท่านหนึ่งเล่าว่า ทนายความบางคนชอบใช้ศัพท์แปลก ๆ เพื่อให้ทันสมัย ทั้งที่ศัพท์นั้นไม่ได้หมายความเช่นที่ทนายความคนนั้นเข้าใจ คือ มีทนายความคนหนึ่งถามพยานโจทก์ว่า ตอนที่พยานเห็นจำเลยนั้น จำเลยสวมเฟอร์นิเจอร์อะไรบ้าง ตอนนี้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีอยู่ จึงถามทนายว่าเฟอร์นิเจอร์นั้นแปลว่าอะไร ทนายบอกว่า เครื่องประดับร่างกาย ท่านผู้พิพากษาจึงต้องอธิบายศัพท์คำนี้ให้ฟัง และสอนทนายผู้นั้นว่า ควรใช้ศัพท์ให้ถูกต้อง

เมื่อไม่นานมานี้ ฟังข่าวทางวิทยุ ก็ได้ยินโฆษกกล่าวว่าเวลาออกจากบ้านไม่ควรสวมเฟอร์นิเจอร์อันมีค่าออกไป พอคนร้ายเห็นเข้า มันก็แย่งชิง หรือจี้ ปล้นเอาไป

ความจริงคำว่า เฟอร์นิเจอร์ในภาษาอังกฤษนั้น แปลเป็นไทยว่าเครื่องเรือน เช่น เก้าอี้ ตู้ โต๊ะ ฯลฯ ฉะนั้นถ้าสวมเฟอร์นิเจอร์ออกไปนอกบ้านก็คงพิลึกมาก คือ คงผูกโต๊ะ เก้าอี้ไว้ข้างหน้าข้างหลังรุงรังไปหมด.

๑๐. ช้างศึกเวลาชนกันมีสัปคับหรือเปล่า

มีผู้ถกเถียงกันมาก ต่างก็อ้างเหตุผลของตน ในหนังสือการ์ตูนของร้านศึกษาภัณฑ์พาณิชย์ ซึ่งเป็นองค์การค้าของคุรุสภาก็มีรูปช้างชนกัน ช้างนั้นผูกสัปคับบักฉัตรด้วย หนังสือเรียนประถมศึกษาตอนต้น ฉบับของกระทรวงศึกษาธิการก็มีรูปเช่นนี้ แต่ในหนังสือเรียนวรรณคดีไทยสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เป็นรูปช้างหลังเปล่า เลยทำให้โต้เถียงกันในวงการครูมาก เรื่องนี้ขอยกข้อความในพระนิพนธ์ของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ในหนังสือเรื่อง "แสดงบรรยายพงศาวดารสยาม" ที่ทรงบรรยายที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ หนังสือนี้พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา พ.ศ. ๒๔๙๒ หน้า ๑๔๓ ดังนี้

"มีความเห็นในพวกนักศึกษาโบราณคดีอย่างหนึ่ง ว่าช้างจะชนกัน ๒ ตัว ถ้าตัวหนึ่งคนขี่หลังเปล่า และอีกตัวหนึ่งเอาสัปคับบักฉัตรผูกบรรทุกไปบนหลังด้วย เห็นจะสู้ตัวหลังเปล่าไม่ได้ด้วยเบาตัว คงคล่องแคล่วกว่ากัน เพราะฉะนั้นพระคชาธารที่ทรงชนน่าจะเป็นช้างหลังเปล่า คนกลางช้างนั่งไปกับหลังนั่นเอง ถึงรูปภาพช้างชนแต่ก่อนเขาก็เขียนหลังเปล่า พึ่งมาเขียนมีสัปคับบักฉัตรต่อในชั้นหลัง".

๑๑. ทองทศทองพิศ

มีบางท่านที่อ่านเรื่องพระปฐมเจดีย์ ท่านเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ขำ บุนนาค) เรียบเรียงไว้แต่ปีฉลู พ.ศ. ๒๔๐๘ คือเรียบเรียงไว้ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ในตอนหนึ่งได้กล่าวถึงว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์ขององค์พระปฐมเจดีย์ ทรงพระปีติโสมนัส ทองทศทองพิศมีอยู่ในฉลองพระองค์เท่าใด ก็เทออกพระราชทานให้เป็นส่วนพระราชกุศลจนสิ้น

มีปัญหาอยู่ว่า "ทองทศทองพิศ" นี้คืออะไร

ไปเปิดพจนุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานดู หาคำว่า ทศ ทองทศ ดู ที่แปลความหมายเกี่ยวกับในเรื่องนี้ ไม่มี คำว่าทองพิศไม่มี มีแต่พิศ แปลว่า ยี่สิบ เช่น ทองพิศ ก็ไม่ได้ความอีก เปิดดูคำว่าพัดดึงส์ ในพจนานุกรมแปลว่า" เรียกเหรียญทองครั้งรัชกาลที่ ๔ ชนิดหนึ่งราคา ๘ บาท (๓๒ สลึง) ก็ดูไม่เข้าท่าอีก ที่ว่าไม่เข้าท่าเพราะอะไรจะกล่าวต่อไป

ในสมัยนั้นทางราชการได้ทำเงินแป คือ เหรียญแบน ๆ ทำด้วยทองคำขึ้น ๓ ชนิด ชนิดแรกทำด้วยทองคำขนาดใหญ่ เรียกว่า ทศ หรือ ทองพิศ หมายความว่าเหรียญชนิดนี้ ๑๐ อัน ราคาเท่ากับ ๑ ชั่ง อันหนึ่งจึงมีราคาเท่ากับ ๑๐ บาท ชนิดที่สองทำด้วยทองคำขนาดกลางให้เรียกว่า พิศ หรือ ทองทศ คำว่า พิศ ก็มาจากภาษาบาลีว่า วีส แปลว่า ๒๐ หมายความว่า เหรียญชนิดนี้ ๒๐ อันราคาเท่ากับ ๑ ชั่ง อันหนึ่งจึงมีราคาเท่ากับ ๔ บาท ขนาดน้อย เรียกว่า พัดดึงส์ (พัดดึงส์ แปลว่า ๓๒) คือเหรียญชนิดนี้ ๓๒ อันราคาเท่ากับ ๑ ชั่ง อันหนึ่งจึงมีราคาเท่ากับ ๒.๕๐ บาท หรือ ๑๐ สลึงจะเห็นว่าในพจนานุกรมแปลไว้ไม่ถูกต้อง ถ้าจะให้ดี รู้ผิดรู้ถูกขอให้ไปอ่านประกาศของรัชกาลที่ ๔ เรื่องประกาศพิกัดราคาทองแป ทองพิศพัดดึงส์ ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๑๑ แรม ๒ ค่ำ ปีกุน เบญจศกศักราช ๑๒๒๕ (จุลศักราช) ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๐๖

ทองทศนี้ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๒ มม.
ทองพิศ " " " ๑๖ มม.
ทองพัดดึงส์ " " " ๑๕ มม.

ด้านหน้าของเหรียญทั้ง ๓ ชนิดนี้ เป็นตรามงกุฎ มีฉัตรกระหนาบสองข้างยอดมงกุฎมีรัศมีและมีลายใบไม้อยู่ข้างฉัตร อีกด้านหนึ่งเป็นตราจักรมีรูปช้างอยู่ภายใน

๑๒. พิธีรดน้ำคู่บ่าวสาว

ตามหลักที่ทางการวัฒนธรรมบัญญัติไว้นั้น สำหรับประธานมีดังนี้

ประธานกราบพระพุทธรูป

สวมมาลัยให้คู่บ่าวสาว

รับมงคลมาจบประนมอธิษฐาน ขอให้บ่าวสาวอยู่ด้วยกันด้วยความสุขตลอดอายุขัย และประสบความสำเร็จในชีวิต

รับสังข์บรรจุน้ำพระพุทธมนต์มารดบนมือบ่าวสาว แล้วให้พรตามสมควร

รับโถแป้งกระแจะ ใช้นิ้วหัวแม่มือขวา หรือนิ้วชี้ขวาแจะแป้ง เจิมลงที่หน้าผากของบ่าวสาว คนละ ๓ แต้ม เจิมเป็นรูปสามเหลี่ยมหรือ ๑ แต้ม

เหตุที่รดน้ำแล้วจึงเจิม ท่านผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเล่าว่า พระบาทสมเด็จพระ-มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า คนเราต้องอาบน้ำก่อน แล้วจึงจะประแป้ง ไม่ใช่ประแป้งแล้วจึงอาบน้ำ ฉะนั้นผู้เป็นประธานในงานสมรสจึงต้อง รดน้ำก่อน แล้วจึงเจิม พิธีรดน้ำก็มาจากการอาบน้ำ.

๑๓. ใช้ก้นเป็นที่โฆษณา

สมัยเมื่อ ๓๐–๔๐ ปีก่อน ครูมักจะกวดขันนักเรียนที่ไปตัดกางเกงตามร้านมาแล้วมียี่ห้อร้านติดอยู่ด้านหลัง (หรือด้านอื่น ๆ ที่เห็นได้ง่าย ๆ) ให้นักเรียนเอาชื่อหรือตราของร้านนั้นออก ครูจะบอกว่า มันเรื่องอะไรกันเราเสียเงินค่าตัดกางเกงแล้วทำไมจึงต้อง (เอาก้น) ไปโฆษณาให้ร้านนั้นอีกด้วย ครูช่วยกันต่อต้านมาก จึงไม่เห็นนักเรียนนุ่งกางเกงติดยี่ห้อร้านที่ตัดมาจนบัดนี้

บัดนี้เกิดมีการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ โดยที่ทางร้านแจกเสื้อให้เปล่า ๆ (ฟรี ๆ) เช่น เสื้อโฆษณาสี, โฆษณาเครื่องแอร์, โฆษณาเบียร์, โฆษณาสุรา, โฆษณารถยนต์, โฆษณาเครื่องใช้ต่าง ๆ ตลอดจนรัฐบาลโฆษณาปีเกษตรกร แต่เสื้อเหล่านี้เป็นของที่บริษัท ห้างร้าน หรือรัฐบาล แจกให้ใส่กันเปล่า ๆ ไม่ต้องเสียเงินซื้อ ก็ไม่เป็นไร

ปัจจุบันเกิดนิยมนุ่งกางเกงผ้ายีนส์สำเร็จรูปกัน กางเกงยีนส์นี้ติดยี่ห้อไว้ด้วยคนใส่ก็ดูจะภูมิใจที่ตนใส่ยี่ห้อนั้นยี่ห้อนี้ ความจริงก่อนจะนุ่งควรจะแกะเอายี่ห้อออกเสียก่อน เราไม่ได้มาฟรี ๆ แบบเสื้อดังกล่าวแล้ว เราต้องเสียเงินซื้อ แล้วเรื่องอะไรที่จะไปโฆษณาให้เขาเปล่า ๆ อีก โฆษณาที่ก้นเสียด้วย !

พูดถึงเรื่องใช้ก้นเป็นที่โฆษณา ทำให้นึกถึงนักสูบบุหรี่สมัยเก่าผู้ที่ได้รับการศึกษาดีสมัยเก่าที่เป็นนักสูบบุหรี่ จะมีกล่องใส่บุหรี่ (cigarette case) เมื่อซื้อบุหรี่ยี่ห้อ

ใดมา ก็จะเอาใส่กล่องบุหรี่แล้วจึงพกไปไหน ๆ เขาว่าถ้าสูบบุหรี่ยี่ห้อดี ใส่ซองเช่นที่ขายก็จะเป็นการโอ่อวดตนเอง ถ้าสูบบุหรี่ยี่ห้อไม่ดี ก็เป็นการส่อตนเองว่ารสนิยมต่ำ จึงใช้ใส่กล่องบุหรี่กัน

๑๔. การจูงเด็กข้ามถนน

เวลานำเด็กเดินไปตามถนน เคยเห็นผู้ใหญ่ส่วนมาก มักจะจูงเด็กให้เด็กอยู่ด้านนอก ส่วนผู้ใหญ่อยู่ด้านใน เช่นนี้เป็นการผิดมารยาทเพราะว่าเด็กไม่รู้จักระมัดระวังตนเอง และอาจจะหลุกหลิกไปกระทบกระทั่งยานพาหนะเข้าได้ จึงควรจูงเด็กให้เด็กอยู่ด้านในถนนเสมอ

มาปฏิบัติสมาธิกันเถิด

ของ

เจษฎ์ ปรีชานนท์

ในหนังสือนวโกวาท ได้ให้คำอธิบายเรื่องการศึกษาของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาว่า มี ๓ อย่าง คือ การรักษากายวาจาให้เรียบร้อยได้ชื่อว่า ศีล การรักษาใจให้มั่นได้ชื่อว่า สมาธิ ความรอบรู้ในกองสังขารได้ชื่อว่า ปัญญา

ในการปฏิบัติสมาธินี้ บางทีก็เรียกกันว่า ปฏิบัติกรรมฐาน คำว่า กรรมฐานนี้ ก็หมายความว่า อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งกรรมหรือการงาน อันว่า อารมณ์ที่ตั้งแห่งการงาน อันเป็นอุบายทางใจนั้น มี ๒ ประการ คือ อุบายสงบทางใจเรียกว่า สมถกรรมฐาน ๑ อุบายเรื่องปัญญา เรียกว่า วิปัสสนากรรมฐาน ๑

แท้จริงนั้น เมื่อกุลบุตรเข้าบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ถือศีล ๒๒๗ ข้อแล้ว พระอาจารย์จะต้องสอนวิธีปฏิบัติทำสมาธิหรือทำกรรมฐานให้ เพราะว่าพระพุทธองค์ก็ทรงตรัสไว้ว่า "ภิกษุจงทำสมาธิเถิด" ดังนี้ พระภิกษุในสมัยพุทธกาลนั้นต้องทำสมาธิทุกองค์ ปัจจุบันนี้เท่าที่ทราบมีหลายวัดจะสอนสมาธิแก่ภิกษุบวชใหม่และสามเณรเป็นการบังคับทุกองค์ เช่น ที่วัดบวรนิเวศ วัดสระเกศ ฯลฯ

ก่อนจะสอนสมาธินั้น ไม่ใช่ท่านจะสอนให้หลับตาภาวนาไป ก่อนจะขึ้นสมาธิ ทุกคนจะต้องมีศีล รักษาศีลของตนให้ดีก่อน ฆราวาสก็รักษาศีล ๕ ศีล ๘ สามเณรก็รักษาศีล ๑๐ พระภิกษุก็ศีล ๒๒๗ ต้องรักษาศีลให้เข้มงวด ยิ่งยวดขึ้นทุก ๆ วัน อย่าให้ลดหย่อนลงไป นอกจากรักษาศีลแล้ว ต้องรู้จักทำทาน (ทานมัย) ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอเท่าที่จะกระทำได้ การให้ทานนี้ไม่จำเป็นจะต้องให้เป็นสิ่งของ การให้ทานด้วยธรรม คือ สั่งสอนอบรมคนให้เป็นคนดี เป็นพลเมืองดีของชาติ แนะทางสวรรค์ ปิดช่องอบายภูมิให้ก็นับว่า เป็นการให้ทานเหมือนกัน เรียกว่าให้ทานในทางธรรม ดังในธรรมบทตัณหาวรรคกล่าวว่า สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ การให้ทานธรรมชำนะการให้ทั้งปวง

เมื่อก่อนจะภาวนาหรือก่อนจะทำสมาธิ บางสำนักก็จะแนะนำแนวทางก่อน แล้วให้เจริญพรหมวิหาร คือ แผ่เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แล้วจึงนั่งภาวนา ตามที่อาจารย์จะสั่งสอน

ประโยชน์ของการฝึกฝนสมาธินั้นมีมากมาย แต่ถ้าจะกล่าวโดยย่อแล้วก็มี ๒ ประการ ประการแรกประโยชน์ในทางพระศาสนา แยกเป็น ๒ อย่าง คือ ส่วนตัวบุคคล ๑ ประโยชน์ส่วนพระศาสนา ๑ ประโยชน์ส่วนตัวบุคคลนั้นก็เพื่อความหมดจดวิเศษของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อข้ามพ้นความโศกและความร่ำไรเสีย เพื่ออัสดงค์ดับไปแห่งเหล่าทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุธรรมที่ถูก และเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง ประโยชน์ในทางพระศาสนานั้น ก็เพื่อไม่ให้พระศาสนาเสื่อม ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระมหากัสสป ขณะประทับอยู่ ณ พระเชตวันวิหาร เมืองสาวัตถีว่า การที่มีผู้นำเอาคำสั่งสอนนอกศาสนามาอ้างอิงว่าเป็นคำสั่งสอนของพระองค์เป็นมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้คุณค่าทางศาสนาน้อยลง และตรัสต่อไปว่า สิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้จะทำลายศาสนาให้สูญสิ้นไปหาได้ไม่ แต่พุทธบริษัทเท่านั้นที่จะทำให้ศาสนาสูญสิ้นไป ด้วยเหตุ ๕ ประการต่อไปนี้ คือ

๑. พุทธบริษัท ไม่เคารพในพระศาสดาของตน
๒. พุทธบริษัท ไม่ตระหนักในธรรม
๓. พุทธบริษัท ไม่คารวะต่อสงฆ์
๔. พุทธบริษัท ไม่ตั้งใจศึกษาธรรม
๕. พุทธบริษัท ไม่สนใจในการทำสมาธิ

ดังนั้นขอให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจงสนใจในการทำสมาธิ หลังจากที่ได้ทำบุญ ทำทาน รักษาศีลกันมาแล้ว

ประโยชน์ประการที่สองนั้น เป็นประโยชน์ในทางโลก คือ ทำให้จิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่เป็นโรคประสาท ไม่ต้องไปกินยาแก้โรคประสาท ไม่ต้องไปเข้าโรงพยาบาลประสาท (พระภิกษุบางรูปที่เป็นโรคประสาทนั้น ปรากฏว่าไม่เคยได้ปฏิบัติสมาธิเลย และไม่ทราบว่า ทำสมาธินั้นทำอย่างไร) และประการที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ

ทำให้เรียนวิชาต่าง ๆ ได้เก่ง จำวิชาต่าง ๆ ได้แม่นยำ เข้าใจในวิชาต่าง ๆ ได้ง่ายเข้า และอาจทำให้คิดอะไรต่าง ๆ ได้ทะลุปรุโปร่งไปทีเดียว

เหตุที่ผมจะทราบว่า การมีสมาธิทำให้เรียนวิชาต่าง ๆ ได้เก่ง เข้าใจวิชาต่าง ๆ ได้โดยง่ายนั้น ก็คือเมื่อราวสัก ๑๑ – ๑๒ ปีมาแล้ว ตอนนั้นผมเป็นครูใหญ่โรงเรียน (ราษฎร์) สวนบัว ซึ่งตั้งอยู่ที่ซอยพระราชครู ถนนพหลโยธิน วันหนึ่งมีชาวอังกฤษคนหนึ่งมาหาผม แนะนำตนเอง ว่าชื่ออะไร ว่าสำเร็จปริญญาเอกทางเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยลอนดอน แกบอกว่า แกนับถือพุทธศาสนา มาหาก็เพื่อขอยืมพจนานุกรมภาษาอังกฤษชนิดเล่มโต ๆ สักเล่มหนึ่ง เนื่องจากทางพุทธสมาคมขอร้องให้แกเขียนบทความลงในหนังสือของสมาคมฉบับวิสาขบูชา แกบอกว่า คำบางคำก็เขียนไม่ค่อยถูก จึงต้องมาขอยืมพจนานุกรม ผมบอกว่า เล่มโต ๆ ของอังกฤษไม่อยู่ที่โรงเรียน แต่อยู่ที่บ้าน ที่โรงเรียนมีเล่มโต ๆ ของอเมริกัน ของเวบสเตอร์ แกบอกว่า ของอเมริกันก็ใช้ได้ ทำให้ผมคิดได้ว่า เคยไปหาผู้ได้รับการศึกษาดีหลายท่านที่ที่ทำงาน ท่านเหล่านั้นมีพจนานุกรมอังกฤษอยู่บนโต๊ะทั้งนั้น แต่ประหลาดใจที่คนไทยเราไม่มีพจนานุกรมภาษาไทย (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน) ประจำตัวเลย

หลังจากให้ฝรั่งคนนั้นยืมหนังสือแล้ว ก็คุยกันถึงเรื่องต่าง ๆ ในทางพุทธศาสนา ตอนหนึ่งแกคุยว่า พุทธศาสนานี้ดีกว่าคริสตศาสนาที่เห็นได้ชัดแจ้งอยู่อย่างหนึ่ง คือทางพุทธศาสนาสอนให้ทำสมาธิด้วย ทางคริสตศาสนาไม่มีการสอนทำสมาธิ แกคุยต่อไปว่า เมื่อหัดทำสมาธิ จิตเป็นสมาธิแล้ว ทำให้เรียนอะไรต่าง ๆ ได้ง่ายเข้า เข้าใจอะไรต่าง ๆ ได้ดี พิจารณาอะไรต่าง ๆ ได้ทะลุปรุโปร่ง จำอะไรต่าง ๆ ได้แม่นยำ ผมจึงถามแกว่า เด็ก ๆ ขนาด ๕ – ๖ ขวบนี้ จะสอนสมาธิได้ไหม แกบอกว่าได้ เด็กจะปฏิบัติได้ ต่อมาผมก็ลองสอนเด็กนักเรียนชั้นประถมปีที่ ๑ – ๒ ดู ขั้นแรกให้ทำคนละ ๑๐ นาที ปรากฏว่ามีเด็กหลายคนนั่งได้นิ่งดีมาก ผมจึงถามเด็กคนที่นั่งได้ดีที่สุดดู ปรากฏว่าเคยทำมาแล้วที่บ้าน คุณพ่อเป็นผู้สอน

เมื่อเด็กมีจิตเป็นสมาธิ ใจไม่วอกแวก ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่หวั่นไหว ตั้งใจฟัง สนใจในคำสอนของครูแล้ว ก็ทำให้เข้าใจได้ง่าย จำได้ง่ายอยู่เอง

เมื่อปีที่แล้วมา ผมไปที่หอสมุดแห่งชาติ คุยกับเจ้าหน้าที่หอสมุดท่านหนึ่ง เวลาคุยกันผมก็อ้างกาพย์กลอนหรือโคลงจากหนังสือต่าง ๆ มาอ้างอิง ท่านผู้นั้นสนใจในตัวผม ที่ผมแม้แต่แก่แล้ว ก็ยังสามารถจดจำวรรณคดีต่างๆได้มากพอควร ผมก็บอกว่าเกิดจากผมสนใจ และเวลาอ่านหนังสือทำให้จิตใจให้เป็นสมาธิ เลยทำให้จำได้แม่นยำ แต่ตอนนี้จำได้น้อย เนื่องจากไม่ได้ซักซ้อมมานานขนาด "อักขระห้าวันหนี เนิ่นช้า" นั่นแหละ อายุก็มากแล้ว ความจดจำก็เลอะเลือนไปบ้าง

ท่านผู้นั้นเล่าถึงเปรียญ ๙ ประโยคท่านหนึ่งจากสำนักวัดนรนาถสุนทริการาม เทเวศร์ ให้ผมฟังว่า เมื่อเปรียญท่านนั้นสึกออกมาแล้ว อาศัยอยู่กับเพื่อน ให้เพื่อนถามประโยคภาษาไทย ในพจนานุกรมไทย – อังกฤษ ฉบับพิสดารของ สอ เศรษฐบุตร แล้วท่านผู้นั้นจะแปลเป็นภาษาอังกฤษ ถ้าผิดจากหนังสือแม้แต่คำเดียว จะให้คำละ ๑ บาท ปรากฏว่าเพื่อนเอาเงินจากท่านผู้นั้นไม่ได้

ผมสนใจในเปรียญ ๙ ประโยคคนนี้มาก จึงไปหาพระพรหมมุนี (สนั่น) เจ้าอาวาสวัดนรนาถ ท่านบอกว่าคน ๆ นี้ พระมหารูปหนึ่งนำมาฝากให้บวชเป็นเณร ท่านยังโกนหัวให้ เวลาท่านสอนอะไรให้ ท่านว่า มันฟัง ไม่ใช่มันฟังนะ เพราะว่ามันนิ่งมองเพ่งมายังท่านที่กำลังสอนกำลังอธิบาย มันกลืนเอาที่ท่านสอนไปหมด ดูเหมือนจะได้ประโยค ๙ เมื่ออายุ ๒๓ ปี ท่านยังเล่าว่า เมื่อฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ มีเทศน์เป็นภาษาอังกฤษที่ศาลาสันติธรรม เปรียญผู้นี้ยังเป็นภิกษุอยู่ไปเทศน์เป็นภาษาอังกฤษ ผมเรียนถามท่านว่า ไปเรียนภาษาอังกฤษมาจากไหน ถึงเก่งเช่นนั้น ท่านบอกว่า เรียนมาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มหามกุฏราชวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นผู้พิพากษา นี่แหละคือประโยชน์ในการทำสมาธิในทางโลก

เมื่อราว ๑๑ – ๑๒ ปีมาแล้ว เพื่อนคนหนึ่ง (ปัจจุบันถึงแก่กรรมไปแล้ว) มาชวนให้ไปฟังปาฐกถาเกี่ยวกับอภิธรรม ที่สำนักแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนคร อ้างว่าองค์ปาฐกนั้นมีความรอบรู้ในพระอภิธรรมดีมาก ท่านต้องพูดมันแน่ (เขาพูดอย่างนี้จริง ๆ) ขยั้นขยอให้ผมไปกับเขาให้ได้ เขายังอธิบายต่อไปว่า จะทำสมาธิได้ดีนั้นจะต้องเจนจัดในพระอภิธรรมก่อนจึงจะมัน ผมทนต่อความตื๊อของเพื่อนคนนั้นไม่ไหว ก็เลยไปฟังปาฐกถาธรรมกับเขา

องค์ปาฐกพูดแยกแยะธรรมต่าง ๆ แยกจิต แยกอะไรต่ออะไรได้คล่องแคล่วมาก ตอนท้ายพูดถึงการทำสมาธิ เสร็จแล้วใครมีอะไรสงสัยก็ให้ถามได้ ท่านผู้มีอายุท่านหนึ่ง (สังเกตดูอายุอย่างน้อย ๆ ก็ร่วม ๘๐ เข้าไปแล้ว) ถามว่า การปฏิบัติสมาธินั้น ปฏิบัติตามที่วัดปากน้ำสอน ถูกต้องไหม ? ท่านตอบว่าไม่ถูก อุบาสกคนนั้นถามต่อไปอีกว่า แบบวัดระฆังล่ะถูกไหม ? ท่านตอบว่าไม่ถูก อุบาสกถามต่อไปว่า แบบยุบหนอพองหนอของวัดมหาธาตุถูกไหม ? ท่านตอบว่าไม่ถูก อุบาสกถามต่อไปว่า แบบวัดบวรนิเวศถูกไหม ? ท่านบอกว่าไม่ถูก อุบาสกคนนั้นถามต่อไปอีก ๑ – ๒ วัด ท่านก็บอกว่าไม่ถูกต้องอีก อุบาสกคนนั้นเลยถามว่า แล้วท่านล่ะ ปฏิบัติได้ไหม ? ท่านตอบว่า เป็นของอันละเอียดอ่อน ปฏิบัติได้ด้วยยาก ผมได้ฟังเข้า ก็ทนนั่งฟังจนปาฐกถาจบ ตั้งแต่นั้นมาผมไม่ได้เข้าไปในสถานที่นั้นอีกเลย

ความจริงนั้น การทำกรรมฐานนั้น อาจจะกระทำได้ถึง ๔๐ อย่าง (กสิณ ๑๐ อนุสสติ ๑๐ อสุภกรรมฐาน ๑๐ พรหมวิหาร ๔ อรูปกรรมฐาน ๔ อาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑ จตุธาตุววัฏฐาน ๑) จะปฏิบัติอย่างไรนั้น ก็แล้วแต่พระอาจารย์จะเห็นสมควรว่า กรรมฐานชนิดไรจะเหมาะสมแก่กุลบุตรผู้ไปขอเอากรรมฐาน เช่น เดียวกับท่านจะไปสงขลา ท่านอาจจะไปโดยเครื่องบินก็ได้ ไปโดยรถไฟก็ได้ (รถไฟด่วนหรือรถเร็วหรือรถไฟต่อกันเป็นทอด ๆ ไปโดยรถ บ.ข.ส. ก็ได้ ไปโดยรถทัวร์ก็ได้ ไปโดยเรือกลไฟ (ไปกับเรือสินค้า) ก็ได้ จะขี่จักรยานไปก็ยังได้ ทั้งนี้แล้วแต่ทุนทรัพย์ของผู้จะเดินทางไป

การทำกรรมฐานก็เช่นเดียวกับการไปสงขลา สำนักหนึ่ง ๆ ก็มีวิธีสอนไปอย่างหนึ่ง ข้อสำคัญท่านจะต้องไปหาท่านที่ทรงไว้ซึ่งความรู้จริง ๆ ท่านจะเป็นผู้แนะนำให้ ท่านจะไปวัดไหนก็ได้ ข้อสำคัญก่อนจะไปหาอาจารย์ท่านจะต้องละปลิโพธทั้งมวลเสียก่อน (ปลิโพธนั้นคือเครื่องกังวล มี ๑๐ อย่าง ได้แก่ อาวาส ตระกูล ลาภ คณะ การงาน การเดินทาง ญาติ อาพาธ การเล่าเรียน และฤทธิ์) แล้วจึงจะไปหาอาจารย์ผู้ให้กรรมฐานผู้เป็นกัลยาณมิตร ถือเอากรรมฐานข้อใดข้อหนึ่งที่อาจารย์จะสั่งสอน ต้องตั้งอยู่ในศีลดังกล่าวมาแล้ว ละโลภะ โทสะ โมหะ ตั้งอยู่ในพรหมวิหารต้องทำทาน (ทานมัย) ตามสมควรดังกล่าวในตอนต้น พยายามตัดราคะ

ให้เด็ดขาดเป็นสมุจเฉทปหาน พยายามทำตามที่อาจารย์สอน พยายามปฏิบัติจริง ๆ แบบยอมถวายชีวิต แล้วจึงจะได้ผลแน่นอน

ถ้าผู้ปฏิบัติเป็นภิกษุ พยายามปฏิบัติตลอด ๗ ปี รับรองว่าผล ๒ อย่าง อันใดอันหนึ่ง คือ พระอรหัตผลในปัจจุบันชาตินี้ ๑ หรือเมื่อวิบากขันธ์ที่กิเลสมีตัณหาเป็นต้นเข้ายึดไว้ยังเหลืออยู่ เป็นพระอนาคามี ๑ ตลอดเวลา ๗ ปีนี้ยกไว้ ผู้ใดผู้หนึ่งเจริญอยู่ตลอด ๖ ปี ๕ ปี ๔ ปี ๓ ปี ตลอด ๒ ปี ตลอด ๑ ปี ตลอด ๗ เดือน ๖ เดือน ๕ เดือน ๔ เดือน ๓ เดือน ๒ เดือน ๑ เดือน กึ่งเดือน ตลอด ๗ วัน ผู้นั้นพึงหวังผลอันใดอันหนึ่งดังกล่าวแล้ว (คือพระอรหัตผลในชาตินี้ ๑ หรือพระอนาคามีในชาตินี้ ๑) ถ้าท่านเป็นฆราวาสก็หวังผลพระอนาคามีในชาตินี้

ถ้าท่านได้ปฏิบัติอย่างคร่ำเคร่งมาตลอด ๗ ปีเป็นอย่างช้าที่สุดยังไม่ได้มรรคผลอะไรเลย ย่อมแสดงว่าจะต้องมีอะไรบางอย่างบกพร่องแน่นอน เช่น อาจปฏิบัติผิด อาจารย์แนะนำผิด, ศีลวิบัติ ฯ ล ฯ จะต้องรีบแก้ไขโดยเร็ว เพราะว่าเวลาไม่คอยผู้ใด และท่านก็ใกล้จะละโลกนี้ไปทุก ๆ นาทีแล้ว

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทยเขษม ถนนเฟื่องนคร กรุงเทพมหานคร
นายอำพัน ฉายางกูร ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๒๓

อิทธิพลของกรด อะมิโน
ในเด็กอ่อนที่พิการทางสมอง

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กอ่อนมีอาการพิการทางสมองและไม่สามารถจะรักษาให้หายได้ ถ้าไม่แก้ต้นเหตุของโรคนี้แต่แรกเกิด คือ การที่ร่างกายมีความผิดปกติในระบบเมตตาบอลิส์มของกรดอะมิโน โดยขาดเอ็นซัยม์ในการย่อยกรดอะมิโนแล้วเปลี่ยนเป็นสารขั้นสุดท้ายขับถ่ายออกจากร่างกาย เมื่อระบบการย่อยกรดอะมิโนผิดปกติ กรดอะมิโนก็จะถูกสะสมไว้มากภายในร่างกาย กรดอะมิโนเหล่านี้นอกจากไม่มีประโยชน์ต่อร่างกายแล้วยังให้โทษโดยทำลายระบบประสาทส่วนกลาง แล้วอาจจะทำให้เกิดอาการพิการทางสมองได้ เช่น โรค Phenylketonuria และ Tyrosinosis เป็นต้น โรคดังกล่าวนี้เนื่องจากความผิดปกติมาแต่กำเนิดเพราะ gene ที่ทำหน้าที่ควบคุมการสร้างเอ็นซัยม์ไม่สามารถสร้าง Phenylalanine hydroxylase และ P—Hydroxyphenyl—Pyruvic acid Oxidase เด็กอ่อนที่ผิดปกติในระบบนี้จะแสดงอาการพิการทางสมองภายใน ๑ เดือนหลังจากเกิด และเมื่อมีอาการพิการทางสมองแสดงออกเพราะเนื่องจากสมองถูกทำลายโดยกรดอะมิโนที่สะสมไว้ ก็ไม่สามารถจะรักษาให้กลับสู่สภาพเดิมได้

ถึงแม้อาการของโรคนี้จะไม่สามารถรักษาให้หายได้ก็ตามแต่มีวิธีป้องกันมิให้เกิดอาการทางสมองขึ้นได้ โดยการจำกัดการให้จำนวนกรดอะมิโนในเด็กอ่อนตั้งแต่แรกเกิดให้น้อยลงหรืองดไม่ให้กรดอะมิโนชนิดนั้น ๆ เลย เพื่อไม่ให้มีการสะสมกรดอะมิโนในเลือดมากกว่าปกติ แต่วิธีป้องกันวิธีนี้จะกระทำได้ผลต่อเมื่อทราบจำนวนความเข้มข้นของกรดอะมิโนในเลือดของเด็กแรกเกิดแล้วเปรียบเทียบกับจำนวนกรดอะมิโนที่มีในเลือดคนปกติ

ปกติในเลือดจะมีจำนวนกรดอะมิโนประมาณ ๓๐—๕๐ มิลลิกรัมต่อเลือด ๑๐๐ มิลลิตร หรือมีจำนวนกรดฟรีแอลฟ่า อะมิโน เฉลี่ยประมาณ ๖ มิลลิลิตรต่อเลือด ๑๐๐ มิลลิลิตร จำนวนกรดอะมิโนในเลือดนี้จะได้มาจาก

๑. การดูดซึมในทางเดินอาหาร ฉะนั้นอาหารที่รับประทานถ้ามีจำนวนกรดอะมิโนมากก็มีการดูดซึมเข้าสู่กระแสเลือดมาก

๒. การสังเคราะห์ภายในร่างกาย ร่างกายสามารถสังเคราะห์กรดอะมิโนบางชนิดได้โดยวิธีการง่าย ๆ ขึ้นทดแทนกรดอะมิโนที่ได้ไม่เพียงพอจากอาหาร กรดอะมิโนพวกนี้จัดเป็นจำพวกกรดอะมิโนไม่จำเป็น เช่น กลูตาเมต

๓. การสลายของโปรตีนในเนื้อเยื่อ ในเนื้อเยื่อจะมีระดับกรดอะมิโนเป็น ๕—๑๐ เท่าของในเลือด

จากการทดลองหาจำนวนกรดฟรีแอลฟ่า อะมิโนในเลือดเปรียบเทียบระหว่างคนไข้ที่มีอาการพิการทางสมอง ชาวอเมริกันกับคนปกติชาวอเมริกัน โดยใช้ infrared analyser หาจำนวนคาร์บอนไดอ็อกไซด์ที่ปล่อยออกมาเนื่องจากใช้อะมิโน แอสิดดีคาร์-บ๊อกซิเลส (amino acid decarboxylase) พบว่าในคนไข้พิการทางสมอง (The Utah State training School) มีจำนวนกรดฟรีแอลฟ่า อะมิโนเฉลี่ยประมาณ ๐.๙๕๙๑ μmole/ml ของเลือดและในรายที่เป็นโรค Phenylketonuria มีค่าสูงถึง ๑.๑๕๖๔ μmole/ml ของเลือด และในคนปกติ (นักเรียนในมหาวิทยาลัย) มีจำนวนกรดฟรีแอลฟ่า อะมิโนเฉลี่ยประมาณ ๐.๔๗๔๓ μmole/ml ของเลือด

จากการทดลองหาค่าเปรียบเทียบจำนวนความเข้มข้นของกรดอะมิโนที่มีในเลือดของคนพิการกับคนปกติ จึงสรุปได้ว่าสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้มีอาการพิการทางสมอง เนื่องจากการผิดปกติในระบบการใช้กรดอะมิโนและกรดอะมิโนถูกสะสมไว้มากจนไปทำลายสมอง ฉะนั้นเพื่อป้องกันมิให้เด็กที่มีการผิดปกติในการสร้างเอ็นซัยม์ต้องมีอาการพิการทางสมอง จึงควรจะต้องตรวจหาจำนวนกรดอะมิโนในเลือดของเด็กแรกเกิดทุกคน เพื่อจะได้ป้องกันเสียแต่เนิ่น ไม่สายจนเกินกว่าที่จะแก้ได้

อนึ่งข้าพเจ้าผู้ทำการทดลองในเรื่องนี้ใคร่ขอความกรุณาจากท่านที่ได้ทดลองหาค่า free alpha amino acid ในเลือดของคนไข้พิการทางสมองของคนไทย และคนปกติ ได้โปรดแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบบ้างเพื่อจะได้เป็นความรู้เพื่อนำมาเปรียบเทียบระหว่างคนไทยกับคนอเมริกัน หรือถ้าท่านผู้ใดสนใจรายละเอียดการหาปริมาณ free alpha amino acid ติดต่อข้าพเจ้าได้

ศรีจันทร์ บุญชัย

โทร. ๒๘๒๘๑๘๑ ต่อ ๓๓๐

